هەرێمی کوردستان - عێراق
ئەنجومەنی نیشتمانیی
کوردستان - عێراق

ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلەکان

41

سالّی/ 2007 – بەرگی چل و یەك

چاپی یەکەم/ سالّی 2007

پێرِیست

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (21) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2007/5/30 ل5

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (22) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2007/6/4 ل71

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (23) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2007/6/5 ل105

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (24) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2007/6/11 ل135

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (25) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2007/6/13 ل139

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (26) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2007/6/18 ل167

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (27) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2007/6/19 ل171

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (28) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2007/6/26 ل203

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (29) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2007/6/27 ل241

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (30) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2007/7/2 ل253

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (31) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2007/7/4 ل315

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (32) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2007/7/9 ل365

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (33) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2007/7/17 ل455

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (34) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2007/7/18 ل501

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (1)ی نائاسایی خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2007/7/23 ل569

8- حماية امن المنظمات الدولية والقنصلية.

9- حماية المطارات.

10- فيما يتعلق بمكافحة الارهاب والتجسس تقوم المؤسسة باداء مهامها بالتنسيق مع الجهة المختصة.

11- تراعى احكام القوانين النافذة في اجراءات التحقيق واحالة المتهم الى القضاء.

المادة الرابعة:

1- يشكل في ديوان المؤسسة مجلس يسمى (مجلس المؤسسة) يتولى دراسة ومناقشة وابداء الاراء في كل ما يحال اليه من رئيس المؤسسة ويتألف من:

- رئيس الاسايش: رئيس المجلس.

- نائب رئيس الاسايش: نائب الرئيس.

- المدراء العامون: اعضاء.

2- لرئيس الاسايش دعوة اي من منتسبي المؤسسة او الوزارات ممن له خبرة واختصاص لحضور جلسات المجلس بحسب الاقتضاء.

3- يعقد المجلس بدعوة من رئيس الاسايش وفي حالة غياب رئيس المجلس ينوب عنه نائب الرئيس.

4- تعتبر قرارات المجلس نافذة اعتباراً من تاريخ صدورها عدا ما يتطلب منها استحصال موافقة خاصة بها.

المادة الخامسة: تتكون المؤسسة من المديريات العامة والتشكيلات الاساسية التالية:

1- المديرية العامة للديوان: يرأسها (ضابط لاتقل رتبته عن عميد) بدرجة مدير عام من ذوي الخبرة والاختصاص.

2- المديريات العامة للاسايش في محافظات الاقليم: يرأس كل مديرية عامة ضابط كفوء لاتقل رتبته عن عميد بدرجة مدير عام.

3- معهد تطوير الاسايش: يرأسه ضابط لاتقل رتبته عن عميد بدرجة مدير عام ويكون من ذوي الخبرة والكفاءة والاختصاص وتحدد اموره بنظام.

4- مديرية الدائرة القانونية وحقوق الانسان: يريدها ضابط خريج كلية القانون لاتقل رتبته عن عقيد بدرجة مدير من ذوي الخبرة والاختصاص.

5- مديرية المتابعة والتفتيش: يديرها ضابط لاتقل رتبته عن عميد بدرجة مدير عام من ذوي الخبرة والاختصاص.

المادة السادسة:

1- يحدد بنظام مهام واختصاصات تشكيلات المؤسسة.

2- لرئيس الاسايش استحداث او الغاء او دمج او ربط (شعب او اقسام او مديريات) عند اقتضاء الضرورة بموافقة رئاسة مجلس الوزراء.

المادة السابعة: تطبيق جميع القوانين التي تسري على قوى الامن الداخلي على ضباط ومنتسبي المؤسسة.

المادة الثامنة: لا يعمل بأي نص يتعارض مع احكام هذا القانون.

المادة التاسعة: على مجلس الوزراء تنفيذ احكام هذا القانون.

المادة العاشرة: لرئيس الاسايش اصدار التعليمات اللازمة لتسهيل تنفيذ هذا القانون.

المادة الحادية عشرة: ينفذ هذا القانون من تاريخ نشره في الجريدة الرسمية (وقائع كوردستان).

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس بۆ خوێندنەوەی پرۆژەی یاسای ئاسایشی هەرێمی کوردستان، ئەم پرۆژەیە ئاراستەی لیژنەی یاسایی و لیژنەی ناوخۆ دەکەم، بۆ دیراسەت کردن و ئامادە کردنی راپۆرتی پێویست، هەروەها هەموو ئەندامانی بەڕێز پێویستە دیراسەتی بکەن، لە رۆژی موناقەشە کردنی دەوڵەمەندی بکەن وەکو یاسایەك دەربچێت.

خاڵی دووەمی بەرنامەی کار: خوێندنەوەی یەکەمی پرۆژەی یاسای نەوت لە هەرێمی کوردستانی عێراق.

خاڵی سێیەم لە بەرنامەی کار نووسراوە خوێندنەوەی یەکەمی پرۆژەی یاسای وەزارەتی سامانە سروشتیەکان لە هەرێمی کوردستان.

خۆی دەبوایە سێیەم دووەم بێتن، ئێمە پێش ئەوەی یاسای وەزارەت دەبێت یەکەم جار ئیقرار بکەین، ئەوجا هین بکەین، بۆیە من داوا دەکەم دەنگی بۆ بدەین خاڵی سێیەم بکەینە خاڵی دووەم، واتا لە سێیەمەوە دەست پێ بکەین، کێ لەگەڵ ئەوەیە خاڵی سێیەم لە بەرنامەی کار ببێتە خاڵی دووەم دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بە کۆی دەنگ خاڵی سێیەم لە بەرنامەی کار دەبێتە خاڵی دووەم، تکایە خاڵی دووەم بخوێننەوە، خوێندنەوەی یەکەمی پرۆژەی یاسای وەزارەتی سامانە سروشتیەکان لە هەرێمی کوردستان، فەرموون.

بەڕێز دلێر محمد شریف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەناوی خودای گەورەو میهربان

بەناوی گەلەوە

سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان ـ عێراق

بەپێی ئەو یاسایەی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان ـ عێراق داینراوەو پشت بە حوکمی ماددەی دەیەم/ یەکەم لە یاسای ژمارە (1)ی ساڵی 2005 یاسای سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان ـ عێراق ئەم یاسایەی خوارەوەمان دەرکرد:

یاسای ژمارە( )ی ساڵی 2007

یاسای وەزارەتی سامانە سروشتیەکان

بەشی یەکەم ـ پێناسەکان

ماددەی یەکەم:

هەرێم: هەرێمی کوردستان ـ عێراق.

پەرلەمان: پەرلەمانی هەرێم.

ئەنجومەنی وەزیران: ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێم.

وەزارەت: وەزارەتی سامانە سروشتیەکانی هەرێم.

وەزیر: وەزیری سامانە سروشتیەکان لە هەرێمدا.

بریکارەکان: بریکارەکانی وەزارەتی سامانە سروشتیەکان لە هەرێمدا.

بەشی دووەم ـ بەشەکانی وەزارەت

ماددەی دووەم ـ سەنتەری وەزارەت لەمانە پێك دێت:

أـ وەزیر

ب ـ بریکارەکان

ت ـ ئەنجومەنی وەزارەت

پ ـ راوێژکاران

ج ـ فەرمانگەی پشکنینی گشتی و چاودێری ناوخۆیی

ح ـ فەرمانگەی کارگێری و دارایی

خ ـ فەرمانگەی هونەری

د ـ فەرمانگەی ئابووری و گرێبەستەکان

ز ـ فەرمانگەی وەبەرهێنانەکان.

ماددەی سێیەم: دەزگاکانی نەوتی وەرگر دادەمەزرێ بەپێی یاسای نەوتی هەرێمی کوردستان و بە وەزارەت دەسپێردرێت و بە کەسایەتی مەعنەوی و سەربەخۆیی دارایی و کارگێڕی هەیە.

بەشی سێیەم

تایبەتمەندیەکانی بەشەکانی سەنتەری وەزارەت

ماددەی چوارەم: وەزارەت ئەمانەی خوارەوە دەگرێتە ئەستۆ:

یەکەم: بەرێوەبردنی هەموو کەرتەکانی تایبەت بە سامانە سروشتیەکانی لە ئەستۆیدان لە هەرێمدا بەشێوەیەکی چڕ کراوە، جگە لە ئاو و دارستانەکان.

دووەم: بەرێوەبردن و ئامادە کردنی پلانەکان بۆ کەرتی نەوت و گاز و هاندانی وەبەرهێنان بۆ ئەم کەرتە لە هەرێمدا سەرباری نەخشەکێشان و بەدواداچوونی قۆناغەکانی مۆڵەت و گرێبەستەکانی لەگەڵ کۆمپانیاکانی نەوت مۆر دەکرێت، بەجۆرێك لەگەڵ دەستووری عێراقی فیدراڵی و یاسای نەوتی هەرێمی کوردستان بگونجێت.

سێیەم: کارکردن لە پرۆسەکانی دۆزینەوەو هەڵکەندن و دەرهێنانی نەوت و گاز پرۆسەکانی پاڵاوتن و دروستکردنی گاز سەرباری گواستنەوەو هەناردنی نەوتی خاو و بەرهەمەکانی و بنیاتنانی پرۆژەکانی نەوت.

چوارەم: وەرگرتنی نموونەکانی جیۆلۆژی ئەنجامدانی پشکنینەکانی و هەموو کارەکانی تایبەت بە چالاکیەکانی جیۆلۆژی.

پێنجەم: ئەرکی ئامادەکردن و هەماهەنگی و یەکگرتنەوەی پلانەکانی سەرەتایی بۆ جۆرەها رووەکانی چالاکی وەبەرهێنانی نەوت و گاز و کانەکان لە سەنتەری وەزارەتدا، بەمەرجێك کۆمپانیاو فەرمانگەکانی بەستراون بەوەزارەتەوە ئەوانە جێبەجێ بکەن، بەسەرپرشتی وەزارەتەوە و یاسای نەوتی هەرێمی کوردستان و یاسای وەبەرهێنانی کانەکانی بەرکار لەبەر چاوبگرن.

بەشی چوارەم ـ تایبەتمەندیەکانی رێکخستنی وەزارەت

ماددەی پێنجەم: وەزیر

یەکەم: وەزیر: سەرۆکی باڵای وەزارەتەو بەرپرسە لە کارو چالاکیەکانی و بەرپرسیاری لەبەردەم ئەنجومەنی وەزیراندا لەبەر ئەوەی ئەندامێکی هاوکارە تێیدا، ئەوانە دەگرێتە ئەستۆ:

أ- بەرپرسیاریەتی لە کارو چالاکیەکانی وەزارەت و ئاراستەکردنی سیاسەتەکەی سەرپەرشتی کردن و چاودێری کردنی و هەموو بڕیارو فەرمان و رێنماییەکان لێیەوە دەردەچێ، بە سەرپەرشتی ئەوەوە هەموو شتێك کە پەیوەستە بە ئەرکەکانی وەزارەت و دامەزراوەکانیەوە جێبەجێ دەکرێ.

ب- رێکخستن، یان دووبارە رێکخستنەوەی هەیکەلی فەرمانگەکانی سەر بە وەزارەت و دەستەکان، یان کۆمپانیاکانی دیکەی، کە بەپێی یاسای نەوتی هەرێمی کوردستان دادەمەزرێن.

ت-دامەزراندنی کارمەندان لەوانەش بەڕێوەبەرەکان و فەرمانبەران لەکاتی پێویستیدا گرێبەستان لەگەڵ بیانیەکان لە فەرمانبەرێتیە شاغیرەکان، بەپێی پێوانەی نوێ و هەیکەلەکانی کارگێڕی.

پ- بەشێوەیەکی چڕنەکراوە سەرپەرشتی کردن و چاودێری کردنی سیاسەتەکانی وەزارەت سەرباری پلاندانان و پشکنین و وردبینی کردن.

ج - سەر لە نوێ دامەزراندن، یان هەڵوەشاندنەوەو لەیەك دابڕین، یان لە یەکگرێدان، هەریەك لە بەشەکانی فەرمانبەرێك بە پلەی بەڕێوەبەر بۆ خوارەوە سەرۆکایەتی دەکات، دابەش کردنی کارمەندانی زیادە بەسەر کۆمپانیا و فەرمانگەکانی سەر بە وەزارەت، بەپێی پێداویستیەکانی کارکردن.

د- دەسەڵاتی گواستنەوەی کارمەندان لە ناو وەزارەتدا بەهەمان پلەی فەرمانبەرێتی، لەبەر پێداویستەکانی رەوتی کارکردندا.

دووەم: وەزیر بۆی هەیە هەندێ لە دەسەڵاتەکانی بەبریکاری وەزارەت، یان بەڕێوەبەرە گشتیەکان، یان ئەوەی بە گونجاوی بزانێ لەوەزارەتدا، بسپێرێ.

سێیەم: هەموو پۆستەکانی وەزارەت لەسەر بنەمای شارەزایی و پسپۆڕی بەتوانایی باش دەسپێردرێ.

ماددەی شەشەم / بریکارو راوێژکاران ونووسینگەکان:

یەکەم: بریکارەکان: یارمەتی وەزیر دەدەن لە بەڕێوەبردنی کاروباری وەزارەتدا، بەپێی ئەو دەسەڵاتانەی لەلایەن وەزیرەوە پێیان دراوە، دەبێ هەریەك لەوانە بەلای کەمی بڕوانامەی بەرایی زانکۆی هەبێ و دەبێ لە لایەنی هونەری، یان کارگێڕی پسپۆڕبن.

دووەم: راوێژکاران: ژمارەیان لە چوار تێپەر نابێت، دەبێ بەلای کەمی بڕوانامەی بەرایی زانکۆیان هەبێ و شارەزاو پسپۆڕبن، یەکێکیان دەبێتە سەرۆکی راوێژکارەکان بۆ هەماهەنگی کردن لەو کاروبارانەی پەیوەستە بەپێوانەکانی پەیڕەو کراو شەفافیەت و جێبەجێ کردنی پلان و سیاسەتەکانی وەزارەت.

سێیەم: نووسینگەی وەزیر: فەرمانبەرێك بە پلەی بەڕێوەبەر کەمتر نەبێت بەڕێوەی دەبات و بەلای کەمی دەبێ بڕوانامەی بەرایی زانکۆ هەبێت و چەند فەرمانبەرێك یارمەتی دەدەن.

چوارەم: نووسینگەی بریکاری وەزارەت: فەرمانبەرێك لە پلەی بەڕێوەبەر کەمتر نەبێت بەڕێوەی دەبات و بەلای کەمی دەبێ بڕوانامەی بەرایی زانکۆ هەبێت و چەند فەرمانبەرێك یارمەتی دەدەن.

مادده حەوتەم: ئەنجومەنی وەزارەت:

یەکەم: ئەنجومەنی وەزارەت بەم شێوەیەی خوارەوە دادەمەزرێ:

أ- وەزیر: سەرۆك.

ب-بریکارەکانی وەزارەت: ئەندامن، لەکاتی نادیاری وەزیر بریکاری رێپێدراو لەلایەن وەزیرەوە سەرۆکایەتی ئەنجومەن دەکات.

ت-ژمارەیەك لە راوێژکاران و بەڕێوەبەرە گشتیەکان و شارەزایان و پسپۆڕان لەناوەوەی وەزارەت لەکاتی پێویستیدا لە دەرەوەی وەزارەت بۆیان زیاد دەکرێ و بە بڕیارێکی وەزیر دەست نیشان دەکرێن.

ج - بەڕێوەبەری گشتی فەرمانگەی هونەری دەبێتە بڕیاردەر.

دووەم: ئەنجومەن بە بڕیاری وەزیر کۆدەبنەوەو سروشتی کارەکەی راوێژکاریە، بۆ مەبەستی پلاندانان و بەدواداچوون و سەرپەرشتی کردن لەسەر چالاکیەکانی وەزارەتدا.

سێیەم: ئەنجومەن، راوێژکاری و راسپاردەکانی پێویست و تایبەت بە سیاسەتی گشتی کەرتەکە پێشکەش دەکات، لە پێناو هێنانەدی ئامانجە چاوەڕوان کراوەکان لە جموجوڵ و چالاکیەکانی وەزارەتدا.

ماددەی هەشتەم: فەرمانگەی پشکنین گشتی و چاودێری ناوخۆیی.

فەرمانبەرێك بە پلەی بەڕێوەبەری گشتی سەرۆکایەتی دەکات و بەلای کەمی دەبێ بڕوانامەی بەرایی زانکۆی هەبێ، پسپۆڕ بێ لە لایەنی یاسایی، یان کارگێڕی، یان دارایی و ئەم تایبەتمەندیانە ئەنجام دەدات:

یەکەم: وردبینکردن و گەڕانەوە بۆ تۆمارەکانی وەزارەت و فەرمانگەکانی پێیەوە بەستراون و پەیوەستە بە هەموو چالاکیەکان، لە پێناو ئەوەی دەستپاکی و شەفافیەت زامن بکات لەگەڵ مسۆگەر کردنی بە توانایی و چالاکیەکانی کارکردن، بۆ فەراهەم کردنی زانیاریەکان، پێشکەش کردنی راسپاردەکانی گونجاو بۆ وەرگرتنی ئەو بڕیارانەی کە پرۆگرام و سیاسەت و رێکارەکانی وەزارەت باشتر دەکات.

دووەم: وەرگرتنی سکاڵاکان و ئەنجامدانی لێکۆڵینەوەکانی کارگێڕی بە هەموو جۆرەکانیەوەو ئەنجامدانی ئەوەی پێویستە لە ڕێکارەکانی یاسایی، ڕاپەراندنی چالاکیەکان، بەجۆرێك ڕێگە لە فێڵبازی و زێدە ئیسراف و خراپ کارکردن و بێ توانایی بگرێت، هەروەها ڕۆشنبیرکردن و ڕاهێنانی کارمەندان لەسەر ئەو چالاکیانەدا.

سێیەم: بەدواداچوونی پیادەکردنی هەموو یاسا و پەیڕەوو ڕێنمایی و بڕیارو فەرمانەکانی دەرکراون لە پێناو ڕێکخستنی ڕەوتی کارەکان و چالاکی وەزارەت بە ڕێگەیەکی ڕاست و ڕەوان.

چوارەم: چاودێری کردن و سەرپەرشتی کردنی دارایی و کارگێڕیی هەموو کۆمپانیاو فەرمانگەکانی سەر بە وەزارەتن و بەدواداچوونیان ، لە میانەی ئامادەکردنی پرۆگرامەکانی کاری دەزگاکانی چاودێری ناوخۆییەوە.

پێنجەم: ئامادە کردنی ڕاپۆرتی بەردەوام دەربارەی ئەنجامەکانی چاودێری کردن و پشکنین ورەوانەکردنی چەند وانەیەك لێی بۆسەنتەری وەزارەت بۆ بەدواداچوونی ڕادەی پیادەکردنی تێبینی و ڕاسپاردەکانی تێیدا هاتووە.

ماددەی نۆیەم: فەرمانگەی کارگێڕی ودارایی:

فەرمانبەرێك بە پلەی بەڕێوەبەری گشتی سەرۆکایەتی دەکات بەلای کەمی بڕوانامەی بەرایی زانکۆی هەبێ و دەبێ پسپۆڕی یاسا، یان کارگێڕی بێ، ئەم فەرمانگەیە ئەم کارانە ڕادەپەڕێنێ.

یەکەم: ڕێکخستنی کاروباری کارمەندان و ڕاگەیاندن و پێشکەش کردنی خزمەتگوزاریەکانی کارگێڕی جۆراوجۆری پێویست، بۆ باشترکردنی ڕەوتی کارکردن لەسەنتەری وەزارەتدا.

دووەم: ڕێکخستنی کاروباری ژمێریاری و وردبینی ناوخۆ.

سێیەم: ڕا دەربڕین لەمەسەلە یاساییەکان و نوێنەرایەتی کردنی وەزارەت لەبەردەم دادگاکاندا و چارەسەرکردنی کاروبارەکانی کارگێڕی پەیوەندیدار کە لە دەسەڵاتی کۆمپانیاکاندا نییە.

چوارەم: ئامادە کردنی پلانەکانی ڕاهێنان و سوود وەرگرتن لە ماوەکانی ڕاهێنان و زەماڵە و بیعسەکان لەلایەن کۆمپانیاکان، یان ڕێکخراوەکانی نێو دەوڵەتی، یان لایەنەکانی پەیوەندیداری دیکەوە بۆ وەزارەت ڕەخساوە، بۆ بەرزکردنەوەی ئاستی کارکردنی کارمەندان لە وەزارەتدا و پەرەسەندنی تواناکانیان هەریەکە و بەپێی تایبەتمەندی خۆی، ئەوانە بە هەماهەنگی لەگەڵ کۆمپانیا و فەرمانگەکانی پەیوەندیدارەوە ئەنجام دەدرێت.

ماددەی دەیەم: فەرمانگەی هونەری

فەرمانبەرێك بەپلەی بەڕێوەبەری گشتی سەرۆکایەتی دەکات بەلای کەمی دەبێ بڕوانامەی بەرایی زانکۆی هەبێ و پسپۆڕبێ لە پیشەسازیە نەوتیەکان و ئەم تایبەتمەندیانە ئەنجام دەدات:

أ- هەماهەنگی و بەدواداچوونی کاروبارە هونەریەکانی گشتی ویەکگرتنی پلانی هەموو کەرتە هونەریەکان لە ژێر ڕۆشنایی پلان و زانیاریەکانی کۆمپانیا و فەرمانگەکانی بەوەزارەت بە ستراونەتەوە لەوانەش

پێشەسازی گاز و عەمبارکردن و دابەشکردن و پاراستنی ژینگە و سەلامەتی پیشەسازی و تەندروستی پیشەیی، هەروەها دانانی پلانە ستراتیژیەکانی دوورهاوێژ و مامناوەندی و ساڵانە و لێکۆڵینەوەکانی سوودمەندی هونەری بۆ پیشەسازیە نەوتیەکان و دانان و بەدواداچوونی و جێبەجێ کردنی ئەو پلانانە.

ب- دیراسەتکردن و بەدواداچوونی حەشارگەیی لەسەر حەشارگەکانی نەوت و گاز، هەروەها پێشنیارکردنی دیراسەت کردنی شێوازەکانی پوختە کردن لە هەموو شوێنەکانی هەرێم بە هەماهەنگی لەگەڵ لایەنەکانی تایبەتمەند لە کۆمپانیاکان و پێشنیار کردنی تێکڕای بەرهەمهێنان لە حەشارگەکانیدا لە ژێر رۆشنایی دیراسەتکردن و رەوشتی کردنی حەشارگەکان، هەروەها ئامادەکردنی پلانەکانی سەرەتایی بۆ پەرەپێدانی کێڵگەکانی تازە دۆزراوەنەتەوە، یان زیاد کردنی بەرهەمهێنان بەهۆی پەیرەوکردنی نوێترین تەکنۆلۆژیای پێویست، سەرباری ئەنجامدان و بەدواداچوونی لێکۆڵینەوەکانی دۆزینەوە لەو ناوچانەی پشکنینیان لێ نەکراوە، یان نەدۆزراوەنەتەوە.

ج- بەدواداچوونی جێبەجێ کردنی پلانەکانی بەرهەمهێنان بۆ کۆمپانیاکان و فەرمانگەکانی سەر بە وەزارەتن، هەماهەنگی بۆ فەراهەمکردنی پێداویستیەکانی بەرهەمهێنان و ئەنجامدانی مانۆر لە داهاتەکانی لەبەردەستدان بۆ کەرتەکە، هەروەها بەدواداچوونی پێوانە کردنی پێوەرەکان و دامەزراندنیان.

د- هەماهەنگی و یەکگرتنی پلانەکانی هاتنە ناو کە خۆی لە هاوردن و کڕاوەکانی ناوخۆ و خزمەتگوزاری دیکەوە دەنوێنێ و پلانەکانی لێ دەرچوون، کە خۆیان لە هەناردنی نەوت و گاز و بەرهەمەکانی نەوت دەنوێنێ و پلانەکانی گەیاندنیان بە هۆیەکانی گواستنەوەو بەرزکردنەوەی بۆ ئەنجومەنی وەزارەت.

هـ- بەڕێوەبەردن و بەدواداچوونی بەشی تەکنیکیە زانیاریەکان لە وەزارەتدا و کۆکردنەوەی رێساکانی بەیانات و زانیاریەکان.

و- پێشنیارکردنی نرخی بەرهەمەکانی نەوتی دابەشکراو لە هەرێمدا بەهەماهەنگی لەگەڵ فەرمانگەکانی دابەشکردن و بەرزکردنەوەی بۆ ئەنجومەنی راوێژکاری.

ماددەی یازدەم: فەرمانگەی ئابووری وگرێبەستەکان:

فەرمانبەرێك بەپلەی بەڕێوەبەری گشتی سەرۆکایەتی دەکات بەلای کەمی خاوەن بڕوانامەی بەرایی زانکۆیەو پسپۆڕە لە لایەنی یاسایی و کارگێڕی و شارەزایە لە مەیدانی پیشەسازیە نەوتیەکان پەیوەستە بە پسپۆڕایەتی ئاماژە بۆ کراو، ئەم تایبەتمەندیانەی خوارەوە ئەنجام دەدات:

أ-ئامادەکردن و بەدواداچوونی جێبەجێ کردنی پلانی لێکۆڵینەوەکانی ئابووری بۆ وەبەرهێنانی نەوت و قەرزەکان.

ب- هەماهەنگی و بەدواداچوونی گرێبەست و رێککەوتننامەکانی پەرەپێدانی کێڵگەکانی نەوت لەگەڵ کۆمپانیا بیانیەکاندا.

ج- ئامادەکردنی پلانەکانی وەبەرهێنان و بودجەکە لە وەزارەتدا ئەنجام دەدرێ.

د- پلاندانان و ئامادەکردنی گرێبەست و مۆڵەتەکانی تایبەتی بە نەوت و گاز و کانەکان کە لەگەڵ وەزارەتدا مۆردەکرێ.

هـ- بەدواداچوونی قۆناغەکانی جێبەجێ کردنی ئەو گرێبەست و مۆڵەتانە لە پێناو گونجاندنی لەگەڵ یاسا بەرکارەکان لە هەرێمدا.

ماددەی دوازدەم: فەرمانگەی وەبەرهێنانی کان

أ- ئامادەکردنی پلانەکانی سەرەتایی بۆ پەرەپێدانی سامانە سروشتیەکان بە نوێترین تەکنیکی پێویست.

ب- ئامادەکردنی پلانە ستراتیژیەکان بە هەماهەنگی لەگەڵ فەرمانگەکانی پەیوەندیداری بە ستراو بە وەزارەتەوە دەربارەی دۆزێنەوەو پشکنینی کانەخاوەکان و بەردە پیشەسازیەکان لە پێناو بووژانەوەی چالاکی وەبەرهێنانی کانەکان لە هەرێمدا، هاندانی کەرتی تایبەت لەو مەیدانەدا.

ج- بەدواداچوونی جێبەجێ کردنی یاسای وەبەرهێنانی کان و پرۆژەکانی وەبەرهێنان لە هەرێمدا.

د- کارکردن و بەدواداچوونی لێکۆڵینەوەکانی کان بە هاوبەشی کردن و هەماهەنگی لەگەڵ کەرتی تایبەتدا.

بەشی چوارەم: حوکمەگشتیەکان

ماددەی سێزدەم:

یەکەم: ئەنجومەنی کارگێڕی کۆمپانیاکان، کە بەپێی یاسای نەوتی هەرێمی کوردستان دادەمەزرێ، نەخشەو دانانی سیاسەت و پلانە کارگێڕی ودارایی و رێکخستن و هونەری پێویست دەگرێتە ئەستۆ، بۆ بەرێوەچوونی چالاکیەکانی کۆمپانیاکە و سەرپەرشتی کردن و بەدواداچوونی جێبەجێ کردنیان لە پێناوی هێنانەدی ئامانجەکانی و هەموو ماف و دەسەڵاتەکانی پەیوەست پێیەوە، بۆی هەیە رێ بە بەرێوەبەری گشتی کۆمپانیا بدات لەوانەی پێی گونجاو بێت لە دەسەڵاتەکان.

دووەم: بڕیارەکانی ئەنجومەن بنەبڕە: ئەگەر وەزیر لە ماوەی (25) بیست وپێنج رۆژدا لە رۆژی تۆمارکردنی لە نووسینگەکەی نارەزایی دەرنەبڕێت، خۆ ئەگەر وەزیر نارەزایی لێی دەربڕێت، جارێکی دیکە دەخرێتەوە بەردەمی ئەنجومەن لە یەکەم کۆبوونەوەی گرێدەدات، خۆ ئەگەر لەسەر رایەکەی خۆی سوور بوو، دانیشتنێك بە سەرۆکایەتی وەزیر گرێدەدرێ بۆ سەیرکردنی، ئەو بڕیارەی بە زۆرینەی ژمارەی ئەندامەکانی دەردەکرێ بنەبڕە.

سێیەم: بەرێوەبەری گشتی کۆمپانیا، یان دەستەکە نوێنەرایەتی سەرۆکی ئەنجومەنی کارگێڕی دەکات، بەدەر لە کۆمپانیای کوردستان بۆ هەناردنی نەوت، وەزیر سەرۆکایەتی دەگرێتە ئەستۆ، سەرۆکی ئەنجومەن کۆمپانیاکە بەرێوە دەبات و کارو چالاکیەکانی بەپێی دەسەڵاتەکانی لە لایەن وەزیر و ئەنجومەنی کارگێڕی پێی دراوە، ئەنجام دەدات.

چوارەم: هەر کۆمپانیایەك، یان دەستەیەکی گشتی ، بە رەزامەندی زۆرینەی ئەندامەکان و بە بڕیاری ئەنجومەنی وەزیران لەگەڵ هی دیکە ئاوێتە دەبن، یان دوو کۆمپانیای گشتی، یان زیاتر بۆ دامەزراندنی

کۆمپانیایەکی نوێ ئاویتەی یەکتری دەبن، بەمەرجێك دەبێ لە جموجۆڵدا هاوشیوە بن، یان یەکتری تەواو بکەن.

ماددەی چوارەم:

فەرمانگەو کۆمپانیاو دەستەکان ئەم شتانەی خوارەوەیان بۆ دەکرێ:

یەکەم: لێخوشبوونی هەموو مامەلەکانیان لە رەسمی پول.

دووەم:لێخوشبوونیان لەهەر رەسمێك لەسەر هەناردنەکانی نەوتی خاوو گازو بەرهەمەکانیان.

سێیەم: لێخوشبوون لە رەسمەکانی گومرگ لەسەر هەموو شتە هاوردەکانی و تەرخان کراوەو پێویستە بۆ چالاکیەکانی لەوانەش کەرەستەو ئامێرو مەکینەو ئامرازو پاشکۆکانی و کەرەستەکانی یەدەگی و تاقیگەیی و بیناو کەرەستەی خاو و هۆبەکانی گواستنەوە بە هەموو جۆرەکانیەوە.

ماددەی یازدەم:

یەکەم: وەزیر دەسەڵاتی دەرکردنی رێنماییەکانی هەیە بۆ ئاسان کردن و جێبەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە.

ماددەی شازدەم:

یەکەم: دەستەی گشتی نەوت و گاز و بتروکیمیاویات لە هەرێمدا هەڵدەوەشێتەوەو هەموو دامەزراو و بەڕێوەبەرایەتیەکانی سەر بەون، بەوەزارەتەوە دەبەسترێتەوە، لەگەڵ گواستنەوەی هەموو میلاك و موڵك و ماف و پابەندیەکانی بۆی.

دووەم: دەزگای گشتی بەڕێوەبردنی پرۆژەکانی تایبەتی لە هەرێمدا هەڵدەوەشێتەوە، هەموو دامەزراو و بەڕێوەبەرایەتیەکانی سەربەون، بەوەزارەت دەبەسترێتەوە، لەگەڵ گواستنەوەی هەموو میلاك و موڵك و مافەکان و پابەندیەکانی بۆی.

سێیەم: بەڕێوەبەرایەتیە گشتیەکانی بۆ نموونەی جیۆلۆژی و دامەزراوەکانی لە وەزارەتی پیشەسازی لە هەرێمدا، دادەبڕێن بە وەزارەت دەبەسترێتەوە، لەگەڵ گواستنەوەی هەموو میلاك و موڵك و ماف و پابەندیەکانیان بۆی.

چوارەم: پێویستە ئەنجومەنی وەزیران و لایەنەکانی پەیوەندیدار حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن.

پێنجەم: کار بەهیچ دەقێك ناکرێت پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە بێت.

شەشەم: ئەم یاسایە لە رۆژی بڵاوبوونەوەی لە وەقائعی کوردستان جێبەجێ دەکرێ.

هۆیەکانی دەرکردنی

لەبەر ئەوەی حکومەتی هەرێم بەپێی یاسای داندراو لە پەرلەمان، وەزارەتی سامانە سروشتیەکانی دامەزراند، کە بەرپرسیاریەتی بەڕێوەبردنی ئەو سامانانەی دەکەوێـە ئەستۆ، ولە پێناو هێنانەدی ئامانجە چاوەڕوان کراوەکان لە میانەی چالاکی و کاریگەری کۆمپانیاو فەرمانگەکانی سەر بە وەزارەتن و هاوشان بوون لەگەڵ پەرەسەندنەکانی سەردەم ئەم یاسایەداندرا.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس بۆ خوێندنەوەی پرۆژەی یاسای وەزارەتی سامانە سروشتیەكانی هەرێمی كوردستان، ئەم پرۆژەیەش ئاراستەی لیژنەی یاسایی و لیژنەی پیشەسازی و لیژنەی دارایی و ئابووری و هەموو ئەندامە بەڕێزەكان دەكەم، بەنیسبەت لیژنەكانەوە بۆ ئامادە كردنی راپۆرتیان بۆ رۆژی دیاری كراو، بۆ موناقەشە كردن و ئیقرار كردنی، هەروەها داوا دەكەم لیژنەكان هەماهەنگیان هەبێتن بۆ رێكخستنی تێبینیەكانیان لەگەڵ جەنابی وەزیر دانیشتنی پێویست ئەنجام بدەن، بۆ ئەوەی ئەو راپۆرتەی لیژنەی یاسایی ئامادەی دەكەن، رەزامەندی ئەوانیشی تیا بێتن، بەم شێوەیە موناقەشە كردنەكە ئاسان دەبێتن، مولاحەزەیەك بۆ لیژنەی یاسایی لەسەر حوكمە گشتیەكان، هەندێك هاتووە رەنگە جێگای لە یاسای نەوتدا نەبێتن، ئینجا لێرە ئینتیباهی بكەن بزانن لێرە جێگایەتی، یان لە كاتی موناقەشە كردندا.

خاڵی سێیەمی بەرنامەی كار: خوێندنەوەی یەكەمی پرۆژەی یاسای نەوت لە هەرێمی كوردستانی عێراق، داوا دەكەم كاك زانا بخوێنێتەوە، جەنابی كاك شوكری نوقتەی نیزامی هەیە فەرموو.

بەڕێز شكری صالح تمر:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ماددەی چواردە بە ماددەی چوار هاتووە، ماددەی پازدەش لە ماددەی یازدە خوێندرایەوە، بە نووسینیش هەروا نووسراوە لە یاسای وەزارەتی سامانە سروشتیەكان، ئەگەر راست بكرێتەوە باشە.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئەوە موشكیلە نییە، چاكی دەكەینەوە سوپاست دەكەین، فەرموو كاك زانا.

بەڕێز قادر سعید خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

بەناوی خودای گەورەو میهرەبان

بەناوی گەلەوە

سەرۆكایەتی هەرێمی كوردستانی عێراق

بەپێی ئەو یاسایەی ئەنجومەنی نیشتمانیی كوردستانی عێراق دەریكردووەو پشت بە حوكمی ماددەی دەیەم/ یەكەم لە یاسای ژمارە (1)ی ساڵی 2005 یاسای سەرۆكایەتی هەرێمی كوردستانی عێراق ئەو یاسایەی خوارەوەمان دەركرد:

یاسای ژمارە (   )ی ساڵی 2007

یاسای نەوت و گازی هەرێمی كوردستان ـ عێراق

بەشی یەكەم

پێناسەكان

ماددەی یەكەم: مەبەست لەم زاراوانەی خوارەوە ماناكانی بەرامبەریانە:

1- حکومەتی فیدراڵی: حکومەتی کۆماری عێراقی فیدراڵی.

2- دەستووری فیدراڵی: دەستووری کۆماری عێراقی فیدراڵی.

3- هەرێم: هەرێمی کوردستان ـ عێراق.

4- سەرۆکی هەرێم: سەرۆکی هەرێمی کوردستان ـ عێراق.

5- پەرلەمان: ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان ـ عێراق.

6- حکومەتی هەرێم: حکومەتی هەرێمی کوردستان ـ عێراق.

7- ئەنجومەنی وەزیران: ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمی کوردستانی عێراق.

8- وەزارەت: وەزارەتی سامانە سروشتیەکانی هەرێم.

9- وەزیر: وەزیری سامانە سروشتیەکانی هەرێم.

10- نەوت: هەر هیدرۆکاربۆناتێکی سروشتی، یان هەر هیدرۆکاربۆناتێکی تێکەڵاو، چ لە دۆخی گازی، یان شلی بێ ئەوانەش دەگرێتەوە کە دەتوانرێ بگەڕێندرێتەوە بۆ حەشارگەکەی.

11- نەوتی خاو: هەموو هیدرۆکاربۆناتەکانی شل لە دۆخە سروشتیەکەی، یان لە گازی سروشتیەوە بەهۆی خەست کردنەوە، یان هەر هۆکارێکی پوخت کردنی دیکەوە بەرهەم هێنرا بێت.

12- گازی سروشتی: هەموو هیدرۆکاربۆناتەکانی گازی کە بە خاوی لە دۆخە سرشتیەکەیدا مابێتەوە، لەوانەش گازی تەڕ، گازی وشك، ئەو گازەی لە بەرگی بیر هەیە (Casing)و ئەو گازەی لە پڕۆسەی پوخت کردنی هیدرۆکاربۆنی شل لە گازی تەڕمابێتەوە، جگە لە نەوتی خاو.

13- گازی سروشتی هاوشان: گازی بەرهەم هێندراو، وتێکەڵاو لەگەڵ نەوتی خاو لەژێر بارودۆخی شاراوەییدا.

14- کێڵگەی نەوت: حەشارگە، یان کۆمەڵێك لە حەشارەگەکانی نەوتی لە پێکهاتەکانی جیۆلۆژی زانراو، یان دیاردەیەکی جیۆلۆژی کە نەوتی لێ بەرهەم دەهێنرێ بەشێوەیەکی بازرگانی و، بەپێی تەکنۆلۆژیایەکی ئاسایی و سوودێکی ئابووری هەبێ.

15- کێڵگەی ئێستا: ئەو کێڵگە نەوتیەی کە تا پێش 2005/8/15 بەرهەمی بازرگانی هەبوو.

16- کێڵگەی ئایندە: ئەو کێڵگە نەوتیە کە تا پێش 2005/8/15 بەرهەمی نەبووەو هەر کێڵگەیەکی نەوتی دۆزراوە، یان لە ئەنجامی پڕۆسەکانی دۆزینەوەی ئایندەدا دەدۆزرێتەوە.

17- پڕۆسەکانی نەوت: بەدوادا گەڕان و پشکنین بە مەبەستی پەرەپێدان، بەرهەمهێنان، هەناردن، عەمبار کردن، گواستنەوە، پاڵاوتن، فرۆشتن و هەناردنی نەوت، یان بنیادتنان و دانان و دامەزراندنی هەر هەیکەلێکی دەزگاو مەکینەکان بۆ مەبەستی ئاماژە بۆ کراوو دوایی هێنان بە مۆڵەت، یان لابردنی هەریەکێك لەو هەیکەل و دامەزراو وبیناکان.

18- مولکە جێگیرەکان: هەر سامانێکی نەگوازراوە گشتی بێ، یان تایبەتی.

19- مۆڵەتی پشکنین: مۆڵەتێکە بەپێی ماددەی بیست و یەکی ئەم یاسایە لە وەزیرەوە دەردەچێت.

20- مۆڵەتی ڕێپێدان: ئاگادارکردنەوە، یان ئەو ڕەزامەندیەی کە لە وەزیرەوە بەپێی ماددەی بیست و چواری ئەم یاسایە دەردەچێت.

21- مۆڵەت: ڕێگەدان بەگرێبەستی نەوت، یان ڕێگەدان بە گەڕان بە دوای نەوتداو هەر گرێبەستێکی تایبەتی پێی.

22- کەس: هەر کەسێکی سروشتی، یان مەعنەوی، یان هەر لایەنێکی کەسانی دیکە.

23- کەسی ڕێپێدراو: ئەو بەڵێندەرەی کە ناوی لە گرێبەستی نەوتی هەبێ، یان ئەو کەسەی بەپێی مۆڵەت و ڕێپێدان بەرپرسیاریەتی دەخرێتە ئەستۆی.

24- بەڵێندەر: هەر کەسێك لەبواری نەوتدا لەگەڵ وەزارەت گرێبەست گرێدەدا.

25- بەرهەمهێنانی بازرگانی: بەرهەم هێنانی ڕۆژانە کە لە(5000) پێنج هەزار بەرمیل کەمتر نەبێ و لە مەودای دوازدە مانگدا.

26- گرێبەستی نەوت: هەر گرێبەستێك گرێدەدرێ، یان مۆڵەتێك، یان ڕێپێدانێك کە بەپێی ماددەی (23) بیست وسێ ئەم یاسایە دەدرێت.

27- شوێنی گرێبەست: ئەو ڕووپێوەی لە گرێبەستی نەوتدا دراوە.

28- گرێبەستی هاوبەشی کردن لە بەرهەمهێناندا: نموونەی گرێبەستی نەوت کە ناوە ناوە دەخرێتە بەرچاو و هەموار دەکرێت لەلایەن وەزارەتەوە، کە جگە لە هەندێ لە کاروباری دیکەوە مەترسی ئابووری و هونەریشی تێدایە، کە بەڵێندەر بەڵێنی پێدەدات لە بەرامبەر بەشێك لە بەرهەمەکەدا کە بۆی هەیە وەکو بنەمایەك بۆ دانوستاندنەکان لە گرێبەستی نەوتیدا پشتی پێ دەبەسترێ لە نێوان وەزارەت و ئەو کەسانەی کە ئارەزوویان لە جێبەجێ کردنی پرۆسەکانی نەوتیدا دەربڕیوە.

29- داهاتەکان: داهاتەکانی حکومەتی هەرێم کە لە پرۆسەکانی نەوت بە دەست دەکەون، لەوانەش فرۆشتنی نەوت و گازو قازانج و پاداشتی ئیمزاکردن و بەرهەمهێنان لەو گرێبەستانەی نەوتی لە نێوان کۆمپانیا بیانیەکان و ناوخۆییەکان بەستراوە.

30- قازانج: ڕێژەیەك لە نەوتی بەرهەمهێنراو کە مسۆگەرەکە بۆ حکومەتی هەرێم لە ناوچەی گرێبەستەکەدا دابین دەکرێ.

31- خاڵی ئامادەکردن: ئەو شوێنەی لە دوای پرۆسەی دەرهێنانی دێ کە نەوتی خاو و گازی سروشتی ئامادەن بۆ فرۆشتن و وەرگرتن، بەپێی پێوانەکانی نێو دەوڵەتی، واتە ئەو شوێنەی کە کەسێك مافی موڵکداری نەوتی هەیە بەپێی ماددەی سێیەم لەم یاسایەدا.

32- سندوقی ژینگەیی: ئەو سندوقەیە کە داهاتەکان دەردەخات و بەپێی ماددەی شازدەم لەم یاسایەدا دانراوەو بەڵێندەرەکان بەبەشداری کردن تێیدا بەپێی مەرجەکانی گرێبەستی بەشداریکردنی بەرهەمهێنان و بەپێی ماددەی سی و حەوت لەم یاسایەدا پابەند دەبێت.

33- کار بەدەست بوون: کاربەدەست بوونی ڕاستەوخۆ یان ناڕاستەوخۆ بۆ زۆرینەی دەنگەکان لایەنی مەبەست لە کۆبوونەوەکانی هەڵگری پشکەکان (أسهم).

34- سەرکار: کەسی ڕێپێدراو، یان هەرکەسێکی دیکە لە مۆڵەتەکەدا ناوی هاتبێ، بۆ ئەوەی پڕۆسەکانی نەوت بەڕێوەببات.

35- حەشارگە: پێکهاتەی بەردی ژێر زەوی کە نیشتنی سروشتی تاکی هەیە و سەربەخۆیە لەو هیدرۆکاربۆناتەی کە توانای بەرهەمهێنانی نەوتی هەیە، کە بە سیستەمی پاڵە پەستۆی سروشتی یەکگرتوو جیادەکرێتەوە.

36- بیر: کون کردنی ڕووی زەوی، کە هەڵکۆڵین و بڕینی پێکهاتەکانی بەردی ژێر زەوی دەگرێتەوە، بە ئامانجی پشکنین لەپێناوی دۆزینەوە، یان بەرهەمهێنانی نەوت.

بەشی دووەم

چوارچێوەی پیادەکردنی یاساکە

ماددەی دووەم:

یەکەم: حوکمەکانی ئەم یاسایە پیادەدەکرێ بەسەر:

أ- پڕۆسەکانی نەوت:چ کۆمپانیاکانی گشتی، یان تایبەتی بە دەستیان هێنابێ، چ موڵکی عێراقی بێ، یان بیانی.

ب- هەموو چالاکیەکانی پەیوەستن بە پڕۆسەکانی نەوت.

دووەم: بەپێی حوکمەکانی ماددەی (115) و هەردوو بڕگەی یەکەم و دووەمی (121)ی دەستووری فیدراڵی، هیچ یاسایەکی فیدراڵی، یان ڕێککەوتن، یان گرێبەست، یان یاداشتی لە یەك گەیشتن و هەر بەڵگەیەکی دیکەی فیدراڵی تایبەت بە پرۆسەکانی نەوت جێبەجێ ناکرێت، تاوەکو دەسەڵاتی تایبەتمەندی خۆی ڕەزامەندی لەسەر جێبەجی کردن نەدات.

بەشی سێیەم

موڵکداریەتی نەوت و مافەکانی حکومەتی هەرێم

ماددەی سێیەم:

یەکەم: موڵکداریەتی نەوت لە هەرێمدا، بەپێی ئەوەی لە ماددەی (111)ی دەستووری فیدراڵدا هاتووە، دەبێت بەشی حکومەتی هەرێم لە داهاتەکانی ئەو نەوتە لە کێڵگەکانی بەرهەمهێن لە پێش 2005/8/15 بەدەست دەهێنرێت، بەشێوەیەکی گونجاو لەگەڵ بەشی گەلی عێراق بەگشتی و ئەم یاسایەو ماددەی (112)ی دەستووری فیدراڵی.

دووەم: بەشی حکومەتی هەرێم لە داهاتەکانی نەوتی کێڵگەکانی بەرهەمهێن دوای 2005/8/15 بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە دیاری دەکرێت.

سێیەم: حکومەتی هەرێم لەگەڵ حکومەتی فیدراڵیدا بەشداری دەکات لە بەڕێوەبردنی پرۆسەکانی نەوتی تایبەت بە کێڵگەکانی بەرهەمهێن پێش 2005/8/15 لە هەرێمدا بەپێی حوکمی بڕگەی یەکەم لە ماددەی (112)ی دەستووری فیدراڵدا.

چوارەم: حکومەتی هەرێم چاودێری کردن و ڕێکخستنی هەموو پرۆسەکانی نەوت دەگرێتە ئەستۆ، بەپێی ماددەی (115)، کە گونجاوە لەگەڵ ماددەی (112) لە دەستووری فیدراڵدا، وەزیر بۆی هەیە ڕێگا بەلایەنی سێیەم بدا، کە پرۆسەکانی نەوت جێبەجێ بکات لە پێناو زیاد کردنی داهاتەکان لە سامانی نەوتی هەرێمدا.

پێنجەم: حکومەتی هەرێم چاودێری کردن و ڕێکخستنی ناردنی بەشە نەوتی هەرێم کە لە پرۆسەکانی نەوت دەردەهێنرێ، لە خاڵی ئامادە کردندا دەگرێتە ئەستۆو مافی ئەوەی هەیە مۆڵەتی ناردنی ئەو بەشەی بە لایەنی سێیەم بدات.

شەشەم: حکومەتی هەرێم بەشەکەی خۆی لە هەموو ئەو داهاتانەی لە پرۆسەکانی نەوتی بە دەست دەکەوێت، بۆ قازانجی گەلی هەرێم بەپێی ماددەی سێزدەم لەم یاسایەدا و ماددەی (112) لە دەستووری فیدراڵدا.

حەوتەم: بۆ هەر کەسێك هەیە لە خاڵی ئامادە کردنی تێدا موڵکداریەتی نەوت بکات بەشێوەیەکی دیاری کراو.

بەشی چوارەم

وەزارەت و ئەرکەکانی وەزیر

ماددەی چوارەم:

وەزیر، یان ڕێپێدراوەکەی ئەمانە دەگرێتە ئەستۆ:

یەکەم: ڕێکخستن و سەرپەرشتیکردنی پرۆسەکانی نەوت، بەرپرسیاریەتی وەزارەت ئەمانەش دەگرێتەوە، داڕشتن و ڕێکخستنی سیاسەتی پرۆسەکانی نەوت، سەرباری ڕێکخستن و پلان دانان و پیادەکردن و سەرپەرشتی کردن و پشکنین و وردبینی جێبەجێ کردنی هەموو پرۆسەکانی نەوت، کە لەلایەن هەموو ئەو کەسانەوە تەواو دەکرێ، هەروەها هەموو چالاکیەکانی پەیوەست پێیەوە لەوانەش هەناردنی نەوت.

دووەم: گفتوگۆکردن و مۆرکردنی ڕێککەوتننامەکان و جێبەجێ کردنی هەموو مۆڵەتەکان، لەوانەش ئەو گرێبەستە نەوتیانەی کە حکومەتی هەرێم مۆری کردون، سەرباری هەموار کردنی مەرجەکانی هەر مۆڵەتێك لە پێناو مسۆگەر کردنی جێبەجێ کردنی پرۆسەکانی نەوت بۆ قازانجی گەلی هەرێم و عێراق.

ماددەی پێنجەم:

بەپێی ئەم یاسایە وەزیر دەسەڵات و ئەرکەکانی دەگرێتە ئەستۆ لەوانەش مۆڵەتەکان لە پێناو هێنانەدی ئەمانەی خوارەوەیە:

یەکەم: مسۆگەرکردنی بەڕێوەبردنی ڕاست و ڕەوانی سامانەکان.

دووەم: مسۆگەرکردنی پەرەپێدانی نەوت بەجۆرێك زیانەکانی ژینگە کەم بکاتەوەو گەشەپێدانی ئابووری بەردەوام زامن بکات و، هانی وەبەرهێنان بدات، بە جۆرێك پەرەپێدانی پلانە دوور هاوێژەکان بۆ هەرێم لەخۆ بگرێ.

سێیەم: دەبێ هۆشمەندانە و لەگەڵ نموونەییترین شێوازی پیشەسازیەکانی نەوتدا کۆك بکرێ.

باسی دووەم

دەزگاو چالاکیەکانی پرۆسەی پالاوتن و پاشکۆکانی

ماددەی شەشەم: وەزیر ئەمانە دەگریتە ئەستۆ:

یەکەم:رێکخستن و سەرپەرشتی کردنی هەموو دەزگاکانی بەکارهاتوو بەشێوەیەکی راستەوخۆو ناڕاستەوخۆ لە پرۆسەکانی نەوتداو هەموو ئەوانە دەگرێتەوە کە لە بەرهەمهێناندا وەکو پالاوتن و گواستنەوە بەکاردێن بەهێڵەکانی بۆڕیشەوە، وێستگەکانی رژان، وێستگە پاڵنەرەکان و وێستگە پاڵە پەستۆکارەکان و هەموو ئەو ئامێرانەی پەیوەستن پێوەو دابەش کردن بە هەموو سەنتەرو بینایەکانەوە، بۆ چاککردنی و پشکنین و بەرهەمهێنانی نەوت.

دووەم: رێکخستن و سەرپەرشتی کردنی هەموو پرۆسەکانی نەوتی تایبەت بە پالاوتن و پاشکۆکانی کە چاککردنەوەو عەمبار کردن و گواستنەوەو دابەشکردنی هەموو بەرهەمی پترۆکیمیاویەکان دەگرێتەوە.

سێیەم: ئامادەکردنی هەموو دەزگاکانی لەم ماددەیەدا ئاماژەی پێکراوەو بەپێی بەندەکانی ئەم یاسایە لەبەر دەستی حکومەتی فیدراڵی دایە، بۆ هەموو پارێزگاکانی دیکەی بەرهەمهێن بۆ قازانجی گەلی عێراق و بەشێوەیەکی گونجاو لەگەڵ سیاسەتی فیدراڵی عێراقیدا کە لە مەیدانی دابەشکردن و هەناردندا لەسەری رێککەوتوون.

چوارەم: ئامادە کردنی هەر هێڵێك بۆ تۆڕی بۆڕیەکان کە توانای یەدەگی هەیە، بۆ هەرکەسێك مامەڵەی یاسایی لەگەڵ چالاکیەکانی نەوت لە عێراقدا دەکات، وەزیر بۆی هەیە بەپێی مەرجەکانی کە لە گرێبەستەکەدا هاتووە مۆڵەت بەو جۆرە توانایانە بدات .

پێنجەم: هەندێك لە دەسەلاتەکانی لە پرۆسەکانی نەوتی تایبەت بە پالاوتن و پاشکۆکانی (DOWNSTREAM) بەکۆمپانیای کوردستان بۆ پرۆسەکانی پالاوتن و پاشکۆکانی (KODO)بدات.

بەڕێز دلێر محمد شریف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

باسی سێیەم

هاندانی وەبەرهێنان

ماددەی حەوتەم: وەزیر ئەمانە دەگرێتە ئەستۆ:

یەکەم: هاندانی کەرتی گشتی و تایبەتی بۆ وەبەرهێنانی پرۆسەکانی نەوت، بۆ مسۆگەرکردنی هێنانەدی بەڕێوەبەرایەتیەکی ئەکتیف بۆ سامانەکانی نەوت لە هەرێمدا، بە جۆرێك بەرزترین داهاتی نەوت لە خۆ بگرێ لە پێناو قازانجی گەلی هەرێم و عێراقدا.

دووەم: هاندانی بنیاتنانی هەموو دەزگا نوێیەکانی تایبەت بە پرۆسەکانی پالأوتن و پاشکۆکانی، لەوانەش پالأوگەو هێلی بۆڕیەکان، هەرکاتێك لەتوانا دابێ لەلایەن کەرتی تایبەت، یان بەهاوبەشی کردنیان.

باسی چوارەم

ڕێکخستنی دەزگا گشتیەکان

ماددەی هەشتەم:

یەکەم: وەزیر ڕێکخستنی ئەم دەزگایانەی خوارەوە لە ئەستۆ دەگرێ:

أ- کۆمپانیای کوردستان بۆ پشکنین و وەبەرهێنان (KEPCO).

ب- کۆمپانیای کوردستانی نیشتمانی نەوت (KNOC).

ج- کۆمپانیای کوردستان بۆ هەناردنی نەوت (KOMO).

د- کۆمپانیای کوردستان بۆ پرۆسەکانی پالأوتن و پاشکۆکانی (KODO).

دووەم: بۆ ئەنجومەنی کارگێڕی هەر کۆمپانیایەکی ئاماژە بۆکراو لە بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە، پێڕەوێکی تایبەت بەخۆی دەربکات، کە هەیکەل و ڕێکخستن و دەسەلأتەکانی چۆنیەتی جێبەجێ کردنی ئەرکەکانی لە خۆی بگرێ.

سێیەم: وەزیر بۆی هەیە پێشنیاری دامەزراندنی کۆمپانیای دیکە بکات، بۆ پشکنین و پەرەپێدان و بەرهەمهێنانی نەوت و پالأوتن، هەروەها خزمەتگوزاریەکانی کڕین بۆ ئاسانکردنی بەڕێوەبردنی پرۆسەکانی نەوت بە شێوەیەکی ئەکتیف.

بەشی پێنجەم

کۆمپانیا گشتیەکان

باسی یەکەم

کۆمپانیای کوردستان بۆ پشکنین و وەبەرهێنانی نەوت (KEPCO)

ماددەی نۆیەم: یەکەم: کۆمپانیای کوردستان بۆ پشکنین و وەبەرهێنانی نەوت وەکو کۆمپانیایەکی گشتی خاوەن کەسایەتی مەعنەوی و سەربەخۆ لەلایەنی دارایی و کارگێڕیەوە دادەمەزرێت.

دووەم: سەرۆك و ئەندامانی ئەنجومەنی کارگێڕی لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە دادەمەزرێن دوای پەسند کردنی لەلایەن زۆرینەی رەهای ئەندامانی پەرلەمان، بە مەرجێك دەبێ سەربەخۆ بن لەوەزارەتداو پسپۆڕی نەوت بێ، یان لەلایەنی هونەری و کارگێڕیەوە شارەزایی دیکەیان هەبێ.

سێیەم: ماوەی دامەزراندنی هەموو ئەندامانی ئەنجومەنی کارگێڕی بە(5) پێنج ساڵ دیاری دەکرێت، بە پەسند کردنی زۆرینەی ڕەهای ئەندامانی پەرلەمان نوێ دەکرێتەوە.

چوارەم: کۆمپانیا بە ڕەزامەندی ئەنجومەنی وەزیران بۆی هەیە:

أ- رکابەری کردن لەگەڵ کۆمپانیای دیکەوە بۆ بەدەست خستنی مۆڵەتی ڕێپێدانی تایبەت بە کێڵگەکانی ئایندەوە.

ب- مۆرکردنی ڕێککەوتننامەکانی هاوبەشی کردن و هاوشێوەکانی، لە ڕێککەوتنەکانی کارکردن لە هەرێمدا، یان لەناوچەکانی دیکەی عێراقدا، یان لە دەرەوە.

ج- دامەزراندنی کۆمپانیاکانی بە کارخستنی سەربەخۆیی و بە مولکداریەتی خۆی تایبەت بە پرۆسەکانی نەوت بە پرۆسەکانی نەوتی پەیوەنداریەوە بە کێڵگەکانی ئایندەدا.

پێنجەم:ئەنجومەنی وەزیران بۆی هەیە بە پەسندکردنی زۆرینەی رەهای ئەندامانی پەرلەمان کۆمپانیاکە بکاتە کۆمپانیای پشکدار، پشکەکانی بخرێتە بەرچاوی هاووڵاتیانی عێراق.

باسی دووەم

کۆمپانیای کوردستانی نیشتمانی نەوت (KNOC)

ماددەی دەیەم:

یەکەم: کۆمپانیای کوردستان بۆ نەوت دادەمەزرێ، کە کۆمپانیایەکی گشتی و کەسایەتی مەعنەوی هەیە سەربەخۆیە لەلایەنی کارگێڕی و داراییەوە.

دووەم: سەرۆك و ئەندامانی ئەنجومەنی کارگێڕی لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە دادەمەزرێن دوای پەسند کردنی لەلایەن زۆرینەی رەهای ئەندامانی پەرلەمان، بەمەرجێك دەبێ لە وەزارەت سەربەخۆ بن، پسپۆڕی نەوت، یان تایبەتمەندی دیکەی هونەری و کارگێڕیان هەبێ.

سێیەم: بەپێی ماددەی هەژدەی ئەم یاسایە کاتێ هەر ڕێکەوتننامەیەك مۆر دەکەن، دەکرێ ئەندامێکی زیادەی ئەنجومەنی کارگێری لەلایەن دەزگای تایبەتمەند لە حکومەتی فیدراڵیەوە دابمەزرێ.

چوارەم: ماوەی دامەزراندنی هەموو دامەزراندنی ئەندامانی ئەنجومەنی کارگێڕی بە (5) پێنج ساڵ دیاری دەکرێت بە پەسندکردنی زۆرینەی رەهای ئەندامانی پەرلەمان دەتوانرێ نوێ بکرێتەوە.

پێنجەم: بەڕەزامەندی ئەنجومەنی وەزیران کۆمپانیا بۆی هەیە:

أ-رکابەری لەگەڵ کۆمپانیاکانی دیکە بکات، بۆ بەدەست هێنانی مۆڵەتی تایبەت بە بەڕێوەبردنی کێڵگەکانی ئێستا.

ب-رێکەوتننامە مۆرکردن لەگەڵ کۆمپانیا جیهانیەکانی نەوت، کە شارەزاییان هەیەو ناودەنگیان باشە لە پرۆسەکانی نەوتدا، بۆ بەهێز کردنی بەرهەمهێنانی کێڵگەکانی ئێستا، بۆ بەدەست هێنانی خێراو پتری داهاتەکان، ئەم ڕێککەوتنامانە ملکەچ دەبێ بۆ ڕەزامەندی دەزگا تایبەتمەندەکانی حکومەتی فدراڵی و بەپێی مەرجەکانی لە ماددەی هەژدەمی ئەم یاسایە ئاماژەی پێ کراوە.

ج- ركابەری كردن بۆ بەدەستهێنانی مۆڵەتی تایبەت بە كێڵگەكانی ئاینده و هەریەكەو بەپێی دۆخی تایبەتی خۆی.

باسی سێیەم

كۆمپانیای كوردستان بۆ هەناردنی نەوت (KOMO)

ماددەی یازدەم:

یەكەم: كۆمپانیای كوردستان بۆ هەناردنی نەوت دادەمەزرێ، وەكو كۆمپانیایەكی گشتی خاوەن كەسایەتی مەعنەوی و سەربەخۆ لەلایەنی دارایی و كارگێڕییەوە.

دووەم: سەرۆك و ئەندامانی ئەنجومەنی كارگێڕی لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە دادەمەزرێن.

سێیەم: ماوەی دامەزراندنی هەموو ئەندامانی ئەنجومەنی كارگێڕی بە (5) پێنج ساڵ دیاری دەكرێن. بە پەسندكردنی رەهای ئەندامانی پەرلەمان دەتوانرێ نوێ بكرێتەوە.

چوارەم: كۆمپانیا كاری هەناردن و ڕێكخستنی هەناردن سەبارەت بەبەشی حكومەتی هەرێم لە نەوت ئەنجام دەدات، یان هەردوو ئەنجام لە پرۆسەكانی نەوت، بۆی هەیە بەپێی ڕێككەوتن و گرێبەستی هاوبەشی كردنی بەرهەم بەشی بەڵێندەر لە نەوت ڕەوانە بكات.

باسی چوارەم

كۆمپانیای كوردستان بۆ پرۆسەكانی پاڵاوتن و پاشكۆكانی (KODO)

ماددەی دوازدەم:

یەكەم: كۆمپانیای كوردستان بۆ پرۆسەكانی پاڵاوتن و پاشكۆكانی دادەمەزرێ، وەكو كۆمپانیایەكی گشتی خاوەن كەسایەتی مەعنەوی و سەربەخۆ لەلایەنی دارایی و كارگێڕییەوە.

دووەم: سەرۆك و ئەندامانی ئەنجومەنی كارگێڕی لەلایەن ئەنجومەنی وەزیران دوای پەسند كردنی بە زۆرینەی رەهای ئەندامانی پەرلەمان دادەمەزرێ و سەربەخۆ دەبن لە حكومەتی هەرێمدا، دەبێ پسپۆری نەوت بن، یان تایبەتمەندیەكانی دیكەی هونەری و كارگێڕی گونجاو بن.

سێیەم: ماوەی دامەزراندنی هەموو ئەندامانی ئەنجومەنی كارگێڕی بە (5) پێنج ساڵ دیاری دەكرێت، بەڕەزامەندی زۆرینەی رەهای ئەندامانی پەرلەمان دەكرێ نوێ بكرێتەوە.

چوارەم: كۆمپانیای (KODO) ئەمانە ئەنجام دەدات:

أ- بەڕێوەبردنی هەموو دەزگاكانی حكومەتی تایبەت بە پرۆسەكانی نەوت، بەپێی ماددەی شەشەمی ئەم یاسایە كار بۆ دابین كردنی ئەم جۆرە دەزگایانە دەكات، لەوانەش تۆڕە سەرەكیەكانی هێڵی بۆڕیەكان بۆ هەر لایەنێك پەیوەست بێت بە كەرتی گشتی و تایبەتیەوە كە لە هەرێمدا كار دەكەن، ئەوانەی پێشتر دەرخستەكانیان پێشكەش دەكەن لە ریزی یەكەمن بۆ گفتوگۆكردن لەگەڵیان سەبارەت بەتوانا باش بن، بۆ یەكگرتنی سیاسەتی نیشتمانی عێراق لە مەیدانی هەناردن و دابەشكردن لە هەموو هەرێم و پارێزگاكانی بەرهەمهێن.

ب- ركابەری كردن لەگەڵ كۆمپانیاكانی دیكەوە بۆ بەدەست هێنانی مۆڵەتەكان دوای رەزامەندی وەزیرو مافی ئەوەی هەیە كارەكانی بەگەڕخستنی تایبەت بە پرۆسەكانی نەوت ئەنجام بدات و رێككەوتنەكانی هاوبەشی كردن، یان گرێبەستنی هاوشێوەی مۆر بكات ، چ لە هەرێم بێت، یان لە بانقی هەرێم و پارێزگاكاندا.

ج- بە هاوبەشی كردن لەگەڵ كۆمپانیا نەوتیەكانی جیهان، یان لەگەڵ كەرتی تایبەت لە پرۆسەكانی نەوتی تازەو بە رەزامەندی ئەنجومەنی وەزیران.

د- بەرێگەدان بەلایەنی سێیەم بۆ بەرێوەبردنی هەریەكێك لە دەزگاكانی و بە رەزامەندی وەزیر.

بەڕێز قادر سعید خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

باسی پێنجەم

سندوقی كوردستان بۆ داهاتە نەوتیەكان (KOTO)

ماددەی سێزدەم:

یەكەم: سندوقی كوردستان بۆ داهاتە نەوتیەكان دادەنرێ و كەسایەتی مەعنەوی و سەربەخۆیی دارایی كارگێری دەبێ.

دووەم: سەرۆك و ئەندامانی ئەنجومەنی كارگێری لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە دوای پەسندكردنی لەلایەن زۆرینەی رەهای ئەندامانی پەرلەمان دادەمەزرێن، بەمەرجێك دەسەلات و بەرپرسیاریەتیان بە دوورو درێژو بەپێی یاسا دیاری دەكرێت.

سێیەم: پێویستە وەزیر هەموو زانیاریە داراییە پێویستەكانی پەیوەست بە مۆڵەتەكان لەكاتی گونجاودا بە سندوقی كوردستان بۆ داهاتە نەوتیەكان (KOTO) بدات.

چوارەم: بەپێی حوكمەكانی ماددە (112) ، (115) لە دەستووری فیدراڵی، یان وەكو لە ماددەكانی حەڤدەم و هەژدەمی ئەم یاسایەدا هاتووە، سندوق داهاتە بە دەست هاتووەكانی پرۆسەكانی نەوتی تایبەت بە كێڵگەكانی ئێستاو ئایندە لە جیاتی گەلی هەرێم وەردەگرێت.

پێنجەم: تاوەكو مەرجەكانی ئاماژەیان بۆ كراوە لە ماددەی هەژدەمی ئەم یاسایە جێبەجێ دەكرێن، سندوق دوو حیساب بە دەستەوە دەگرێ: یەكەمیان/ داهاتە بەدەست هاتووەكان لە پرۆسەكانی نەوتی تایبەت بە كێڵگەكانی (حیسابی كێڵگەكانی ئێستا)، هی دیكە/ داهاتەكانی بەدەست هاتوو لە پرۆسەكانی نەوتی تایبەت بە كێڵگەكانی ئایندە (حیسابی كێڵگەكانی ئایندە)، هەردوو حیساب بەشێك لە داهاتی گشتی هەرێم پێكدێنن و دەكەوێتە ژێر دەسەڵاتی پەرلەمان.

شەشەم: حیسابی كێڵگەكانی ئێستاو حیسابی كێڵگەكانی ئایندەو بۆ وردبینی سەربەخۆ ملكەچ دەبن، وردبینی بۆ هەمووان رەوایە، بەهەموو حاڵێك سندوق بەرپرسیاریەتی خۆی بەپێی پرەنسیپ و پێوانەی

تایبەتی بەدەستپێشخەری شەفافیەت ئەنجام دەدات لە پیشەسازیەکانی دەرهاتوو لەسەرچاوەی (EITI) ئاداری 2005 داهاتووە.

بەشی شەشەم

بەڕێوەبردنی داهات و بەشە تایبەتیەکان

ماددەی چواردەم:

ئەرکی سندوقی کوردستان بۆ داهاتە نەوتیەکان بەپێی یاسا ڕێکدەخرێ، بەمەبەستی بەڕێوەبردنی ئەو داهاتانەو دابەشکردنیان، بەپێی نوێترین پێوانەکانی نێودەوڵەتی تایبەت بە شەفافیەت و بەرپرسیاریەتی.

ماددەی پازدەم:

لێژنەیەکی پەرلەمانی بۆ چاودێری کردنی کارەکانی سندوقی کوردستان بۆ داهاتە نەوتیەکان دادەمەزرێ.

ماددەی شازدەم:

هەندێ بەشی دیاری کراو لە داهاتەکان بەم شێوەیەی خوارەوە دیاری دەکرێ:-

یەکەم: ڕێژەی ( ) بۆ هەموو هاوولاٌتیانی هەرێم، وەکو بەشێکی سالأنە بۆ هەر هاوولاٌتیەك و دەبێ بەپێی یاسا ڕێك بخرێت.

دووەم: ڕێژەیەك کەمتر نەبێت لە( ) بۆ سندوقی ئایندە بۆ نەوەکانی داهاتوو لە هاوولاٌتیانی هەرێم، کە لەلایەن ئەمیندارەکانەوە کە لەلایەن پەرلەمانەوە دادەمەزرێن، بۆ ئەوەی ببێتە سەرچاوەیەکی گرنگ بۆ دەرامەتی هەرێم، لەکاتێکدا چاوەڕوانی ئەوە دەکرێ داهاتەکانی تایبەت بەسامانی نەوت لە هەرێم و عێراقدا کەم ببێتەوە.

سێیەم: ڕێژەیەك ( ) کەمتر نەبێ بۆ هاوولاٌتیانی هەرێم، ئەوانەی توشی ئازار بوون، یان ئازار دەچێژن لەئەنجامی ئەو نەهامەتیانەی لە دەست کارە داپلۆسێنەرەکانی ڕژێمی بە سەر چوو لە عێراقدا ڕووبەڕوویان بوو، لەوانەش پێشمەرگەو خانەوادەی شەهیدان و ئەوانەی تووشی داهزرانی جەستەیی، یان نەخۆشی دەروونی بوون یان ئەوانەی سامانی گەورەیان لە دەستداوە.

چوارەم: ڕێژەیەك لە () کەمتر نەبێ بۆ سندوقی ژینگە بۆ پرۆژەکانی بنیاتنان و ئامادەکردنی ژینگەی هەرێم، بەجۆرێك لابردنی مین و سەر لەنوێ چاندنەوەی دارستانەکان و دامەزراندنی باخچەکانی گشتی و پاراستنی ژیانی گیانلەبەرەکان، لەخۆی بگرێ.

پێنجەم: ڕێژەیەك لە ( ) کەمتر نەبێت بۆ ئەنجومەنەکانی ناوخۆی هەڵبژێردراو تایبەت بە هاوولاٌتیانی هەرێم کە لە کەمینە نەتەوەکان و ئاینیەکانن وەکو عەرەب و تورکمان و فەیلیەکان (کلدان- ئاشوری – سریان و ئەرمەن هی دیکە) ، لە کەمایەتیە ئاینیەکان (سابئە مەندانیەکان و یەزیدی و شەبەك و کاکەیی و بەهائی و جولەکە) هی دیکەش بۆ پاڵپشتی کردنی حاڵەتی کۆمەلأیەتی و ڕۆشنبیری و پێداویستیەکانی حکومەتی تایبەت بە کەمایەتیەکانی لە هەرێمدا هەن.

شەشەم: پوختەی داهاتە نەوتیەکان دوای داشکاندنی ڕێژەیەکی دیاری کراو لە یەکەم تا پێنجەمی سەرەوە بۆ داهاتە داراییەکانی دیکە لە هەرێمدا، بۆ داپۆشینی خەرجیەکانی حکومەت لە ڕێگای بودجەی گشتیەوە.

حەوتەم: ئەو بڕە پارەیەی دەمێنێتەوەو زیادەیە لەدوای بودجەی گشتی هەرێمدا، بۆ بنیاتنانی پرۆژەکانی وەبەرهێنان دیاردەکرێ، بۆ پەرەپێدانی هەرێم و پاڵپشتیکردنی ئەو کەم کورتیانەی کە بۆی هەیە لە بودجەی ساڵانەی هەرێم لە ساڵەکانی داهاتوودا بەدیار دەکەوێ.

بەشی حەوتەم

هاوکاری کردنی حکومەتی فیدراڵی

ماددەی حەڤدەم:

بەپێی مەرجەکانی لە ماددەی هەژدەمی ئەم یاسایەدا هاتووە، حکومەتی هەرێم ئەمانەی خوارەوە دەگرێتە ئەستۆ:

یەکەم: ڕێککەوتن لەگەڵ حکومەتی فیدراڵی بۆ بەڕێوەبردنی نەوت و گازی دەرهێنراو لە کێڵگەکانی ئێستای هەرێمداو بەشێوەیەکی هاوبەشدا.

دووەم: هاوکاری کردن لەگەڵ حکومەتی فیدراڵی بۆ داڕشتنی سیاسەتی ستراتیژی لە پێناو پەرەپێدانی سامانی نەوت و گاز لە هەرێمداو هاوسەنگ بێت لەگەڵ چالاکیەکانی نەوتی دیکەوە لە وڵاتدا بەجۆرێك بەرزترین قازانج بۆ گەلی عێراق بێتەدی، بە پشت بەستن بەتازەترین تەکنەلۆژیاو پرەنسیپەکانی بازاڕو هاندانی وەبەرهێنان بەپێی ماددەی (112)ی دەستووری فیدراڵی.

سێیەم: هاوکاری کردن لەگەڵ (ئەنجومەنی فدراڵی نەوت و گاز) کە بەپێی ڕێککەوتنێك لەگەڵ حکومەتی هەرێمدا دادەمەزرێ، بۆ ئەوەی گرێبەستەکان مۆر بکرێن و پێوانەکان دابڕێژرێت و نموونەی بەلێندەرەکانی لە عێراقدا کاردەکەن.

چوارەم: ڕەزامەندی نواندن لەسەرسپاردنی هەموو داهاتەکانی لە پرۆسەکانی نەوت لە هەرێمدا بە دەست دەهێندرێن لە سندوقی گشتی داهاتە نەوتیەکانی تایبەت بە عێراقدا.

ماددەی هەژدەم:

بنەمای هاوکاری ڕێککەوتن کە لەماددەی حەڤدەمی ئەم یاسایە ئاماژەی بۆ کراوە بە پێی ئەم مەرجانەی خوارەوە دەبێ:

یەکەم: سپاردنی هەموو داهاتە نەوتیەکان لەهەموو عێراقدا بەدەست دەهێندرێ بە سندوقی گشتی داهاتە نەوتیەکان، بەمەرجێك لەلایەن دەستەیەکی هاوبەش و بەپێی ماددەکانی (112،106، 121) لە دەستووری فیدراڵیدا بەڕێوە ببرێ و حیسابی ئەو سندوقە لە بانکێکی جیهانی بەناوبانگ هەڵگیرێ و

حیسابێکی تایبەتی بەناوی سندوقی کوردستان بۆ داهاتە نەوتیەکان بکرێتەوە، مانگانە بەشی هەرێمی کە لەسەری رێککەوتوون پێی بسپێردرێ، بۆ ئەوەی بکەوێتە ژێر دەسەڵاتی رەهای حکومەتی هەرێم، بەجۆرێك بەپێی یاسای فیدراڵی بە رێککەوتن لەگەڵ حکومەتی هەرێم رێکبخرێ.

دووەم: پێویستە سەر لە نوێ هەیکەلی پیشەسازی نەوت لە عێراقدا دابرێژرێتەوە بۆ ئەوەی رۆڵێکی گونجاوی کۆمپانیای نەوتی نیشتمانی عێراقی مسۆگەر بکرێت و هاندانی وەبەرهێنانی تایبەت، بەجۆرێك لەگەڵ حوکمەکانی برگەی دووەم لە ماددەی (112)ی دەستووری فدراڵی بگونجێت، بەجۆریك بەرزترین قازانج بۆ گەلی عێراق بە زووترین کات، دابین بکات.

سێیەم: کێلگەکانی ئێستا لەلایەن حکومەتی هەرێم و حکومەتی فیدراڵیەوە بەیەکەوە بەرێوە دەبرێ، بەجۆرێك حکومەتی هەرێمەکان نوێنەرایەتیەکی گونجاوی لە ئەنجومەنی فدراڵی نەوت و گازدا هەبێ و دەبێ هاوبەش بێ لەبەرێوەبردنی کۆمپانیای نەوتی نیشتمانی عێراقی بە جۆرێك لەگەڵ ماددەی (115)ی دەستووری فدراڵیدا بگونجێت.

چوارەم: پێویستە حکومەتی فیدراڵی، هیچ پرۆسەیەکی نەوتی تازە لەو شوینانەی کە کێشەی لەسەر هەیە ئەنجام نەدات بەپێی رەزامەندی وەزیر، تاوەکو ریفراندۆمی گشتی بەپێی ماددەی (140)ی دەستووری فیدراڵی ساز دەکرێ.

پێنجەم: ئەگەر بەدیار کەوت کە حکومەتی فیدراڵی هەر چالاکیەکی تایبەت بەپرۆسەکانی نەوت لەناوچەکانی ناکۆکی لەسەر هەیە ئەنجام داو پاشان بریاری گەراندنەوەی بۆ سەر هەرێم بەپێی ماددەی 140 لەدەستووری فدراڵیدا بۆ دەردەچێ مامەڵە لەگەڵ ئەو چالاکیانەدا لەبەر رۆشنایی حوکمەکانی ئەم یاسایەو ماددەی (112) یەکەم و دووەم لەدەستووری فدراڵیدا دەکرێ.

ماددەی نۆزدەم:

تاوەکو مەرجەکانی لە ماددەی هەژدەمی ئەم یاسایەدا بەتەواوەتی جێبەجێدەکرێ، حکومەتی هەرێم مافەکانی بەپێی ماددەکانی 112، 115و برگەی سێیەم لە ماددەی (121)ی دەستووری فیدراڵیدا بەرێوەدەبات، داهاتەکان لەلایەن سندوقی کوردستان بۆ داهاتە نەوتیەکان بەپێی ماددەی سێزدەمی ئەم یاسایە وەردەگیرێ.

بەشی هەشتەم

مۆڵەتەکان

باسی یەکەم

دابەشکردنی زەویو زار بۆ چەند پارچەیەك

ماددەی بیستەم: بۆ مەبەستی ئەم یاسایە هەرێم دابەش دەکرێت، یان هەندێ لەبەشەکانی بۆ چەند پارچەیەك لەزەوی، و هەرپارچەیەك بە سیستەمی ئەحداسیاتی چوارجای جیهانی (UTM) Universal Transverse Mercatorوسیستەمی ئەحداسیاتی گۆیی (جوگرافی) دیاری دەکرێت.

باسی دووەم
مۆڵەتی پشكنین

ماددەی بیست و یەكەم:

یەكەم: وەزیر بۆی هەیە مۆڵەتی پشكنین بۆ ناوچەیەكی دیاریكراو بۆ كەسێك، یان كۆمەڵێ كەس بدات.

دووەم:

أ- هەڵگری مۆڵەتی پشكنین مافی ئەوەی هەیە نموونەی جیۆلۆژی و جیۆفیزیایی و جیۆكیمیاویی وەرگرێ، هەروەها نموونەی جیۆتەكنیكی لە چوارچێوەی ناوچەی مۆڵەتەكەی وەرگرێ .

ب- داوا لە كەسی ڕێپێدراوی خاوەن مۆڵەت دەكرێ، كە راپۆرتەكانی دەربارەی ئەو پێشكەوتنەی لە مەیدانی پشكنین بەدەستی هێناوەو ئەنجامەكانی پێشكەش بكات، لەگەڵ پاراستنی نهێنی ئەو زانیاریانە.

ج- مۆڵەتی پشكنین مافی هەڵكەندن و هەر تایبەتكاریەكی زێدەی دیكە بە هەڵگرەكەی نادات بۆ ئەوەی ببێتە گرێبەستێكی نەوتی.

سێیەم:

أ- هەڵگری مۆڵەتی پشكنین بۆی هەیە دوایی بە مۆڵەتەكەی بهێنێ، بە مەرجێك ئاكاریەكی نووسراو پێشكەش بە وەزیر بكات، دوای ئەوەی ئەو كەسە ڕێپێدراوە هەموو پابەندیەكانی لە چوارچێوەی مۆڵەتەكە جێبەجێ دەكات.

ب- وەزیر بۆی هەیە مۆڵەتەكە هەڵبوەشێنێتەوە دوای ئەوەی ئاگاداركردنەوەیەكی نووسراو ئاراستەی هەڵگرەكەی دەكات، ئەگەر بە مەرجەكانی مۆڵەتی پشكنین پابەند نەبێت.

ماددەی بیست ودوو:

نابێ مۆڵەتەكە بدرێت بە ناوچەیەك لەژێر گرێ بەستی نەوتی دابێ، یان مۆڵەتی پشكنین، ئەگەر ئەو مۆڵەتە لەگەڵ مافەكانی كەسی ڕێپێدراو ناكوك بێت.

بەڕێز دلێر محمد شریف:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

باسی سێیەم
دۆزینەوەو پەرەپێدان

ماددەی بیست و سێ:

یەكەم: وەزیر بۆی هەیە گرێبەستێكی نەوت بۆ دۆزینەوەو پەرەپێدانی ناوچەیەكی دیاری كراو مۆر بكات لەگەڵ كەسێك، یان چەند كەسێك، بەمەرجێك ئەو كەسانە ڕێككەوتننامەی هاوبەش مۆر بكەن بەپێی ماددەی (30) سی لەم یاسایەداو لەلایەن وەزیرەوە پەسەند بكرێت و دەكرێ كەسێك، یان كەسەكان، كۆمپانیای تایبەتی لە هەرێمدا یان لە ناوچەكانی دیكەی عێراقدا یان كۆمپانیای بیانی بچێتە پاڵیانەوە.

دووەم: گرێبەستی نەوت پشت بە گرێبەستی هاوبەشی کردنی بەرهەمهێنانەوە ببەستێ، یان گرێبەستی دیکە کە وەزیر وایدادەنێ داهاتی پتر بۆ گەلی هەرێم بەدەست دێنن و لە ماوەی گونجاودا، بەپێی ئەوەی لە بەشی دەیەمی ئەم یاسایەدا هاتووە.

سێیەم: بۆ ئەوەی کەسەکە لێهاتوو بێ بۆ مۆرکردنی گرێبەستی نەوت پێویستە:

أ- توانای دارایی و زانیاری و توانایی و تەکنۆلۆژیایی هەبێ، بۆ ئەوەی بتوانێ پرۆسەکانی نەوت لە شوێنی گرێبەستەکە ئەنجام بدات شارەزایی باشی دەست بکەوێ لەمیانەی جێبەجێ کردنی پرۆسەکانی نەوتی هاوشێوەو بەلگەی پشت پێ بەستووی بۆ سەلماندنی ئەوا پێشکەش بکات.

ب- پابەند بوون بە هاوولاَتیەتی و هاوبەرپرسیاریەتی باش و پابەندبوون بە (10) دە لە پرەنسیپیەکانی بەلگەنامەی جیهانی نەتەوەیەکگرتووەکان لە 2000/7/26 دەرکراوە.

چوارەم:

أ- لەگەلّ سەرپێچی نەکردن لە ماددەی بیست وچواری ئەم یاسایە گرێبەستی نەوت مافێکی تایبەتی بۆ بەلێندەر فەراهەم دەکات بۆ بەرێوەبردنی پرۆسەکانی نەوت لەناوچەی گرێ بەستەکەدا.

ب- گرێ بەستی نەوت، نەوتی خاو و گازی سروشتی و نەوتە خاوەکانی دیکە دەگرێتەوە.

پێنجەم: پێویستە بەلێندەر:

أ- لەمیانەی چل و هەشت کاتژمێردا لە حالەتی دۆزینەوەی نەوت لەناوچەی گرێبەستەکەدا، ئاگاداریەکی نووسراو ئاراستەی وەزیر بکات.

ب- زانیاریەکانی تایبەت بە دۆزینەوەی نەوت بەو شێوازەی کە لە پیشەسازیەکانی نەوتدا ناسراوە پێشکەشی وەزیری بکات.

شەشەم: گرێبەستی نەوت بەلێندەر پابەند دەکات بە تەواو کردنی پرۆسەکانی نەوت بەپێی پرۆگرامەکانی کارو پلان و بودجەی پەسندکراو لەلایەن وەزیرەوە، یان وەکو لە گرێبەستەکەدا هاتووە.

باسی چوارەم

مۆلەتی رێپێدان

ماددەی بیست و چوار:

یەکەم: وەزیر بۆی هەیە مۆلەتی رێپێدان بە کەسێك، یان کۆمەلە کەسێك بدات کە تایبەتە بە ناوچەیەکی دیاریکراو لەپێناو :

أ-دامەزراندن و دانان و بەکارخستنی دەزگاکان و مەکینەو کەرستەکان.

ب- جێبەجێ کردنی کارەکانی دیکە.

دووەم:

أ- هەلگری مۆلەت بۆی هەیە دوایی بە مۆلەتەکەی بهێنێ و دەبێ ئاگاداریەکی نووسراو پێشکەش بە وەزیر بکات تێیدا روونی بکاتەوە کە ئەو هەموو پابەندیەکانی جێبەجێ کردووە.

ب- ئەگەر هەڵگری مۆڵەت بە مەرجەکانی پابەند نەبێ، وەزیر بۆی هەیە دوای ئەوەی ئاگادار کردنەوەیەکی نووسراوی ئاراستە دەکات مۆڵەتەکەی هەڵبوەشێنتەوە.

ج- وەزیر ئاگاداریەکی نووسراوی تایبەت بە پابەند نەبوون، یان دوایی هێنانی مۆڵەت ئاراستەی هەر کەسێکی ڕێپێدراو دەکات، کە دەتوانێ پرۆسەکانی نەوت لەنێو ئەو پێوانەیەی بەپێی مۆڵەتەکەی پێیدراوە جێبەجێ بکات.

سێیەم: وەزیر ئاگاداریەك ئاراستەی هەڵگری مۆڵەتەکان، یان ئەو کەسانەی ڕێپێدراوی دیکەن کە لەنێو ئەو رووپێوەی پێیان دراوە دەکات، دەربارەی هەماهەنگی پرۆسەکانی نەوتی تایبەت بەخۆیان.

چوارەم: گرێبەستی نەوت یان مۆڵەتی ڕێپێدان بۆ خەڵکانی دیکە مافی ئەوەیان بۆ فەراهەم دەکات کە پێداویستەکانیان بەمەرجو تایبەتمەندی ئەقلمەندانەوە بۆ جێبەجێ دەکرێ.

باسی پێنجەم

لیژنەی هەڵسەنگاندنی گرێبەستەکان

ماددەی بیستو پێنج:

یەکەم:لیژنەیەك دادەمەزرێ بەناوی لیژنەی هەڵسەنگاندنی گرێبەستەکان سەرۆك و ئەندامەکانی لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوەو بۆ ماوەی (3) سێ‌ساڵ ودرێژیش دەکرێتەوە، دادەنرێت.

دووەم:ئامانجی لیژنە وەرگرتنی گرێبەستەکانی نەوتە، پێداویستیەکانی شەفافیەتو قەڵاچۆکردنی گەندەڵی و توانای دارایی و تەکنیکی بەڵێندەرەو بەدەستهێنانی رادەی بەرزی داهاتەکان بۆ حکومەتی هەرێم، بەپێی ئەم یاسایە.

سێیەم: لەکاتی مۆرکردنی هەر ڕێکەوتننامەیەك بەپێی ماددەی هەژدەم لەم یاسایەدا دەکرێ ئەندامی زیادەی دیکە بۆ لیژنەکە لەلایەن دەزگای پەیوەندیدار لە حکومەتی فدراڵیەوە، دابمەزرێ.

چوارەم: بەپێی ماددەی بیستو شەشەم لەم یاسایەدا لیژنە گرێبەستی نەوتی پێشنیارکراو هەڵدەسەنگێنێو راپۆرتێك پێشکەش بەوەزیر دەکات.

باسی شەشەم

بانگێشەو بەخشینەکان

ماددەی بیستو شەشەم:

یەکەم:

أ- وەزیر بەڕاگەیاندنێکی گشتییەوە بانگێشە بۆ پێشکەشکردنی داواکاریەکانی مۆڵەت دەکات.

ب- وەزیر شێوازی گفتوگۆی راستەوخۆ بۆ دانی مۆڵەتەکان هەڵدەبژێرێ، ئەگەر بەرژەوەندی گشتی ئەوە بخوازێ.

ت- داواکاریەکانی پێشکەش دەکرێن بەزمانی کوردیو عەرەبیو ئینگلیزی دەبێ، یان لە داواکاریەکەدا دیاریدەکرێت.

دووەم:

أ- لە داوایەکەدا ناوچەی گرێبەست و کارە پێشنیارکراوەکانو پێوانەکانی پێشکەشکردنی داواکاریەکان دیاری دەکرێت، هەروەها ڕەسمەکانی کە لەگەڵ داوایەکە دەدرێو ڕێگاو ڕێکەوتی پێشکەشکردنی داوایەکە دیاریدەکرێت.

ب- وەزیر بۆی هەیە بە کەس لەوانە نەدات، کە داواکاریان پێشکەشکردووە، ئەگەر دەقی داوایەکە پێچەوانەی ئەوە نەبێ.

سێیەم: دەبێ داواکردنی مۆڵەت بەم مەرجانەی خوارەوە پابەند بێ:

أ- دابینکردنی ساغ و سەلامەتی و تەندروستی گشتی و ئامادەکردنی بارودۆخێکی گونجاو بۆ ئەو کەسانەی لە پرۆسەکانی نەوت کاردەکەن، هەروەها بۆ هەموو ئەوانەی پەیوەندییان پێیەوە هەیە.

ب- پاراستنی ژینگەو خۆپاراستن لە پیسبوون و کەمکردنەوەو چارەسەرکردنیو خۆپاراستن لە زیانێکی ژینگە کە لە ئەنجامی پرۆسەکانی نەوتەوە دێتە ئاراوە.

ت- هاوولاتیانی هەرێم و ناوچەکانی دیکەی عێراق بەرتربن بۆ راهێنان و دامەزراندن لە پرۆسەکانی نەوتدا.

پ- هاوولاتیانی هەرێمو ناوچەکانی دیکەی عێراق بەرتر بن بۆ فەراهەمکردنی کالاو خزمەتگوزاریەکان.

چوارەم: وەزیر هیچ مۆڵەتێکی تایبەتی بەناوچەیەك نادات، تەنیا دوای لەبەرچاوگرتنی هەموو داواکاریەکانی پێشکەشکراون و کە بەدەنگەوە هاتوون بەداوایەکەوە پابەندبوون.

پێنجەم: وەزیر هیچ مۆڵەتێکی گرێبەستی هاوبەشی کردنی بەرهەمهێنان نادات، تاوەکو ئەمانە بەدەست نەهێنێ:-

أ- راپۆرتی فەرمی لە لیژنەی هەڵسەنگاندنی گرێبەستەکان.

ب- رەزامەندی لیژنەی وەزارەتی تایبەتی کە ئەنجومەنی وەزیران دیاریدەکات.

بەڕێز قادر سعید خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەشی نۆیەم

مافەکانو پابەندییەکانی کەسی ڕێپێدراو

ماددەی بیستو حەوتەم:

یەکەم: نەوت بەپێی ئەمانەی خوارەوە بەرهەم دەهێنرێ:

أ- گرتنەبەری باشترین شێواز بۆ مسۆگەر کردنی بەرزترین رادەی بەرهەمهێنانی نەوت لە یەك پێکهاتە، یان لە زۆر پێکهاتەکان بەیەکەوە.

ب- پێویستە بەپێی باشترین شێوازەکانی لە پیشەسازیەکانی نەوتدا بێت و، پەیڕەوکردنی پرەنسیپەکانی ئابووری پشت پێ بەستراو وەکو لە ماددەی سی وحەوتەمی ئەم یاسایەدا هاتووە.

ت- زێدەڕۆیی لەبەکارهێنانی نەوتو وزە لە حەشارگەیەکەوە قەدەغە بکرێ.

دووەم: کەسانی ڕێپێدراو پابەندن بەهەڵسەنگاندنی بەردەوامی ستراتیژیەتی بەرهەمهێنانی نەوت و پەیڕەوکردنی چارەسەرکردنی تەکنیکی هەنگاوەکانی پێویست لە پێناو هێنانەدی ئەو ئامانجانەی لە بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیەدا هاتووە.

ماددەی بیستو هەشتەم:

یەکەم: بوونی مۆڵەتەکانی نەوتی بەرکار لە ناوچەکەی گرێبەستدا فەراهەم کردنی مۆڵەتی دیکە قەدەغەناکات بۆ پشکنینو گەڕان بەدوای سامانی سروشتی دیکەی جگە لە نەوت، بەمەرجێك ئەو چالاکیانە کۆسپ نەخاتە بەردەم کاری دروستی پرۆسەکانی نەوتو بایەخپێدانی.

دووەم: ئەگەر مافو پابەندیەکانی هەلگری مۆڵەتەکانی لە بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیەدا هاتووە ناکۆك بوو، وەزیر بۆی هەیە لایەنی باشتر پێش بخات لە ژێر رۆشنایی مەرجی دیاریکراو بەپێی ڕێنماییەکانی لێیەوە دەردەچن دەستنیشان بکرێ، بەبێ ئەوەی قەرەبۆکانی لایەنەکەی دیکەوە لە ئەنجامی ئەوەوەبکات.

ماددەی بیستو نۆیەم:

یەکەم:

أ- کەسی ڕێپێدراوی هەلگری مۆڵەت مافی بەکارهێنانی ئەمانەی خوارەوەی نیە:

1- هەر موڵکێکی گشتی بەبێ ڕەزامەندی لایەنەکانی پەیوەندیدار.

2- هەر موڵکێکی تایبەت بە حکومەتی هەرێم بەبێ ڕەزامەندی لایەنەکانی پەیوەندیدار.

3- هەر موڵکێکی تایبەتی بەبێ قەرەبووکردنەوەیەکی باش بۆ خاوەنەکەی.

ب- موڵکدار دەتوانێ مۆڵکە جێگیرەکانی لەناوچەی مۆڵەت پێدراو بەکار بهێنێ، بەمەرجێك نەکەوێتە ناو پرۆسەکانی نەوتەوە.

ت- مۆڵەت و کەسی ڕێپێدراو لە پابەندیەکانی لەبەرامبەر سێیەم و یاساکانی بەرکار لە هەرێمدا نابوورێ، تەنیا دوای بەدەست خستنی ڕەزامەندیەکانی لایەنەکانی پەیوەندیدار پێیەوە دەبێ.

دووەم:

أ- دەبێ کەسی ڕێپێدراو قەرەبووی دادپەروەرانەو هۆشمەندانە لەکاتی پرۆسەکانی نەوتدا بکاتەوە، ئەگەر:

1- هەڵسوکەوتی خراپی لەگەڵ موڵکەکانی خەڵکی دیکە کردو بووە هۆی زیان پێگەیاندنی.

2- دەستدرێژی کردنی بە ئەنقەست بۆ سەرچالاکیە رپێدراوەکان.

ب- ئەگەر بەهای قازانجەکانی لە مۆڵەتەکەدا بەدەست هاتوون زیادی کرد، لەئەنجامی ئەنجامدانی دەستدرێژی گەورەی کە لە بڕگەی دووەمی (أ)ی ئەم ماددەیەدا هاتووە، ئەو قەرەبۆیەی کە پێویستە لەلایەن کەسی ڕێپێدراوەوە بدرێ، نابێ لەبڕی ئەو زیادەیە تێپەڕبکات.

سێیەم: قەرەبووی دادپەروەرانە و دروست بەپێی ئەم ماددەیە لەلایەن وەزیرەوە دەخەملێندرێ، دوای بینینی هەموو ناڕەزاییەکانی لەلایەن هەموو لایەنەکانی پەیوەندیدارەوە پێشکەشکراون، کەسی ڕێپێدراو

ماوەی ئەوەی هەیە داوای ناوبژیوان بکات لەڕێگای شارەزای نێودەوڵەتی کە لەلایەن وەزیرو کەسی ڕێپێدراو، یان بەپێی بەندەکانی ناوبژیوانی کە لە مۆڵەتەکەدا نووسراوە.

ماددەی سێیەم:

لەدەقی مۆڵەتەکەدا هاتووە کە دەبێ وەزیر ڕەزامەندیەکە بدات، یان بەم شێوەی خوارەوە پێی رادەگەیەندرێ:

یەکەم: ڕێککەوتننامەکانی بەکارخستنی هاوبەشیو هەناردنە دەرەوەو ڕێککەوتنەکانی دیکەی تایبەت بەپرۆسەکانی نەوت، جگە لە هەر گۆڕانکاریەکی ئەم ڕێککەوتننامانە.

دووەم: هەر گۆڕانکاریەکی بەرزەفتی کەسی ڕێپێدارو دەکات.

سێیەم: هەر ڕێپێدانێك چ گواستنەوە، یان گۆڕینەوە، رەوانە کردن، نوێکردنەوەو لەیەکدانو بارمتەو هەر رەفتارێکی یاسایی دیکەی تایبەت بە مۆڵەتەکە.

ماددەی سی و یەکەم: ئەگەر لە مۆڵەتەکەدا لە کەسێك زیاتر هەبوو جگە لە کەسی ڕێپێدارو پابەندی و بە پرسیاریەتیەکانی هەمووان هاوبەرپرسیاریەتیە لە چوارچێوەی مۆڵەتەکەدا، چ بەشێوەیەکی هاوبەش، یان تاك بێت.

ماددەی سی و دووەم:

یەکەم: هەرێم مافی ئەوەی هەیە خاوەنداریەتی هەموو بەیانات و زانیاریەکان بکات، چ سەرەتایی و تێکەڵاو، چارەسەر، لێکدانەوەیە، یان شرۆڤە کردنی تایبەت بە نەوت و پرۆسەکانی نەوت لە هەرێمدا.

دووەم: لەگەڵ سەرپێچی نەکردن لە برگەی یەکەم لەم ماددەیەدا کەسە ڕێپێدراوەکان دەتوانن رووپەرێك لە بەیانات و زانیاریەکانی لە میانەی مۆڵەتەکەدا بەدەست هاتووە، بۆ بەکارهێنانی بەشێوەیەکی ئازاد بەشێك، یان هەمووی وەکو لە مۆڵەتەکەدا هاتووە، بۆ بەکارهێنانی، بەبێ ئەوەی مافی بەخاوەن بوونی ئەو بەیاناتانەی هەبێت لەکاتی هەڵوەشانەوەی مۆڵەتەکەدا.

سێیەم: دەرکردنی بەیانات و زانیاریەکانی کە لە ماوەی پرۆسەکانی نەوت بەدەست هاتوون، بەشێوەیەکی ئازاد لەلایەن کەسانی ڕێپێدراوەوە دوای رەزامەندی وەزیر، بەمەرجێك لەکاتی داوا کردندا دانەیەکی ئەسڵی لە هەموو بەیاناتو زانیاریە ئەلیکترۆنیەکان بە وەزیر بدرێ یان حاڵەتی پوختەیی، یان بەردەلانیو بەربەستەفیزیکیەکان، یان بە بەشێکیان کە بەکاردەهێنرێو لە هەرێمدا بهێلدرێتەوە.

ماددەی سیو سێیەم: پشکێنەری گشتی لە ژێر سەرپەرشتیکردنی وەزیردا چاودێریکردنی کەسی ڕێپێدراو دەگرێتە ئەستۆ، کەسی ڕێپێدارویش دەبێ هەموو تۆمارەکانی لەلایەنی پێشکەشی بکات، بۆ مەبەستی وردبینیکردن ئەگەر پێویستی کرد.

ماددەی سیوچوارەم:

یەکەم:

أ- وەزیر بۆی هەیە بەپێی مەرجەکانی تێیدا هاتووە مۆڵەتەکە هەڵوەشێنێتەوە.

ب-بە هەر هۆیەك هەڵوەشاندنەوەی مۆڵەت پێچەوانەی مافەکان و پابەندیەکانی لە مۆڵەتەکە داهاتووە دوای تەواو بوونی ماوەکەی ناکات.

دووەم: ئەگەر مۆڵەتە دیاریکراوەکە بە پتر لە کەسێکی ڕێپێدراوو بارودۆخیو شارێکی دروست بوو بۆی هەیە وەزارەت هانبدات بۆ هەڵوەشاندنەوەی مۆڵەتەکە، بۆ وەزیر هەیە مۆڵەتەکە هەڵوەشێنێتەوەو مۆڵەتی ئەو کەسانەی هەڵەیان کردووە، هەڵوەشێنێتەوە، یان کارێکیان کردبێ بوو بێتە هۆی دروست بوونی ئەو بارودۆخەو دەبێ کەسە ڕێپێدراوەکانی دیکەش بەو مەسەلەیە ئاگاداربکەنەوە.

سێیەم: کاتێ وەزیر بڕیاری هەڵوەشاندنەوەی مۆڵەتەکە دەدات، بەپێی بڕگەی دووەم ئەم ماددەیە، هەرخۆی بەرژەوەندی ئەو کەسە ڕێپێدراوانەی کە مۆڵەتەکەیان هەڵوەشاوەتەوە دەگرێتە ئەستۆ کە بۆ هێنانە دی قازانجە باڵاکانی گەلی کوردستان بەکاردێت.

ماددەی سی‌وپێنجەم:

یەکەم: دەبێ کەسی ڕێپێدراو بە بەردەوامی و پشتگیری و بەرگری لە حکومەتی هەرێم ووەزیر بکات لە هەموو ئەو داوایانەی لەلایەنەکانی دیکەوە بەرزدەکرێتەوە کە بەشێوەیەکی ڕاستەوخۆو ناڕاستەوخۆ لە ئەنجامی پرۆسەکانی نەوتیەوە پەیدادەبێ.

دووەم: کەسی ڕێپێدراو پێویستە ئینشورەنسی (insurance) پێویستی هەبێ، بۆ داپۆشینی ئەگەری بەرپرسیاریەتیەکان بەپێی بڕگەی یەکەم لەم ماددەیەداو، بەپێی ئەو بڕە پارانەی کە لەماوەیەکەوە بۆ ماوەیەکی دیکەوە وەزیر جەختی لەسەر دەکاتەوە.

ماددەی سی‌وشەشەم:

یەکەم: کەسی ڕێپێدراو هەموو ئەو شتانەی لە پرۆسەکانی نەوت لە ناوچەی گرێبەستەکە لاببات و لەو حاڵەتانەی خوارەوە پاکیان بکاتەوە.

أ- بەر لە کۆتایی هاتنی ماوەی مۆڵەتەکە.

ب- کاتێ پێویستی بە ئەنجامدانی پرۆسەکانی نەوت نامێنێ.

دووەم: لەگەڵ سەرپێچی نەکردن بە هیچ بەرپرسیاریەتێکی سزایی، سەبارەت بەو کەسەی کە لە پرۆسەکانی نەوت، بەبێ مۆڵەت بەشداری دەکات:-

أ- هەرێم قەرەبوو بکاتەوەو بەنرخێکی یەکسان بەنرخی بازاڕی نەوت لەو بڕە دەرهێنراوەو، یان بەرهەمهێنراوە، یان هەناردراوە، لەگەڵ بژاردنی سوودەکانی دواکەوتن، بەمەرجێك نابێ لە ڕێژەی یاسایی ئەو سوودانە ڕەت بێ، کە وەزیر بڕیاری لەسەر دەدات.

ب- دەبێ غەرامەکانی هەموو دامەزراو مەکینە و ئامێرەکانی لە پرۆسەکانی نەوت بەکار هاتوون، یان لابردنیان، یان بژاردنی خەرجی ئەو لابردنانە.

ت- پاککردنەوەی ئەو پیسیەی لەئەنجامی پرۆسەکانی نەوت پەیدا بوون یان بژاردنی خەرجی ئەو پاککردنەوە بۆ هەرێم.

سێیەم: بەرپرسیاریەتیەکانی لە بڕگەی دووەم لەم ماددەیەدا هاتووە، ئەو کەسانەی بەشداری دەکەن لە پرۆسەکانی نەوت بەشێوەیەکی تاک، یان کۆمەڵ دەیانگرێتەوە.

بەڕێز دلێر محمد شریف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەشی دەیەم

گرێبەستی هاوبەشیکردنی بەرهەمهێنان

باسی یەکەم

مەرجەکانی گرێبەست

ماددەی سی‌وحەوتەم:

یەکەم: مەرجی گرێبەستی بەشداری کردنی بەرهەمهێنان ئەمانەن:

أ- ماوەی دۆزینەوەی (5) پێنج ساڵە بۆ دوو ماوە دابەش دەبێت یەکەم (3) سێ ساڵەو دووەم (2) دوو ساڵەو دەکرێ بۆ (7) حەوت ساڵ درێژبکرێتەوە بەڕادەی کۆتایی.

ب- تەنازول کردن لە (25٪) بیست و پێنج لە سەدا لەناوچەی گرێبەستی ئەسڵی، دوای ماوەی دۆزینەوەو (25٪) بیست و پێنج لە سەدای دیکە لە ناوچەکانی دیکە دوای ماوەی درێژ کردنەوە، ئەگەر ڕێژەی سەدی لەو تەنازول کردنە بەشێك بێت لەهەر ناوچەیەکی دۆزراوە ئەم ڕێژانە کەمدەکرێتەوە تاوەکو ئەو ناوچەیە نەگرێتەوەو دەکرێ لەکۆتایی هەر ساڵێکدا سەربەخۆ لە ماوەی گرێبەستەکە تەنازول بکرێ.

ت- پابەند بوون بە کارەکانی دۆزینەوە دەکرێ گفتوگۆی لەسەربکرێ، بەشێوەیەکی ئاسایی کڕین و لێکدانەوەی هەموو بەیاناتەکانی هەیە لەخۆ دەگرێ، لەوانەش بەیاناتەکانی بوومەلەرزەی لەبەر دەستدا هەیە، نموونەکانی بوومەلەرزە لەماوەی یەکەمی دۆزینەوە لەگەڵ هەڵکەندنی بیری دۆزراوە لە ماوەی دووەمی دۆزینەوەو هەڵکەندنی بیر لە هەر ساڵێك لە ساڵەکانی درێژکردنەوەدا.

پ- دوای بەکۆتا هاتنی ماوەی دۆزینەوە، ماوەی پەرەپێدان دەست پێ دەکات ماوەکەی (20) بیست ساڵەو، ئەگەر بەڵێندەر ماوەیەکی دیکەی ویست بەهەمان مەرجەکان و پێوانەکانی لە گرێبەستەکەدا جێگرە، سەربەخۆ درێژدەکرێتەوە بۆ ماوەی (5) پێنج ساڵی دیکەوە، لەگەڵ بوونی توانا بۆ گفتوگۆکردن، بۆ درێژکردنەوەی بۆ ماوەیەکی دیکەوە.

ج- ڕێژەی موڵکانە لە (10٪) دە لە سەدا کەمتر نابێ، بەپێی ماددەی چل و یەکەمی ئەم یاسایە دەدرێت.

ح- خەرجیەکانی گەڕاوە لە بەرھەمھێناندا دادەشکێ، دوای داشکانی مۆڵکانە (ریع)و بەڕادەی زۆری ڕێژەی (45٪) چل و پێنج لە سەدا بۆ نەوتی خاو تێپەڕ نابێتو ڕێژەیەك لە سەدا شەست (60٪) لەگازی سروشتی تێپەڕناکات.

خ- بەشداریکردن لەبەرھەمھێناندا، لەبەرھەمی ماوە دوای داشکاندنی ڕێژەی مۆڵکانەو خەرجیەکانی گەڕاوە کە ڕێگای پێدراوە، بەپێی ئەو ھاوکێشەیەی داھاتەکۆبۆوەکانو خەرجیە کۆبۆوەکانی نەوت لەبەرچاودەگرێ، بەجۆرێك دەبێ قازانجی گونجاوی بەڵێندەر لەخۆی بگرێ.

د- دانی کرێی ساڵانە بۆ بانی زەویەکان لەماوەی قۆناغەکانی دۆزینەوەدا.

ژ- بەشداری کردنی حکومەتی ھەرێم بەشێوەیەکی ڕاستەوخۆ لە دۆزینەوەو پەرەپێدانو بەرھەمھێنان بەپێ‌ی مەرجەکانی لە گرێبەستەکەدا ھاتووە.

ر- پابەند بوون بەدانەوەی ئەو بڕە پارانەی لەسەری ڕێکەوتن بۆ سندوقی دیار، بۆ ئەوەی حکومەتی ھەرێم، بۆ پاڵپشتی کردنی ژینگەی ھەرێم بەکاربھێنێ.

ز- مەرجەکانی مسۆگەر کردنی ساغ و سەلامەتی و تەندروستی و خۆش گوزەرانی و پاراستنی ژینگە، راھێنان و ئامادەلاکردنی کالاَو خزمەتگوزاریەکان بەپێی پێوانەکانی نێودەوڵەتی بەجۆرێك دەبێ لەگەڵ مەرجەکانی لە ماددەی بیستو شەشەمی ئەم یاسایەدا ھاتووە بگونجێت.

دووەم: ئەگەر وەزیر وای دانا کە گرێبەستی نەوت سەرەڕۆیەکی گەورەی بازرگانیە، یان پێویستی بەپشتیوانی پارەی زۆرە لە سەرەتای وەبەرھێناندا، وەزیر بۆی ھەیە ڕێژەی مۆڵکانەی جێگیر لە بڕگەی یەکەمی (خ) لەم ماددەیەدا کەمبکاتەوەو بڕی خەرجی گەڕاوەو جێگیر لە بڕگەی یەکەمی (ح) لەم ماددەیەدا بەپێی سەرەڕۆییەکان زیاد بکات.

سێیەم: ئەگەر وەزیر وای دانا کە گرێبەستی نەوت سەرەڕۆیەکی بازرگانی کەمە، وەزیر بۆی ھەیە ڕێژەی مۆڵکانە بۆ بەرزترین ئاست زیادبکات وەکو لە بڕگەی یەکەمی (خ)ی ئەم ماددەیەدا ھاتووەو ڕێژەی خەرجیەکانی گەڕاوە بەکەمترین ئاست کەم بکاتەوە وەکو لەبڕگەی یەکەمی (ح)ی ئەم ماددەیەدا ھاتووە.

چوارەم: مەرجەکانی گرێبەست باشترین شێوازەکانی پیشەسازییە نەوتیەکان لەخۆی دەگرێ، بەکارھێنانی شێوازەکان دەگرێتەوەو وەرگرتنی ڕێکارەکانی پەیرەو کراو لە پیشەسازییە نەوتیەکانی جیھانی لەخۆ دەگرێ، لەلایەن بەکارھێنەرانی بەتوانا بەپێی مەرجو بارودۆخەکانی ھاوشێوە بۆ پیادە کردنی تایبەتی بە پرۆسەکانی نەوت کە ئامانجی دابین کردنی:

أ- پاراستنی سامانە نەوتیەکان کە بەکارھێنانی ھۆیەکانی پێویست بۆ زیاد کردنی بەرھەمھێنانی ھیدرۆکاربۆنات بەشێوەیەکی تەکنیکی و ئابووری باش لەگەڵ کۆنترۆڵ کردنی لە یەك بەستراو لەنزمبوونی پەدەگیەکان و کەم کردنەوەی ئاوڕژانی سەر ڕووی زەوی.

ب- سەلامەتی لە کار کردن کە پێویست بەبەکارھێنانی ڕێگاکان و وەرگرتنی ڕێکارەکانی سەلامەتی پیشەیی بەھێزدەکاتو ڕووداوەکان کەمدەکاتەوە.

ت- پاراستنی ژینگه كه پێویست بەوە دەكات ڕێگاو ئەو ڕێكارانە بەكاربهێنن كە كاریگەری پڕۆسەكانی نەوت لەسەر ژینگە كەمدەكاتەوە.

ماددەی سی‌وهەشتەم:

یەكەم: لەگرێبەستی نەوتدا مەرجەكانی پەیڕەو كراو دیاری دەكات كە پەیوەستە بەگازی سروشتی بەیاوەرو گازی سروستی بێ یاوەر، بەجۆرێك پەرەسەندنی گازی سروشتی لەهەرێمدا ئاسان دەكات.

دووەم: ئەو مەرجانە هەندێ خاڵی تێدایە، زۆرترین قازانجی لە بڕەكانی زیادە لە گازی سروشتی بەرهەمهێندراو مسۆگەر دەكات، خاڵی دیكەش لە سووتانی گازی سروشتی كەمدەكاتەوەو بەپێی پێوانەكانی نێودەوڵەتی پەیڕەوكراو لەو پیشەسازیەدا.

سێیەم: بەپێی گرێبەستی نەوت وەزیر ڕێگای هەڵسەنگاندنی گازی سروشتی دیاری دەكات، یان بەهۆی ڕێنماییەكانی تایبەتی، بەجۆرێك دەبێ بەپێی پێوانەكانی نێودەوڵەتی پەیڕەوكراو لەو پیشەسازیەدا بێ و ئاستێكی بەرزی داهاتەكان بۆ گەل لە هەرێم‌و عێراقدا مسۆگەردەكات.

ماددەی سی‌ونۆیەم:

وەزیر بۆی هەیە گرێبەستی خزمەتگوزاریەكان مۆر بكات و بەڕێوەبردنی كێڵگەكان دامەزراندن و ئامادەكردن و بنیاتنان و ڕاوێژكاری و هەرگرێبەستێكی دیكەی بەڕێوەبردنی سامانە نەوتیەكان لە هەرێمدا بەشێوەیەكی كاریگەرو ئەو گرێبەستانە خاڵەكانی هاندان لەخۆی دەگرێ بۆ هاندانی بەڵێندەر بۆ ئەنجامدانی كارو تەواوكردنی بەماوەیەكی كەم و هێنانەوەی ئامانجەكان كە بەهایەكی بەرزی هەیە.

باسی دووەم

سیستەمی باج

ماددەی چلەم:

یەكەم: بەڵێندەرو كەسی ڕێپێدراوو هەركەسێك پەیوەندی بەپڕۆسەكانی نەوت هەبێ پێویستە باجی داسەپاو لەلایەن حكومەتی هەرێمەوە بدەن لەوانەش:

أ- باجی رووی زەوی.

ب- باجی دەرامەت.

پ- باجی دەرامەتی كۆمپانیاكان.

ت- رەسمی گومرگ‌و هەر باجێكی دیكەی هاوشێوە.

ج- باجی قازانجەكانی لە ناكاو یان باجی زێدە قازانجەكان.

ح- هەر باجێكی دیكە وەرگیراو، یان دانی رەسمەكان بەپێی گرێبەستی نەوت.

دووەم: لەگرێبەستی نەوتدا بەرپرسیاریەتی بۆ دانی باجەكان تۆمار دەكرێت ئەوەش لەگەڵ بوونی هەر پابەندبوونێك كە دەكەوێتە ئەستۆی حكومەتی هەرێم بۆدانی لە جیاتی بەڵێندەرو دەركردنی باوەڕنامەی باج بۆ بەڵێندەرەكە بۆ ئەم مەبەستە.

سێیەم: دەکرێ لە گرێبەستی نەوتدا لەباجدانی بەڵێندەر خۆشبن و سەقامگیری دارایی و باج مسۆگەر بێ.
چوارەم: باجە داسەپاوەکان لەلایەن حکومەتی هەرێم، تەنیا ئەو باجانەن کەبەسەر پرۆسەکانی نەوت پیادە دەکرێ.

باسی سێیەم
مەرجەکانی دیکە

ماددەی چلویەکەم:
یەکەم: حیسابی بڕە نەوتی تایبەتی بەموڵکانە بەرێژەی سەدی نووسراو لە گرێبەستەکەدا پیادە دەکرێ.
دووەم: وەزیر بۆی هەیە موڵکانەی نموونەیی، یان بەکاش وەرگرێ، هەموو یان بەشێکی پێویستە، یان مانگانە، یان وەرزی بەپێی مەرجەکانی گرێبەست بدرێ.
سێیەم: وەرگرتنی بڕە پارەکانی لە موڵکەکانەوە پەیدا دەبێ، بەپێی نرخەکانی بازاڕی جیهانی نەوت دەبێ، لەحاڵەتی نەفرۆشتنی بۆ لایەنێکی سێیەمی بێلایەنەوە.
ماددەی چلودووەم:
یەکەم: وەزیر ڕێکخستنی بەڕێوەبردنی پرۆسەکانی نەوت لەگەڵ حکومەتی فیدراڵی بەشێوەیەکی هاوبەش دەگرێتە ئەستۆ، تاوەکو لە ئایندەدا چارەنووسی شوێنەکانی کێشەی لەسەر دوایی پێ دێ بەریفراندۆم بەپێی ماددەی 140 لە دەستووری فدراڵیدا.
دووەم: وەزیر بۆی هەیە، ڕەزامەندی لەسەر ڕێککەوتننامەکانی لە لایەن حکومەتی فیدراڵیەوە مۆرکراوە بنوێنێ، کە پەیوەستە بە چالاکیەکانی نەوت لە ناوچەکانی کێشەی لەسەرە بەر لە ریفراندۆمی بەپێی ماددەی 140 لە دەستووری فیدرالیدا.
سێیەم: لە حاڵەتی دانانی هاووڵاتیانی ئەو ناوچانەی کێشەیان لەسەرە، کە ئەوانە بەشێکن لە هەرێمدا، وەزیر بۆی هەیە بڕیار بدات کە هەر ڕێککەوتننامەیەکی ئاماژە بۆکراو لە بڕگەی دووەم لەم ماددەیەدا پوچەڵە، ئەگەر ڕەزامەندی وەزیری پێشتری پێ وەرنەگیرابێ.
ماددەی چلوچوارەم:
یەکەم: پێویستە وەزیر قازانجەکانی لە ئەنجامی ئەگەری گرێبەستی نەوتی پێشنیارکراو بخەملێنێ، بۆ ئەوەی بەرزترین ڕێژەی داهاتەکان بۆ گەلی هەرێم مسۆگەر بکات و بۆبەڵێندەریش قازانجی گونجاو کۆك لەگەڵ پێوانەکانی نێودەوڵەتی دابین بکرێت.
دووەم: وەزیر بەرزترین ڕێژە لە داهاتەکانی بۆ حکومەتی هەرێم مسۆگەر دەکات ڕێژەیەکی گونجاویش بۆ بەڵێندەر لە گرێبەستە نەوتیەکانی کە سەلمێنراوە پێشتر نەوتی لێ هەبووە.
ماددەی چلوپێنجەم:

نابێت وەزیر نوێنەرایەتی هەرێم بکات لە پشت بەستن بە پاراستەی حکومەت لە گرێبەستە نەوتیەکان ئەوەی پەیوەستە بە ڕێکارە یاسایەکانو جێبەجێکردنی حوکمەکانی بڕیار لێدراو.

بەڕێز قادر سعید خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەشی یازدەم

هاوبەشیکردنی ناوخۆ

ماددەی چلوشەشەم:

یەکەم: کەسی ڕێپێدراو پابەند دەبێت بە پێش خستن بۆ:

أ- کۆمپانیاکانی ناوخۆو بەتوانا لە هەرێم و ناوچەکانی دیکەی عێراق، بەپێی ئەمانەی خوارەوە:

1- کۆمپانیایەکی راستەقینە بێت، خزمەتی گشتی لە ئەستۆ نەبێت، بەشێوەیەکی راستەوخۆو ناڕاستەوخۆ.

2- پێویستە توانای تەواوی هەبێت، بۆ بەهێز کردنی پرۆسەکانی نەوت کە کەسی ڕێپێدراو جێبەجێی دەکات.

3- ڕەزامەندی وەزیر بەدەست بێنێ بەپێی ڕێنماییەکانی لێیەوە دەرکراون.

ب- بۆ دامەزراندنی کەسەکان لە هەرێمو ناوچەکانی دیکەی عێراق، پێویستە ئەو کەسانە ئامادەکرابن و تواناو شارەزایی پێویستیان هەبێ، بۆ جێبەجێکردنی کارەکە.

ت- بۆ کڕینی بەرهەمەکانی ناوخۆ و فەراهەمکردنی خزمەتگوزاریەکان لەهەرێم و ناوچەکانی دیکەی عێراق لە حاڵەتی رکابەری کردنی لەگەڵ هی دیکەدا لە لایەنی نرخو چۆنایەتی توانایی فەراهەم کردنی.

دووەم: وەزیر کەسی ڕێپێدراو کە هاوبەشی هەیە لە کۆمپانیاکانی ناوخۆ پێش خەڵکی دیکە دەخات.

ماددەی چلو حەوتەم:

یەکەم: کەسی ڕێپێدراو پێویستە پرۆگرامەکانی روونو ئاشکرا بۆ ڕاهێنانی کادرەکانی ناوخۆ سەر بەخۆیانەوە ئامادەبکات کە دەتوانرێ لە هەرێمو ناوچەکانی دیکەی عێراق یان لەدەرەوە جێبەجێ بکرێ، بەمەرجێك نوێنەرەکانی خوێندنی باڵا لە خۆی بگرێو پشتگیری داراییان لێ بکات.

دووەم: مۆڵەت ئەوە لەخۆ دەگرێ، کە کەسی ڕێپێدراو پابەند بێت بەگەیاندنی زانیارییەکان بۆ هەرێم، بەجۆرێك ئاسانکارییەکانی پێویست بۆکاری تەکنیکی لەهەرێمدا فەراهەم بکات، لەوانەش لێکدانەوەی بەیانەکانی لەپرۆسەکانی نەوتدا بەدەست هاتوون.

ماددەی چلوهەشتەم:

کەسی ڕێپێدراو نوسینگەیەکی لەهەرێمدا دەبێ.

بەشی دوانزەم

یەکگرتن

باسی یەکەم

یەکگرتنی حەشارگەکانی ناوهەرێم

ماددەی چل‌ونۆیەم:

یەکەم: وەزیر کاری یەکگرتنی حەشارگەکان، ئەگەر هەموویان لە هەرێمدا بن لە ئەستۆ دەگرێ، بەپێی پێوانەکانی نێودەوڵەتی پەیڕەوکراو لە پیشەسازییەکانی نەوتدا.

دووەم: حەشارگەکان یەك دەخرێن، ئەگەر بەشێکیان لە ناوچەی گرێبەست دابێ‌و بەشێکی لە ناوچەی گرێبەستێکی دیکەدا بێ بەپێی ئەوانەی خوارەوە:

أ- وەزیر ئاگاداریەکی نووسراو ئاڕاستەی بەڵێندەرەکان دەکات، بۆ مۆر کردنی رێککەوتننامەی یەکگرتنی هاوبەش لەنێوانیاندا، بۆ مسۆگەر کردنی بەرهەمهێنانی نەوت لە حەشارگەکەدا بەشێوەیەکی باش‌و کاریگەر.

ب- ئەگەر مۆرکردنی رێککەوتننامە هاوبەشەکە لە ماوەیەکی کاتی ماقوڵدا لە وەرگرتنی ئاگادارکردنەوە نووسراوەکەدا جێبەجێ نەکرێ، هەروەکو لە بڕگەی دووەم (أ) سەرەوەدا هاتووە وەزیر بڕیاری یەکگرتنی حەشارگەکە دەدات.

ت- لە کاتی رەزامەندی نەنواندنی وەزیر بەبەڵێندەرەکان بۆیان هەیە، پەنا بۆناو بژیوان ببەن بەپێی خاڵەکانی لەماددەی پەنجاو دووەمی ئەم یاسایەدا هاتووە.

سێیەم: حەشارگەکە یەك دەگرێ، ئەگەر بەشێکی لەناوچەی گرێبەستداو بەشێکی نەکەوێتە ناو هیچ گرێبەستێکی نەوتی دیکەوە بەپێی ئەوانەی خوارەوە:

أ-وەزیر ئاگادار کردنەوەیەکی نووسراو ئاڕاستەی بەڵێندەر دەکات بۆ مۆر کردنی رێککەوتننامەی یەکگرتنی بەشدار لەگەڵێدا بۆ مسۆگەر کردنی بەرهەمهێنانی نەوت لە حەشارگەکەوە بەشێوەیەکی باش و کاریگەر.

ب-ئەگەر لەمیانەی کاتێکی ماقوڵدا رێك نەکەون‌و دوای دەرکردنی ئاگادار کردنەوەی نووسراویش وەکو لە بڕگەی دووەم (أ)ی سەرەوەدا هاتووە، وەزیر بڕیاری یەکگرتنی حەشارگەکە دەداو، بەڵێندەریش بۆی هەیە لەکاتی ڕازینەبوونی بەبڕیاری وەزیر پەنا بۆ ناوبژیوان، یان رێکارەکانی لە گرێبەستی نەوتیدا هاتووە، ببات.

چوارەم: لەرێککەوتننامەی یەکگرتندا بڕی ئەو نەوتەی لەوناوچەیەی کە ڕێکەوتننامەکە دەیگرێتەوە دیاری دەکرێن و، هەروەها کارپێکەری بەرپرسی لەبەرهەمهێنانی نەوتدا لەناوچەی ڕێککەوتننامەکەدا دەستنیشان دەکرێ.

پێنجەم: وەزیر بڕیاری پەرەپێدانو بەرهەمهێنانی نەوت لە حەشارگەکەوە دەدات، دوای بڕیاردانی رێککەوتنی یەکگرتنو رەزامەندی لەسەردانی.

شەشەم: رەزامەندی وەزیر پێشتر وەردەگرێ بەر لە هەر گۆڕانکاریەك لە رێککەوتننامەی یەکگرتندا.

باسی دووەم

یەکگرتنی حەشارگەکان لەمیانەی سنووری هەرێمو ناو عێراقدا

ماددەی پەنجا:

یەکەم: وەزیر یەکگرتنی حەشارگەکان دەگرێتە ئەستۆ، ئەگەر لە سنووری هەرێم پەڕیەوە بۆ ناوچەکانی دیکەی عێراق بەڕێککەوتن لەگەڵ حکومەتی فدراڵیدا، یان لەگەڵ لایەنەکانی پەیوەندیداری دیکەوە، بە مەرجێك قازانجی زۆر بۆ گەلی هەرێم بەتایبەتی و عێراق بە گشتی بەدەست دێنێ، بە بەکارهێنانی تەکنیکی پڕەنسیپەکانی بازاڕی زۆر پێشکەوتوو هاندانی وەبەرهێنان بەپێی ماددەی 112 لە دەستووری فدراڵیدا.

دووەم: رێککەوتننامە کە دەستنیشانی بەڕێوەبردنی حەشارگەکە دەدات، لەلایەن دەستەیەکی هاوبەش نوێنەری حکومەتی هەرێم و حکومەتی فیدراڵی یان لایەنی دیکەی پەیوەندیدار لەخۆی دەگرێ.

سێیەم: لە کاتی نەگەیشتن بەرێککەوتنی ئاماژە بۆ کراو لە بڕگەی سەرەوە وەزیر لەگەڵ نوێنەری حکومەتی فیدراڵی، یان لایەنەکانی دیکەی پەیوەندیدار، رەوانە کردنی بابەتەکە بۆ شارەزایەکی نێودەوڵەتی بۆناو بژیوانی کردن، کە لەلایەن هەموو لایەنەکانی پەیوەندیدارەوە هەڵدەبژێردرێ.

باسی سێیەم

یەکگرتنی حەشارگەکان لەمیانەی سنووری نێودەوڵەتیەوە.

ماددەی پەنجاویەکەم:

یەکەم: وەزیر یەکگرتنی حەشارگەکان دەگرێتە ئەستۆ، ئەگەر لەسنووری هەرێم پەڕیەوە بۆ ناوچەیەکی سەر یەکێك لە دەوڵەتەکانی دراوسێ بەرێککەوتن لەگەڵ دەوڵەتی هاوسێی پەیوەندیدارو دەبێ قازانجی تەواوو راست و رەوان بۆ هەردوولا وەدەست بهێندرێ بۆ پێشخستنی نەوت لەحەشارگەکەوە، بەمەرجێك ئەو رێککەوتننامەیە، دەبێ بەرزبکرێتەوە بۆ حکومەتی فیدراڵی بۆ بەدەستهێنانی رەزامەندی رێککەوتننامەکە جێبەجێ ناکرێ، ئەگەر حکومەتی فیدراڵی رەتیکردەوە، لەبەر هەندێ هۆی یاسایی رازیکەرەوە.

دووەم: وەزیر بۆی هەیە، مافی نوێنەرایەتی کردنی بەرژەوەندیەکانی هەرێم بە بریکاری بداتە حکومەتی فیدراڵی لە هەر رێککەوتننامەیەکی لەم جۆرەدا.

سێیەم: پێویستە ڕەزامەندی پێشینە لە وەزیر بەدەست بهێنرێ و لەلایەن پەرلەمان و سەرۆکی هەرێم هەر ڕێککەوتننامەیەکی تایبەت بە پەرەپێدانی نەوت لەو حەشارگانەدا پەسند بکرێ.

بەشی سێزدەم
چارەسەرکردنی ناکۆکیەکان

ماددەی پەنجاو دووەم:

یەکەم:

أ- وەزیر بۆی هەیە لە هەموو ناکۆکیەکانی کەسەکانی کارمەند پرۆسەکانی نەوت دەگرێتەوە، بکۆڵێتەوەو دانی پێدابنێ، ئەگەر ئەو کێشانە:

1- لەنێوان کەسەکان خۆیان بن، ئەگەر ڕێککەوتننامەکانی لە نێوانیاندا مۆر کراوە، دەقی چۆنیەتی چارەسەرکردنی ناکۆکیەکانی تێدا نەهاتبێ.

2- یان ئەوەی پەیوەستە بەلایەنەکانی دیکە کە هاوبەش نییە (جگە لە حکومەتی هەرێم).

ب- وەزیر بۆی هەیە، هەموو بارودۆخەکانی پەیوەندیدار بە ناکۆکیەکان لەبەرچاو بگرێ ئامۆژگاریەکانی بدات، کە بۆی هەیە، بۆ جێبەجێ کردنی بڕیارەکەی پێویست بێت، بەپێی ڕێکارەکانی بەپێی ئەم ماددەیە پەیڕەو دەکرێ، لەوانەش دانی قەرەبووی پێویست لەلایەن هەریەکێك لەلایەنەکانی ناکۆکەکەوە بۆ لایەنەکەی دیکەوە، بە مەرجێك ئەو قەرەبوو کردنەوەیە دادپەروەرانە و گونجاو بێت.

ت- ئەگەر وەزیر لەو ناکۆکیانەی بۆی ڕەوانە دەکرێ نەکۆڵێتەوە بەشێوەی نوسراو لایەنەکانی کێشەکە ئاگادار دەکاتەوە.

دووەم:

أ-ئەگەر کێشەی پەیوەندیدار بەلێکۆڵینەوەو پیادە کردنی مەرجەکانی مۆڵەت، یان هەردووکیان لەنێوان کەسی ڕێپێدارو وەزیر ڕوویدا، لایەنەکان هەوڵ دەدەن کێشەکە لە ڕێگەی گفتوگۆوە چارسەر بکەن.

ب- ئەگەر کێشەکە بەهۆی گفتوگۆوە چارەسەر نەکرا بۆ هەردوولا هەیە کێشەکە ببنە بەردەمی ناوبژیوان.

ت- هەر ناوبژیوانێك لەنێوان وەزیرو کەسی ڕێپێدراو بەپێی ڕێکەوتنی هەردوولاو بەپێی یەکێك لەو ڕێسایانەی خوارەوە:

1- ڕێککەوتننامەی واشنتۆنی ساڵی 1965یان ڕێنماییەکان، یان ڕێساکانی سەنتەری نێودەوڵەتی بۆ چارەسەرکردنی کێشەکانی وەبەرهێنان (Icsid)لە نێوان دەوڵەتانو هاولاتیانی دەوڵەتانی دیکەوە.

2- ڕێساکانی بەمەبەستی زێدە ئاسانکاری داهاتووە بۆ(Icsid) کە لە 1978/9/27 پشتی پێ بەسترا لەلایەن ئەنجومەنی کارگێڕی(Icsid) لەنێوان دەوڵەتان و هاووڵاتیانی دەوڵەتانی دیکەوە، کاتێ لایەنی بیانی پێداویستیەکانی لە ماددەی (25)ی ڕێککەوتننامەی واشنتۆن نایەتێتەدی.

3- پەیڕەوکردنی ڕێساکانی ناوبژیوانی نەتەوە یەکگرتووەکانی تایبەت بە یاسای بازرگانی جیهانی.

4- ڕێساکانی ناوبژیوانی پەیڕەوکراو لە دادگاکانی لەندەن بۆ ناوبژیوانی کردنی نێودەوڵەتی (LCIA).

5- پەیڕەوکردنی ڕێساکانی دیکەی دانپێدانراو (بەپێی ڕێککەوتنی لایەنەکانی ناکۆك لەسەر ڕێکارەکانی، لەوانەش ڕێگای دامەزراندنی ناوبژیوانان و ئەو ماوەیەی کە پێویستە بڕیاری لێ دەربکرێ.

ب- پابەندیەکانی وەزیرو کەسی ڕێپێدراو بەردەوام دەبێ، بەپێی مۆڵەت، تاوەکو چارەسەری هەر مەسەلەیەك و ڕەوانە کراوە، بۆ ناوبژی کردن، لێبووردن لە مەرجەکان و گۆڕینی.

ماددەی پەنجاو سێیەم:

وەزیر بۆی هەیە کەسی ڕێپێدراو ببورێت لە ڕازیبوون بە مەرجەکانی ڕێپێدان و، بۆی هەیە ڕەزامەندی بنوێنێ لەسەر هەڵپەساردن، یان گۆڕینی مەرجەکان، یان بەمەرجی دیکە، یان بەبێ مەرج بەشێوەیەکی بەردەوام و کاتی.

بەڕێز دلێر محمد شریف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەشی چوارەم

ڕاگەیاندنو بڵاوکراوەکان

ماددەی پەنجاوچوارەم:

یەکەم: وەزیر ڕاگەیاندن دەگرێتە ئەستۆ سەبارەت بە:

أ- بانگێشەکانی داواکردنی مۆڵەتەکان.

ب- ئاگادار کردنەوە بەمۆڵەت دان و دوایی پێهێنانی.

دووەم: پێویستە وەزیر بانگێشەکان بڵاوبکاتەوە لە ڕێگای هۆیەکانی ڕاگەیاندنو، بەپێی ڕێنماییەکانی لێیەوە دەرکراوەو لە میانەی ئەنتەرنێت لە لاپەڕەی ئەلیکترۆنی سەر بە وەزارەت.

ماددەی پەنجاو پێنجەم:

یەکەم:

أ- وەزیر بڵاوکردنەوەی ئەمانەی خوارەوە دەگرێتە ئەستۆ:

1- درێژەی مۆڵەتەکانی ئێستای هەڵوەشێنراوەو هەموارکراو.

2- درێژەی لێبووردنەکان لەمەرجەکانی مۆڵەت و گۆڕینی.

3- زانیارییەکانی پەیوەستە بە ڕێککەوتنەکانی یەکگرتن.

ب- هەر تاکێك لەماوەیەکی ماقوڵدا لە ڕۆژی پێشکەشکردنی داواکاریەکەی کورتەیەکی دەداتێ دەربارەی:

1- مۆڵەتەكانی هەموارەكانی ئێستاو هەڵوەشاوەو رێككەوتننامەكانی یەكگرتن.
2- پلانی پەرەسەندنی پەسندكراو.
3- بریكاردانو مامەڵەكانی دیكە كە رەزامەندی لەسەر وەرگیراوە، بەپێی مەرجەكانی بازرگانی رێپێدراو.
4- پرۆسەكانی نەوت.

دووەم:

أ- دانی مۆڵەت دوای بانگێشە كردن.

ب- دانی مۆڵەت بەبێ بانگێشە بۆ پێشكەشكردنی داواكاری.

ت- پەسندكردنی پلانی پەرەپێدان بەپێی گرێبەستی نەوت.

پ- رەزامەندی نواندن لەسەر لێبووردن لە مەرجەكانی مۆڵەت، یان گۆڕینی، یان هەڵپەساردنی.

ج- وەرگرتنی هەر بڕیارێك، یان هەر رەزامەندی دانێك پێویستە بەپێی مۆڵەت دیاری بكرێت.

سێیەم: پێویستە كۆمپانیاكان راپۆرتەكانیان دەربارەی پابەندییان پێشكەش بكەن و بەپێی ئەم یاسایە و مەرجەكانی مۆڵەت و بەو شێوەیە و خاڵانەی داوا كراوە لەمۆڵەتداو بەپێی رێنماییەكان وەزیر بلاوكردنەوەی دەگرێتە ئەستۆ.

چوارەم: وەزیر بلاوكردنەوەی راپۆرتەكانی تایبەت بەكەسە رێپێدراوەكان دەگرێتە ئەستۆ سەبارەت بە داكۆكی تایبەتیان بەپرۆسەكانی نەوتی حكومەتی هەرێم بەپێی یاسا.

پێنجەم: زانیاریەكانی بەدەست هاتوون بەپێی ئەم ماددەیە بۆ هەموو كەس رەوایە پاش دانی رەسمەكان كە بەپێی رێنماییەكان وەردەگیرێ.

بەشی پازدەم

كاروبارەكانی رێكخستن

ماددەی پەنجاو شەشەم:

یەكەم: وەزیر رێنماییەكان بەپێی ئەم یاسایە دەردەكات سەبارەت بەم كاروبارانەی خوارەوە:

أ- دابەشكردنی ناوچەكان لە هەرێمدا.

ب- دۆزینەوەو بەرهەمهێنانی نەوت.

ت- بەكارهێنان و پشكنینی بەیانات، زانیارییەكان، تۆمارگەو راپۆرتەكان.

پ- پێوان و فرۆشتن، یان سەرفكردنی نەوت.

ج- تەندروستی ساغ و سەلامەتی.

ح- خۆپاراستن و پاراستنی ژینگە.

خ- بەرێوەبردنی سامانەكان.

د- بیناو دامەزراو ئامێرەكان.

ژ- پرۆسەکانی پاککردنەوەو هۆیەکانی چارەسەرکردنی دیکە، بۆ لابردنی کاریگەریەکان کە لە بلاّوبوونەوەی نەوت پەیدا دەبێت.

ر- چۆڵکردن و دوایپێهێنانی پرۆسەکان.

ز- پرۆگرامەکانی کارو بودجە.

س- وردبینی کردنی ژمێریاریو تۆمارەکانی کەسی ڕێپێدراو.

ش- ئەو ڕەسمانەی لەلایەن داواکاری مۆڵەتەکان دەدرێن و ئەو کەسانەی ڕێپێدراون ئەوانەی ئارەزووی پشکنینی تۆماری گشتیان هەیە.

ص-دووبارە کردنەوەی راپۆرتەکان لەلایەن کەسانی ڕێپێدراوەوە دەربارەی رادەی پەیڕەو کردنی پابەندەکانیان کە لە یاساو مۆڵەتەکاندا هاتوون ئەمانەن:

1- ڕاهێنان و دامەزراندنی هاوولاّتیانی هەرێمو هاوولاّتیانی دیکەی عێراق.

2- کڕینی کالاّو فەراهەکردنی خزمەتگوزاریەکان لەهەرێم و ناوچەکانی دیکەی عێراق.

3- تەندروستی و سەلامەتی پیشەیی.

4- پاراستنی ژینگە.

دووەم: وەزیر ڕێنمایی و ئامۆژگاری پێویست دەردەکات، بۆ ئاسان کردنی جێبەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە.

ماددەی پەنجاو حەوتەم:

یەکەم: هەر ڕێککەوتننامەیەکی تایبەت بە پرۆسەکانی نەوت، کە حکومەتی هەرێم و بە ڕەزامەندی وەزیر مۆر کرابێ بەر لەبەر کار بوونی ئەم یاسایە بە یاسایەکی پەیڕەو کراو دادەنرێت.

دووەم: بۆ مەبەستەکانی ئەم بەشە (ڕێککەوتنامە) هەر گرێبەستێك، یان مۆڵەت و بریکاردان، یان یاداشتی تێك گەیشتن، یان هەر مامەڵەو دەسکاریەکی یاسایی دیکە لەم شێوەیەیە.

بەشی شازدەم

حوکمەکانی سەرپێچی کردنی پابەندیەکان

ماددەی پەنجاو هەشتەم:

یەکەم: کارپێ سپێردراوی گشتی، یان کوڕەکانی، یان خێزانەکانی و هەر کەسێك لە بەرژەوەندی کار بکات قەدەغەیە ئەم شتانەی خوارەوە بەدەست بێنێ:

1- هەر قازانج و تایبەتیەك، چ راستەوخۆ و ناڕاستەوخۆ لەمۆڵەتەکەدا.

2- هەربەشێك لە کۆمپانیا (لقەکانی) کە مۆڵەت مولکداریەتی چ راستەوخۆو ناڕاستەوخۆ تەنیا ئەگەر کۆمپانیا بەشەفافیەت بەتایبەتی کرابێ.

دووەم: وەزیر ڕێنماییەکانی تایبەتی دەردەکات کە هەر فەرمانبەرێکی گشتی لە وەزارەتدا پێویستە بەیاناتێك پێشکەش بکات مولکەکانیدەربخات و ئەو بەیاناتانە سەبارەت بەو کەسانەی پلەی فەرمانبەریەتیەکەیان تایبەتە رادەگەیێنرێ.

ماددەی پەنجاونۆیەم:

دەرهەق بە کەسی رێپێدراو رێکارەکانی ئاماژەی بۆ کراوە لە بڕگەی دووەم لەم مادەیەدا وەردەگیرێ ئەگەر:

أ- سەرپێچی لە یاساکانی هەرێمی پەیوەست بە بەربەرەکانی کردنی گەندەڵی کرد.

ب- کۆسپی خستە بەردەم کارەکانی پشکێنەری گشتی بەشێویەکی راستەوخۆ، یان ناڕاستەوخۆ بەهەر هۆکارێك بێت.

ت- بەشداری کردن لە پێشکەش کردنی داواکاری، یان خۆی بەتەنیا پێشکەشی کرد، یان هەر راپۆرتێکی فەرمی پێشکەشکرد، یان بەڵێنی نووسراوو بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە، زانیاری درۆ یان دەسخەڵەتداتن لەخۆی گرتبێ بەشێوەیەکی ئەنقەست بێ، یان بێ ئەنقەست بێ.

پ- بەدەستی هێنا یان کڕینو فرۆشتن، یان وەرگرتن، یان مامەڵەی بەزانیاری و بەیانەکان کرد، کە مولکی هەرێمی، هەروەکو لەماددەی سی و دووەمی ئەم یاسایەدا هاتووە کە وە بەر مۆڵەت نەکەوێ و بەرێپێدانی وەزیر نەبێ.

دووەم: ئەگەر سەلمێنرا کە کەسی رێپێدراو یەکێك لەو کارانەی کە لە بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیەدا هاتووە دەرهەقی ئەم رێکارانەی خوارەوە وەردەگیرێ:

أ- مۆڵەتەکەی چ هەمووی، یان بەشێکی هەڵدەوەشێتەوە.

ب- بێ بەری دەبێ لە هاوبەشی کردن لە کەمکردنەوەو مەزاد کردنی پەیوەست بە پرۆسەکانی نەوت و بەتایبەتی ئەوەی پەیوەندیدارە بە مۆڵەتەکان و فەراهەمکردنی کاڵاو خزمەتگوزاریەکان.

ت- بێ بەری دەکرێ لە کارەکانی بیناکردن لەو حاڵەتانەی کە دەبێتە هۆی زیان گەیاندن بە بەرژەوەندی گشتی.

پ- بێ بەری دەکرێ لە چالاکیەکانی پەیوەست بە پرۆسەکانی نەوت بۆ ماوەی دوا رادەی لە دوو ساڵ تێپەر ناکات.

ج- بلاوکردنەوەی درێژەی پەیوەندیدار بەو کارانە.

بەشی حەوتەم

حوکمەکانی گواستراوەو دوایی

ماددەی شەستەم:

یەکەم: وەزیر راوێژی حکومەتی فیدالی دەکات بۆ چاوخشاندنەوە بە هەموو رێککەوتننامەکانی تایبەت بە پرۆسەکانی نەوت کە لە هەرێمدا هەن، کە لە لایەن حکومەتی فیدراڵیەوە بەر لە مێژووی بەرکار بوونی ئەم یاسایە مۆرکراوە، بۆ ئەوەی ئەو رێککەوتننامانە لەگەڵ حوکمەکانیدا بگونجێت.

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (1)ی نائاسایی

دوو شەممە رێكەوتی 2007/7/23

کاتــژمێر (10،30)ی ســەر لــە بــەیانی ڕۆژی شــەممە ڕێکــەوتی 2007// ئەنجومــەنی نیشــتمانیی کوردســتانی عێــراق بــە ســەرۆکایەتی بــەڕێز عــدنان ڕشــاد مفــتی ســەرۆکی ئەنجومــەن و، بــە ئامــادەبوونی بەڕێزمحمــد قــادر عبــداللە(د.کمــال کــەرکووکی) جێگــری ســەرۆك و، بــەڕێز فرســت أحمــد عبــداللە ســکرتێری ئەنجومەن، دانیشتنی ژمارە (1)ی نائاسایی خولی دووەم، ساڵی (2007) ی خۆی بەست.

بەرنامەی کار:

پشــت بەســتن بــە بڕگــە (1)ی مــاددە (6) لــە پــەیڕەوی نــاوخۆی ژمــارە (1)ی هــەموارکراوی ســاڵی 1992ی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق، بەپێی بڕگە (1)ی ماددە (20)ی پەیڕەوەکە، بڕیــاردرا بەرنامــەی کاری دانیشتنی ژمارەی (1)ی نائاسایی خــولی گرێــدانی یەکــەمی ســاڵی ســێیەمی خــولی هەڵبــژاردنی دووەمــی پەرلەمانی کوردستان – عێراق، بەرنامەی کار بەم شێوەیە بێت:

1- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژەی یاسای وەزارەتی سامانە سروشتیەکان لە هەرێمی کوردستان.
2- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژەی یاسای نەوت لە هەرێمی کوردستانی عێراق.
3- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژەی یاسای دەسەڵاتی دادوەری هەرێمی کوردستانی عێراق.
4- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژەی یاسای دەزگای ئاسایشی هەرێمی کوردستانی عێراق.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەناوی گەلی کوردستان دانیشتنی ئەمڕۆمان دەکەینەوە، بەرنامەی کار:

پشــت بەســتن بــە بڕگــە (1)ی مــاددە (6) لــە پــەیڕەوی نــاوخۆی ژمــارە (1)ی هــەموارکراوی ســاڵی 1992ی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق، بەپێی بڕگە (1)ی ماددە (20)ی پەیڕەوەکە، بڕیــاردرا بەرنامــەی کاری دانیشتنی ژمارەی (1)ی نائاسایی خولی دووەمــی هەڵبــژاردن لــە کــات(10،30)ی پــێش نیــوەڕۆی ڕۆژی دوو شەممە ڕێکەوتی 2007/7/23دا بەم شێوەیە بێت:

1- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژەی یاسای وەزارەتی سامانە سروشتیەکان لە هەرێمی کوردستان.
2- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژەی یاسای نەوت لە هەرێمی کوردستانی عێراق.
3- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژەی یاسای دەسەڵاتی دادوەری هەرێمی کوردستانی عێراق.
4- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژەی یاسای دەزگای ئاسایشی هەرێمی کوردستانی عێراق.

سەرەتا بەخێرهاتنی بەڕێز دکتۆر ئاشتی هەورامی وەزیری سامانە سروشتیەکان، لەگەڵ بەڕێزان کــاك واجیــد و کاك سیروان کە هەردووکیان لێرە ئامادەن بەخێر هاتنیان دەکەم، بەخێر بــێن ســەرچاو، بەرنامــەی کارمــان خاڵی یەکەم/ خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی یاسای وەزارەتی سامانــە سروشــتیەکان لــە هــەرێمی کوردســتان، داوا

له لیژنەی یاسایی دەكەم بێن له شوێنی خۆیان دانیشن، ئەگەر راپۆرتی تریش هەبێت، لیژنەی پیشەسازی ئەگەر راپۆرتی هەبێت با بفەرمووێت.

بەڕێز ایدن عثمان ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

راپۆرتمان نییە، بەڵام لەگەڵ رای لیژنەی یاساییینە سەد له سەد.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، كەواتە لیژنەی یاسایی تێبینیەكانی لیژنەی پیشەسازیشی وەرگرتووە، زۆر چاكە، داوا له لیژنەی یاسایی دەكەم راپۆرتی لیژنەی یاسایی بە زمانی كوردی بخوێنێتەوە، دوایی خاڵ بە خاڵ بە هەردوو زمان دەبێت بخوێندرێتەوە، فەرموو، یەك دەقیقە كاك كەریم بزانین نازناز خان نوقتەی نیزامی چیە.

بەڕێز نازناز محمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

من تەعەجوب دەكەم لیژنەیەكی موختەس و پەیوەندارمان هەیە بۆ ئەو مەوزوعە، چۆن دەبێت راپۆرتی نەبێت، یان راپۆرتی هاوبەشی نەبێت لەگەڵ لیژنەی یاسایی، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

دیارە گوێت لە هین نەبووە، ئێمە پێشتر گوتمان ئیتیفاقمان كردووەو پێشنیارەكانمان داوەتە لیژنەی یاسایی، پشتگیری لیژنەی یاسایی دەكەین سەد لە سەد، تێبینیەكانمان داوەتە لیژنەی یاسایی، ئەوەش كارێكی باشە، كەواتە راپۆرتەكە موەحەدە، بەس جەنابت دیارە ئاگاداری ئەوە نەبووی، فەرموو كاك ئایدن.

بەڕێز ایدن عثمان ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

سەد له سەد لەگەڵ لیژنەی قانونینە، چونكە ماددەكانی كە موناقەشە دەكەین زۆربەیان قانونینە، كەمیان شتی فەنی تێدایە، فەنیەكانیش هەمووی شتی راستەقینەیە، بۆیە ئیتیفاقمان كرد و دانیشتین و قەراری خۆمان لێدا.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

زۆر باشە، فەرموو كاك كەریم بۆ خوێندنەوەی راپۆرتی لیژنەی یاسایی.

بەڕێز كریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ب/ راپورتی لێژنەی یاسایی

لێژنەی یاسایی کۆبوونەوەی خۆی ئەنجامدا بۆ گفتوگۆ کردن لەمەڕ پرۆژەی یاسای وەزارەتی سامانە سروشتییەکانی حکومەتی هەرێمی کورستان ـ عێراق کە بۆی رەوان کرابوو دوای خوێندنەوەی سەرەتایی، بەر لەم کۆبوونەوە، کۆبوونەوەیەکی تر ئەنجام درابوو بە بەشدار بوونی سەرۆکی لێژنەی دارایی و ئابووری و وەزیری سامانە سروشتییەکان و راوێژکارانی، پاش ئاڵوگۆڕ کردنی بیرو راکان گەیشتنە ئەم راسپاردانە و پێشنیارانەی خوارەوە:

1- لێژنە پێشنیار دەکات دەسەڵاتی پێ بدرێت بە دووبارە داڕشتن و رێکخستنەوەی هەندێ لە ماددەکانی پرۆژەکە، بەپێی شێوازی پەیڕەو کراو لە یاساکانی تری وەزارەتەکاندا.

یاسای ژمارە ( ) ساڵی 2007

یاسای وەزارەتی سامانە سروشتییەکانی حکومەتی هەرێمی کوردستان ـ عێراق

ماددەی یەکەم: لێژنە پێشنیاز دەکات، ئەم ئەم گۆڕانکارییانەی تێدا بکرێت:

أ- دیارکردنی ژمارەی زنجیرەی پێناسەکان.

ب- لا بردنی خاڵی (پەرلمان) لەبەر ئەوەی پێویست بە پێناسە کردن ناکات.

ج- گۆڕینی وشەی (بریکارەکان) بەم جۆرەی خوارەوە:

(هەردوو بریکاری وەزارەت: هەردوو بریکاری وەزارەتی سامانە سروشتییەکان لە هەرێمدا).

ماددەی دووەم: لێژنە پێشنیاز دەکات، کە ماددەی دووەم لا بردرێت، چونکە لە ماددەی پێنجەم بە تێرو تەسەلی روون کراوەتەوە.

ماددەی سێیەم:

1- لێژنە پێشنیاز دەکات، کە ماددەی سێیەم لابرێت، چونکە لە یاسای نەوت وگازی هەرێمی کوردستاندا هاتووە.

2- سەبارەت بە بەشی سێیەم لێژنە پێشنیاز دەکات، کە ناونیشانی بگوڕدرێت بەم شێوەی خوارەوە:

بەشی سێیەم

ئەرکەکانی وەزارەت

ماددەی سێیەم:

وەزارەت ئەم ئەرکانەی خوارەوە دەگرێتە ئەستۆ:

ماددەی چوارەم:

لێژنە پێشنیاز دەکات برگەی یەکەم بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:

یەکەم: بەڕێوەبردنی هەموو کەرتەکانی تایبەت بەو سامانە سروشتیانەی کە نەوت و گاز و کانزاکان لە خۆدەگرن. هەروەها گۆڕینی رستەی (یاسای وەبەرهێنانی کانزایی بەرکار) بە رستەی (یاساکانی بەرکار) لە برگەی پێنجەمدا.

ماددەی پێنجەم:

لێژنە پێشنیاز دەکات، کە ماددەی شەشەم و هەشتەم و نۆیەم و دەیەم و یانزدە ودوانزدە لێك بدرێن لە ماددەی پێنجەم و دووبارە دارشتنەوەی، بەپێی شێوازی پەیڕەو کراو لە یاساکانی وەزارەتەکانی تر و بەم شێوەیەی خوارەوە:

بەشی پێنجەم

پێکهاتەکانی وەزارەت

ماددەی پێنجەم:

وەزارەت لەم پێکهاتانەی خوارەوە پێکدێ:

یەکەم: وەزیر: سەرۆکی بالاَی وەزارەتەو بەرپرسە لە بەڕێوە بردنی کارەکانی و ئاراستەکردنی سیاسەتەکەی و سەرپەرشتی و چاودێری کردنی و لەلایەن خۆیەوە هەموو ئەو بڕیار و فەرمان و رێنماییانە دەردەچن، کە پەیوەندییان بە ئەرکەکانی وەزارەت و پێکهاتەکانی و دەسەلاَت و هەموو کاروبارە هونەری و کارگێڕیی و رێکخستن بەپێی حوکمەکانی یاساوە هەیەو لەبەردەم ئەنجومەنی وەزیران بەرپرسە بەو ناوەی کە ئەندامێکی هاوکارە لەو ئەنجومەنەدا، بۆی هەیە هەندێ لە دەسەلاَتەکانی خۆی بە هەردوو بریکارەکانی وەزارەت، یان بەڕێوەبەرە گشتییەکان، یان هەر فەرمانبەرێکی وەزارەتەکە بسپێری، کە خۆی بە باشی بزانێ.

دووەم: بریکاری وەزارەت بۆ کاروباری هونەری: یاریدەی وەزیر دەدات لە ئاراستە کردنی کاروباری وەزارت و سەرپەرشتی کردنی کارەکانی لە چوارچێوەی ئەو دەسەلاَتانەی کە لە لایەن وەزیرەوە پێی دەدرێت و دەبێ خاوەن شارەزایی و پسپۆر بێت.

سێیەم: بریکاری وەزارەت بۆ کاروباری کانزاکان: یاریدەی وەزیر دەدات لە ئاراستە کردنی کاروباری وەزارت و سەرپەرشتی کردنی کارەکانی لە چوارچێوەی ئەو دەسەلاَتانەی کە لە لایەن وەزیرەوە پێی دەدرێت و دەبێ خاوەن شارەزایی و پسپۆر بێت.

چوارەم: نوسینگەی وەزیر: فەرمانبەرێك بەڕێوەی دەبات بە پلەی بەڕێوەبەر کە دەبێ بەلای کەمی بڕوانامەی بەرایی زانکۆی هەبێت و چەند فەرمانبەرێك یاریدەی دەدەن.

پێنجەم : نوسینگەی بریکاری وەزارەت بۆ کاروباری هونەری:

فەرمانبەرێك بەڕێوەی دەبات بە پلەی بەڕێوەبەر کە دەبێ بەلای کەمی بڕوانامەی بەرایی زانکۆی هەبێت و چەند فەرمانبەرێك یاریدەی دەدەن.

شەشەم: نوسینگەی بریکاری وەزارەت بۆ کاروباری کانزاکان:

فەرمانبەرێك بەڕێوەی دەبات بە پلەی بەڕێوەبەر کە دەبی بەلای کەمی بڕوانامەی بەرایی زانکۆی هەبێت و چەند فەرمانبەرێك یاریدەی دەدەن.

حەوتەم: راوێژکارەکان:

ژمارەیان لە چوار کەس زیاتر نەبێ، کە دەبێ بەلای کەمی بڕوانامەی بەرایی زانکۆی هەبێت و خاوەن شارەزایی و پسپۆر بێت.

هەشتەم: بەڕێوەبەرایەتی گشتی پشکنین و چاودیری ناوخۆیی:

بەڕێوەبەرێکی گشتی سەرۆکایەتی دەکات، کە دەبێ بەلای کەمی بڕوانامەی بەرایی زانکۆی هەبێت و خاوەن شارەزایی و پسپۆر بێت لە بواری یاسا، یان کارگێڕی، یان دارایی.

نۆیەم: بەڕێوەبەرایەتی گشتی بۆ کاروباری کارگێری و دارایی:

بەڕێوەبەرێکی گشتی سەرۆکایەتی دەکات، کە دەبێ بەلای کەمی بڕوانامەی بەرایی زانکۆی هەبێت و خاوەن شارەزایی و پسپۆر بێت لە بواری یاسا، یان کارگێڕی.

دەیەم: بەڕێوەبەرایەتی گشتی بۆ کاروباری هونەری:

بەڕێوەبەرێکی گشتی سەرۆکایەتی دەکات، کە دەبێ بەلای کەمی بڕوانامەی بەرایی زانکۆی هەبێت و خاوەن شارەزایی و پسپۆر بێت لە بواری پیشەسازی نەوتی.

یازدەم: بەڕێوەبەرایەتی گشتی بۆ کاروباری ئابووری و گرێبەستەکان:

بەڕێوەبەرێکی گشتی سەرۆکایەتی دەکات، کە دەبێ بەلای کەمی بڕوانامەی بەرایی زانکۆی هەبێت و خاوەن شارەزایی و پسپۆر بێت لە بواری پیشەسازی نەوتی.

دوانزدەم: بەڕێوەبەرایەتی گشتی وەبەرهێنانی کانزایی:

بەڕێوەبەرێکی گشتی سەرۆکایەتی دەکات، کە دەبێ بەلای کەمی بڕوانامەی بەرایی زانکۆی هەبێت و خاوەن شارەزایی و پسپۆر بێت لە بواری جیۆلۆجی.

ماددەی حەوتەم، دەبێتە ماددەی شەشەم لەبەر لێکدان و لابردنی هەندێك لە ماددەکان.:

لێژنە پێشنیاز دەکات بەم شێوەیە خوارەوە دابڕێژرێتەوە:

ئەنجومەنی وەزارەت بەم شێوەی خوارەوە پێکدێت:

أ- وەزیر: سەرۆکە.

ب- هەر دوو بریکار: ئەندامن و ئەو بریکارەی وەزیر دەسەڵاتی پێدەدات سەرۆکایەتی ئەنجومەنەکە دەکات لە کاتێ کە وەزیر ئامادە نابێت.

ج- ژمارەیەك لە راوێژکارەکان و بەڕێوەبەرە گشتی یەکان.

د- هەر شارەزاییێك، یان پسپۆڕێك، چ لە ناو وەزارەت بێت، یان لە دەرەوە، کە وەزیر دیاری بکات لە کاتی پێویست: ئەندام.

دووەم: ئەرك و کارەکانی بەڕێوەبردنی کۆبوونەوەکان بە رێنمایی دیاردەکرێن، کە لە لایەن وەزیرە دەردەچێت.

ماددەی سیانزدەم:

لیژنە پێشنیاز دەکات، لابرێت، چونکە تایبەتە بە کۆمپانیاکان و دەکرێت بە پەیڕەو چارەسەر بکرێت.

ماددەی چواردەمین:

لیژنە پێشنیاز دەکات، لابرێت، چونکە تایبەتە بە کۆمپانیاکان و دەکرێت بە پەیڕەو چارەسەر بکرێت.

ماددەی زێدەکی:

لیژنە پێشنیاز دەکات، ماددەیەکی تازە زێدە بکرێت و بەم شێوەیەی خوارەوە:

ماددەی حەوتەم:

یەکەم: ئەرکەکان و تایبەتمەندییەکانی پێکهاتەکانی وەزارەت بە پەیڕەو دیار بکرێت.

دووەم: وەزیر بۆی هەیە هەر بەڕێوەبەرایەتییەك، یان بەشیك، یان هۆبەیەك دابمەزرێنێت، یان هەڵیبوەشێنێتەوە، یان لێکیان جیابکاتەوە، یان لێکیان بدات لە کاتی پێویست.

سێیەم: وەزیر بۆی هەیە گرێبەست لەگەڵ کەسی سروشتی و مەعنەوی خاوەن شارەزایی و پسپۆڕی لە ناو هەرێم، یان لە دەرەوەیدا مۆر بکات، بۆ ئەنجام دانی ئەو ئەرکانەی کە پێیان دەسپێرێ، بۆ ئەو ماوەیەی کە بە گونجاوی دەزانێ دوای وەرگرتنی رەزامەندی سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران.

چوارەم: وەزیر دەسەڵاتی دەرکردنی رێنماییەکانی هەیە بۆ ئاسانکردنی جێبەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە.

ماددەی پانزدەم:

لیژنە هیچ تێبینیکی نییەو ئەو ماددەیە دەبێتە ماددەی هەشتەم، لەبەر لێکدان و لابردنی هەندێك لە ماددەکان.

ماددەی شازدەم:

کە دەبێتە ماددەی نۆیەم لەبەر لێکدان و لابردنی هەندێك لە ماددەکان.

- لیژنە پێشنیاز دەكات، كە دووبارە دارشتنەوەی بڕگەكانی یەكەم و دووەم وسێیەم لەم ماددەیە بەم شێوەیە خوارەوە بكات:

یەكەم: دەستەی گشتی نەوت وگاز وپترۆكیمیاویەكان لە هەرێمدا هەڵدەوەشێتەوە كە دامەزراوە بە یاسای ژمارە (38) ساڵی 2004، هەموو دامەزراو و بەڕێوەبەرایەتیەكانی سەر بەون، بەوەزارەتەوە دەبەسترێنەوە، لەگەڵ گواستنەوەی هەموو میلاك و موڵك و ماف و پابەندیەكانی بۆی.

دووەم: دەزگای گشتی بەڕێوەبردنی مەسحی جیۆلۆجی و دامەزراوەكانی لە وەزارەتی پیشەسازی لە هەرێمدا، دادەبڕێن، بە وەزارەت دەبەسترێنەوە، لەگەڵ گواستنەوەی هەموو میلاك و موڵك و ماف و پابەندیەكانیان بۆی.

-هەروەها لیژنە پێشنیاز دەكات، كە بڕگەكانی پێنجەم و شەشەم لابردرێت لە چەند ماددەیەكی نوێ دابڕێژرێتەوە بەم شێوەی خوارەوە:

ماددەی دەیەم: كار بە هیچ دەقێكی یاسایی یان بڕیاریك ناكرێ پێچەوانەی حوكمەكانی ئەم یاسایە بێت.

ماددەی یازدەم: پێویستە ئەنجومەنی وەزیران ولایەنەكانی پەیوەندیدار حوكمەكانی ئەم یاسایە جێبەجێ بكەن.

ماددەی دوازدەم: ئەم یاسایە لە رۆژی دەرچوونییەوە جێ بەجێ دەكرێت و لە رۆژنامەی فەرمی (وەقائعی كوردستان) بلاودەكرێتەوە.

تكایە بۆ ئاگاداریتان و دەقی پرۆژەكە لەگەڵ راو پیشنیارەكانی لیژنە بخرێتە بەر چاوی ئەنجومەن بۆ گفتوگۆ كردن و را دەربرینی گونجاو سەبارەت بە پرۆژەكە. لەگەڵ رێزدا.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئێستا پرۆژەكە مادده بە مادده بخوێندرێتەوە، ئینجا رەئی لیژنەی یاسایی لەسەر ماددەكەو دواتر دەكەوینە موناقەشە كردن، فەرمو دكتۆرە شوكریە نوقتەی نیزامی هەیە.

بەڕێز د.شوكریە رسول ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئەمە لیژنەی یاسایی كەسیان تەوقیعیان نەكردووە لەسەر، لەبەر ئەوە ئێمە نازانین ئایا لەگەڵیانن، یان لەگەڵیان نین، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

هەموویان تەوقیعیان كردووە، بەس كاك عەونی غایبە، لەسەر مسودەكە تەوقیع كراوە، بەلام دیارە كە بلاویان كردۆتەوەو چاپیان كردووە تەوقیعی تێدا نییە، بەلام مسودەكە لە لای منە ئیمزا كراوە، تەنیا

دكتۆر نورى نووسيويەتى مولاحەزەم هەيە لەسەر چەند خاڵێك، تەحەفوزم هەيە لەسەر چەند خاڵێك، موناقەشەى دەكات و رەئى خۆى دەدات، بەلاَم ئەوانى تر غەيرى كاك عەونى كە غايبە، ئەوانى تريش هەموو ئيمزايان كردووە، فەرمووكاك كەريم بۆ خوێندنەوەى ماددەى يەكەم.

بەڕێز كريم بحرى عبدالله:

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن.

بەشى يەكەم - پێناسەكان

ماددەى يەكەم:

هەرێم: هەرێمى كوردستان – عێراق.

پەرلەمان: پەرلەمانى هەرێم.

ئەنجومەنى وەزيران: ئەنجومەنى وەزيرانى هەرێم.

وەزارەت: وەزارەتى سامانە سروشتيەكانى هەرێم.

وەزير: وەزيرى سامانە سروشتيەكان لە هەرێمدا.

بريكارەكان: بريكارەكانى وەزارەتى سامانە سروشتيەكان لە هەرێمدا.

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن:

بە عەرەبيەكەش بخوێنەوە.

بەڕێز عبدالكريم ابوبكر مصطفى:

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن.

الفصل الاول – التعاريف

المادة الاولى:

الاقليم: اقليم كوردستان – العراق.

البرلمان: برلمان الاقليم.

مجلس الوزراء: مجلس وزراء الاقليم.

الوزارة: وزارة الثروات الطبيعية في الاقليم.

الوزير: وزير الثروات الطبيعية في الاقليم.

الوكلاء: وكلاء وزارة الثروات الطبيعية في الاقليم.

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن:

راى ليژنەى ياسايى.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پێش ئەوەی شەرحی ڕەئی لیژنەی قانونی بکەم، ئێمە دانیشتنێکمان کرد لەگەڵ جەنابی وەزیری سامانە سروشتیەکان، لەم دانیشتنەدا بەڕێز سەرۆکی لیژنەی دارایی حازر بوو، ئێمە ئەو ڕەئیەو پێشنیارەمان کردووە، بەڕاستی بە تەنسیق بووە لە نێوان ئێمەو وەزیر و سەرۆکی لیژنەی دارایی، پاش ئەوەی لیژنەی پیشەسازی ئەوەیان خوێندۆتەوەو پشتگیری لە ڕەئیەکەی ئێمەیان کردووە، واتا ڕەئی ئێمە ئەو پێشنیارە هەمووی ئیتیفاقمان لەسەر کردووە، دوا ڕەئیش ڕەئی ئێوەو ئەندامانی پەرلەمانە، ئینجا دێمەوە سەر مەوزوعی ماددەی یەك، ئێمە لەسەر ماددەی یەك دوو تێبینیمان هەیە:

1- لابردنی وشەی پەرلەمان، چونکە پێویست ناکات وشەی پەرلەمان لەم یاسایە تەعریف بکرێت بە ئیعتیباری ئەوەی لە قانونی ڕەقم یەك تەعریف کراوە، کە پەرلەمان چیەو چ نییە.

2- گۆڕانی وشەی (وکلاء وزارة)، ئەگەر قانونەکە بخوێنیتەوە دەبینین سێ وەکیل وەزارەت دانراوە، ئێمە پێشینارمان کردووە بکرێتە دوو وەکیل وەزارەت، بۆیە وەکیل وەزارەتەکان بە جەمع لامان بردووە، کردوومانە (وکلاء وزارة الثروات الطبيعية في الاقليم)، ئەمە دوو مولاحەزەی ئێمەیە لەسەر ماددەی یەکەم زۆر سوپاستان دەکەین.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەگەر ئیجازە بدەن من تێبینیەکم هەیە، چونکە ئەو ماددەیە ڕەبتی بە ماددەیەکی ترەوە هەیە لەسەر وەکیل وەزیر، من خۆم لەگەڵ کاك فرسەتیش باسم کرد، لەگەڵ کاك کەمالیش قسەمان کرد، بەڵام هینمان نەکردووە، پێم وایە ئەو وەزارەتە یەك وەکیل وەزیری بەسە، لەبەر ئەوەی هەردووکی فەنییە، بۆیە ئەگەر جەنابی وەزیر ڕازی بێتن، بۆ ئەوەی نەگەڕێینەوە، چونکە ماددەی یەکمان موناقەشە کرد، لەوێ نەڵێین ماددەی یەك دەنگمان بۆدا، ئێمە یەك غەڵەتمان کردووە، لە وەزارەتێکدا دوو وەکیلمان داناوە، تا ئێستاش پەشیمانین، لەبەر ئەوەی لەسەر ئەو غەڵەتە نەڕۆین، یەك وەکیل وەزیر بەسە، چونکە هەردوو ئیشەکە فەنینە، بەڵام دەتوانێت موستەشار بۆ خۆی دابنێت لە هەموو بوارەکاندا وەزیر دەسەڵاتی بەپێی ئەو قانونەی کە هەیە، ئەگەر ڕازی بێت، بۆ ئەوەی نەچینە ناو موناقەشە، لێرە ئەو ماددەیە تەعدیل بکەین یەك وەکیل وەزیر هەبێت، دواتر کە هەموارمان کرد نەگەڕێینەوە بۆ ماددەی یەکەم، جەنابی وەزیر نازانم ڕەئی چیە لەسەر ئەوە.

بەڕێز د.دەشتی هەورامی/وەزیری سامانە سروشتیەکان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەم مەرحەلەیە پێویست ناکات زیاد بکرێت، یەك وەکیل وەزیر باشە موشکیلە نییە، ئەگەر لە موستەقبەل پێویست بوو دێینەوە بۆ پەرلەمان، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، فیعلەن ئەگەر لە موستەقبەل پێویست بوو هەموارکردنی، بەڵام هەڵەیەك لە وەزارەت کراوە لێرە نەیکەین، بەڕاستی من خۆشم لە دەرەوەی پەرلەمان چەندین جار گوتومە ئەو یاسایەی وەزارەت دوو وەکیلمان بۆ دانا غەڵەتێك بوو کردمان، بۆ ئەوەی دووبارەی نەکەینەوە، فەرموو کاك نوری.

بەڕێز د.نوری جمیل تاڵەبانی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

تێبینیەکەی منیش هەر ئەوەی جەنابت بوو، کەوا پێویست ناکات دوو وەکیل وەزیرمان هەبێت، وابزانم بۆ ئەو قۆناغە یەکێك کافییە، پشتگیری لە بۆچوونەکەت دەکەم و سوپاسی جەنابی وەزیریش دەکەین، بۆ ئەوەی کەوا پەسندی کردووە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەگەر کەس مولاحەزەی نییە دەیخەمە دەنگدانەوە، مەقسەدم بۆ ئەو گۆڕانکارییەی جەنابی وەزیریش موافیق بوو بکرێتە یەك وەکیل وەزیر بە گۆرانکاریەکانی لیژنەی یاساییشەوە، کاك غەفور مولاحەزەی هەیە فەرموو.

بەڕێز غفور طاهر سعید مەخموری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەنیسبەت پێناسەکان، مەسەلەن لەسەرەوە نووسراوە هەرێم: هەرێمی کوردستان – عێراق، پێویست ناکات ئەو هەموو هەرێمە لەوانی تر هەیە، مەسەلەن ئەنجومەنی وەزیران/ ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمی کوردستان، ئەوا پێناسە دەکرێت، وەزارەت/ وەزارەتی سامانە سروشتیەکان، ئەو هەرێمانە زیادە، وەزیر/وەزیری سامانە سروشتیەکان لە هەرێمدا زیادە، ئەگەر بکرێت ئەوانە لابرێت و باشتر دەبێت لە پێناسەکان، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

وابزانم راپۆرتی لیژنەی یاسایی وا دەڵێت، دەڵێت هەموار کردنی وەکو پێناسەکانی تر، کەواتە ئەو مولاحەزەی جەنابت وەرگیراوە، نەنووسراوە بەس دەڵێت هەموار کردنی ماددەکە وەکو وەزارەتەکانی دیکە، کەواتە وای لێ دێتن، فەرموو سۆزان خان.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من ئەو نوسخەی کە لە لامە زۆر باس لە ناوی کۆمپانیاو دەستەو ئەو شتانە هاتووە، مەفروزە ئەگەر ئەوە هەیەو دەمێنێتەوە، یاخود هەرچی دەبێت تەعریف بکرێت لە پێشەوە، ئەگەر تەعریف نەکرێت نەوعە غموزێکی تیا دەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو کاك شێروان.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

دیارە سۆزان خان راپۆرتی لیژنەی قانونی لە لا نییە، یان نەیخوێندۆتەوە نازانم، بەس ئێمە ئەسڵەن کۆمپانیاکان لە هەیکەل تەنزیمی لامان بردووە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئێستا پێشنیاری لیژنەی یاسایی بەو پێشنیارەی ئێمەش کە جەنابی وەزیریش موافەقەتی کرد یەك وەکیل وەزیر بێتن دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵ ئەو ماددەیە بەو شێوەیە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، ماددەکە بە کۆی دەنگ وەرگیرا، فەرموو بۆ ماددەی دوو.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەشی دووەم – بەشەکانی وەزارەت

ماددەی دووەم: سەنتەری وەزارەت لەمانە پێك دێت:

أ- وەزیر.

ب- بریکارەکان.

ت- ئەنجومەنی وەزارەت.

ث- راوێژکاران.

ج- فەرمانگەی پشکنینی گشتی و چاودێری ناوخۆیی.

ح- فەرمانگەی کارگێری و دارایی.

خ- فەرمانگەی هونەری.

د- فەرمانگەی ئابووری و گرێبەستەکان.

ز- فەرمانگەی وەبەرهێنانی کانزایی.

بەڕێز عبدالكريم ابوبكر مصطفى:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

الفصل الثاني – تقسيمات الوزارة

المادة الثانية/يتكون مركز الوزارة:

أ- الوزير.

ب- الوكلاء.

ت- المجلس الوزاري.

ث- المستشارون.

ج- دائرة التفتيش العم والرقابة الداخلية.

ح- الدائرة الادارية والمالية.

خ- الدائرة الفنية.

د- الدائرة الاقتصادية والعقود.

ذ- دائرة الاستثمار المعدني.

بەڕێز شێروان ناصح حيدری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئێمە وەكو ليژنەی ياسا پێشنيار دەكەين كە ئەو ماددەيە ئەسڵەن لەغو بكرێت، چونكە ئەو تەسەلسولاتە بە تەفسيل لە ماددەكانی تردا هاتووە، پێويست ناكات دووبارە بكرێتەوە، ئەگەر مولاحەزەی ماددەكانی تر بكەيت دووبارە كراوەتەوە بەنيسبەت تەشكيلاتی وەزارەت.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ديارە ئەو پێشنيارەی ليژنەی ياسايی لەگەڵ جەنابی وەزير باس كراوەو موافيقن لەسەر ئەوە، ئەگەر كەس مولاحەزەی نييە دەيخەمە دەنگدانەوە، كێ لەگەڵ ئەوە دايە ئەو ماددە ئيلغا بكرێت دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نييە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، ماددەكە بە كۆی دەنگ ئيلغا كرا، فەرموو بۆ ماددەكەی تر.

بەڕێز كريم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ماددەی سێيەم: دەزگاكانی نەوتی وەرگر دادەمەزرێ بەپێی ياسای نەوتی هەرێمی كوردستان و بە وەزارەت دەبەسترێت و كەسايەتی مەعنەوی و سەربەخۆيی دارايی و كارگێڕی هەيە.

بەڕێز عبدالكريم ابوبكر مصطفى:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

المادة الثالثة: تؤسس شركات نفطية قابضة حسب ما ورد في قانون نفط اقليم كوردستان وترتبط بالوزارة ولها شخصية معنوية واستقلال مالي واداري.

بەڕێز شێروان ناصح حيدری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئێمە وەكو لیژنەی یاسا پێشنیار دەكەین ئەو ماددەیەش دیسان لەغو بكرێت، لەبەر دوو هۆی سەرەكی:

یەكەمیان: ئەوەیە لە یاسای نەوت و گازدا هاتووە، بەشێوەیەكی تەفسیلی.

دووەمیان: كۆمپانیایەكان پەیوەندیان بە هەیكەل تەنزیمی وەزارەتەوە نییە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

راستە عەمەلیەن دەبێتن، بەلاَم هێشتا قانونەكە ئیقرار نەكراوە، یەعنی ئەگەر بمێنێتن چ زەرەرێكی هەیە؟ كاك محەمەد فەرەج فەرموو.

بەڕێز محمد فرج احمد:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

من وا دەزانم مانەوەی زەرورییە، چونكە ئەمانە بە فەرمانی حكومەت دادەمەزرێن، سەرۆكی حكومەت ئەم مەسەلەیە دیاری دەكات، راستە سەربەخۆییەكی هەیە.

دووەم/ هەرچی عقودی نەوت هەیە لە رێگەی ئەمەوە دەكرێت، ئەگەر لە وەزارەتەكان نەبێت، دوایێ لە كوێ باس لەمە دەكەیت؟ بە پەیڕەوی ناوخۆ پێم وا نییە ئەوە بكرێت، لەبەر ئەوە پێم زەرورە مانەوەی، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

منیش رەئیم وایە دەڵێم ناحیەی قانونی رێگا هەبێتن دەسەلاَت بدرێتە سەرۆكایەتی ئەنجومەنی وەزیران بۆ دامەزراندنی شەریكات، یەعنی ئەو مادده مانەوەی زەرورییە، ئەگەر چی ئێمە تەحصیل حاصل دەبێت، بەلاَم لێرەوە وەكو قانونێك بمێنێت باشترە، نازانم ئێوە چۆنتان ئیتیفاق كردووە، كاك شێروان.

بەڕێز شێروان ناصح حيدری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

من تەسەوری ئەوە ناكەم كۆمپانیایەكانی ئەو بابەتە مەربوت بن بە وەزارەت بەڕاستی، كۆمپانیایەكان مەجلیسی ئیدارەی خۆیان هەیەو بە یاسا تەنزیم دەكرێت و بە تەفسیل لە یاسایەكەدا هاتووە.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

خۆی بە یەك شت لەنگ دەبێتن، فیعلەن ئێستا خوێندمەوە دەڵێت (تؤسس شركات نفطية قابضة حسب ما ورد في قانون نفط اقليم كوردستان)، هێشتا پەسندمان نەكردووە، چۆن دەبێت ئەوە دابنێین، بۆیە لە قسەكەی خۆم پەشیمان بوومەوە، لەبەر ئەو قسەیە ناكرێتن، قانونی نەوت هێشتا ئیقرارمان نەكردووە، ناكرێت لە قانونی وەزارەت كە ئەمڕۆ ئیقرار دەكرێت، بۆیە پێشنیارەكەی لیژنەی یاسایی لە جێی خۆیەتی، كەس قسەی لەسەر نییە، ئەو پێشنیارەی لیژنەی یاسایی بۆ لابردنی ماددەی سێ دەیخەمە دەنگدانەوە، كێ لەگەڵ دایە ئەو ماددەیە لابرێت دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، ماددەكە بە زۆرینەی دەنگ لابردرا، تكایە ماددەی چوار.

بەڕێز كريم بحرى عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

بەشی سێیەم

تایبەتمەندیەكانی بەشەكانی سەنتەری وەزارەت

ماددەی چوارەم: وەزارەت ئەمانەی خوارەوە دەگرێتە ئەستۆ:

یەكەم: بەڕێوەبردنی هەموو كەرتەكانی تایبەت بە سامانە سروشتیەكانی لە ئەستۆیدان لە هەرێمدا بەشێوەیەكی چڕ كراوە، جگە لە ئاو و دارستانەكان.

دووەم: بەڕێوەبردن و ئامادە كردنی پلانەكان بۆ كەرتی نەوت و گاز و هاندانی وەبەرهێنان بۆ ئەم كەرتە لە هەرێمدا سەرباری نەخشەكێشان و بەدواداچوونی قۆناغەكانی مۆڵەت و گرێبەستەكانی لەگەڵ كۆمپانیاكانی نەوت مۆر دەكرێت، بەجۆرێك لەگەڵ دەستووری عێراقی فیدراڵی و یاسای نەوتی هەرێمی كوردستان بگونجێت.

سێیەم: كاركردن لە پرۆسەكانی دۆزینەوەو هەڵكەندن و دەرهێنانی نەوت و گازو پرۆسەكانی پاڵاوتن و دروستكردنی گاز سەرباری گواستنەوەو هەناردنی نەوتی خاو و بەرهەمەكانی و بنیاتنانی پرۆژەكانی نەوت.

چوارەم: وەرگرتنی نموونەكانی جیۆلۆژی و ئەنجامدانی پشكنینەكانی و هەموو كارەكانی تایبەت بە چالاكیەكانی جیۆلۆژی.

پێنجەم: ئەركی ئامادەكردن و هەماهەنگی و یەكگرتنەوەی پلانەكانی سەرەتایی بۆ جۆرەها رووەكانی چالاكی وەبەرهێنانی نەوت و گاز و كانەكان لە سەنتەری وەزارەتدا، بەمەرجێك كۆمپانیاو فەرمانگەكانی بەستراون بەوەزارەتەوە ئەوانە جێبەجێ بكەن، بەسەرپەرشتی وەزارەتەوەو یاسای نەوتی هەرێمی كوردستان و یاسای وەبەرهێنانی كانەكانی بەركار لەبەر چاوبگرن.

بەڕێز عبدالكريم ابوبكر مصطفى:
بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

الفصل الثالث

اختصاصات تقسيمات مركز الوزارة

المادة الرابعة: تتولى الوزارة:

اولاً: ادارة جميع القطاعات الخاصة بالثروات الطبيعية على عاتقها في الاقليم وبصورة حصرية ماعدا المياه والغابات.

ثانياً: ادارة واعداد خطط لقطاع النفط والغاز وتشجيع الاستثمار لهذا القطاع في الاقليم اضافة الى تخطيط ومتابعة مراحل الاجازات والعقود المبرمة مع الشركات النفطية بما ينسجم مع دستور العراق الاتحادي وقانون نفط اقليم كوردستان.

ثالثاً: ممارسة عمليات استكشاف وحفر واستخراج النفط والغاز وعمليات التصفية وصناعة الغاز، بالاضافة الى نقل وتسويق النفط الخام ومنتجاتها وتشييد المشاريع النفطية.

رابعاً: القيام بالمسوحات الجيولوجية والتحريات المعدنية وكل الاعمال الخاصة بالنشاطات الجيولوجية.

خامساً: مهمة اعداد وتنسيق وتوحيد الخطة الاولية لمختلف اوجه نشاط استثمار النفط والغاز والمعادن في مركز الوزارة، على ان تقوم الشركات والدوائر المرتبطة بالوزارة تنفيذ ذلك وباشراف من الوزارة اخذة بنظر الاعتبار قانون النفط لاقليم كوردستان وقانون الاستثمار المعدني النافذ.

بەڕێز شێروان ناصح حيدرى:
بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە لەگەڵ دەقی ماددەکەین، بەڵام دوو مولاحەزەمان هەیە:

مولاحەزەی یەکەم/ بەنیسبەت فەقەرەی یەکەمە، مولاحەزەی دووەمیش بەنیسبەت فەقەرەی پێنجەمە، بەنیسبەت فەقەرەی یەکەم ئیعادەی صیاغەمان کردۆتەوە بەم شێوەیە (ادارة جميع القطاعات الخاصة بالثروات الطبيعية في الاقليم وتشمل النفط والغاز و المعادن)، واتا نەوت و غاز و مەعادن حەسرەن، بەنیسبەت فەقەرەی پێنجەمەوە، تبديل العبارة (وقانون الاستثمار المعدني النافذ) بعبارة (والقوانين النافذة)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

جەنابی وەزیریش موافیقە لەسەر ئەو پێشنیارە، کێ قسەی هەیە لەسەر ئەسڵی پرۆژەکەو پێشنیارەکان، کاک ئارێز فەرموو.

بەڕێز ئاریز عبداللە احمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من تێبینیم هەر ئەوەیە پشتگیری لە لیژنەی یاسایی دەکەم، کە گۆڕانکاری تیا کردووە، بەڵام لە رووی داڕشتنەوە پێویستی بە دەستکاری کردنە، لە برگەی دووەم لە ماددەی چوارەم کە دەڵێت بەڕێوەبردن و ئامادە کردنی پلانەکان، پلان خۆی یەعنی ئامادە کردنە، پلانیش پێشی بەڕێوەبردنە، پلان و بەڕێوەبردن پێویستە، پلان و بەڕێوەبردنی کەرتی تایبەت، نەك بۆ کەرتی تایبەت، هاندان و وەبەرهێنان سەرباری نەخشەکێشان نییە، هاندان و نەخشەکێشان دیسان نەخشەکێشان و وەربەهێنانە زۆر رەکیك ئەوە کراوە، بەدواداچوونی قۆناغەکانی مۆڵەت و گرێبەستەکانی لەگەڵ کۆمپانیاکانی نەوت مۆر دەکرێت، بەدواداچوونی قۆناغەکانی مۆڵەت و گرێبەستەکانی، مەعلومە گرێبەست لەگەڵ کێ دەکرێتن، ئینجا بەجۆرێك لەگەڵ دەستووری عێراقی فیدراڵی و یاسای نەوتی هەرێمی کوردستان بگونجێت، دەکرێت بڵێین لە ژێر رۆشنایی دەستوور و یاسای نەوتی کوردستان، لە ژێر رۆشنایی ئەوانە ببێتن، پێویست ناکات بگونجێت و ئەو دوور و درێژانە بکرێتن، یەعنی بە کورتی پێداچوونەوەیەکی دەوێت پلانیش پێشی بەڕێوەبردنە، چونکە ئەگەر پلان نەبێت بەڕێوەبردن نابێتن، ئەوە یەك.

دوو/ لێرەش لە دەستکاریەکەی لیژنەی یاسایی، یەکەم/بەڕێوەبردنی هەموو کەرتەکانی تایبەت بەو سامانە سروشتیانەی کە نەوت و گاز و کانزاکان لە خۆدەگرن، هەر بەو شێوەیە بێت، ئەویش دیسان دەستکاری کردنێکی دەوێت (بەڕێوەبردنی هەموو کەرتە تایبەت بە سامانە سروشتیەکانی نەوت و گاز و کانزاکان)، یەعنی تەواوە لە خۆ گرتنی ناوێت لە رووی زمانیەوانیەوە غەڵەتی تێدایە بەو شێوەیە دابڕێژێتەوە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە لەگەڵ رەئی کاك ئاریزین، بەڕاستی کوردیەکە کەموکوڕی تێدایە، بەڵام ئێستا پێداچوونەوەی لەسەرە، رەنگە لەم یەك، دوو رۆژە تەواو بێتن، بەڕاستی پێ رانەگەیشتین دابەشی بکەین بەسەر ئەندامانی پەرلەمان، بەڵام بە تەئکید پێداچوونەوەی لەسەر دەبێت، ئەوەی کاك ئاریز دەڵێت لە جێگای خۆیەتی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك کەریم فەرموو.

بەڕێز كريم مجيد شريف (جوتيار):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

من پشتگیری پێشنیارەكانی لیژنەی یاسایی دەكەم لە ئەركەكانی وەزارەت لەم مادده ئەوەندە گرنگی بە لایەنی پرۆسەی چالاكیەكانی وەبەرهێنان لە بواری نەوت دراوە، گرنگی بە لایەنی كانزاكانی تر نەدراوە، راستە نەوت لایەنێكی گرنگ و ئەهمیەتداری بواری ئابوورییەو پرۆژەیەكی ستراتیجیە بۆ نەتەوەكەمان، بەلاَم ناكرێت كانزاكانی تر لە بیر بكرێت و نەخرێتە ئەو چوارچێوەیە، راستە قسەی لەسەر كراوە، بەلاَم ئەوەندە گرنگی بە بواری نەوت دراوە، كانزاكانی تر تا رادەیەك لە بیر كراوە، كە كانزاكان لە ولاَتەكەی ئێمە زۆرن، بۆ خۆمان دەزانین ئاسن و مس و ئەلەمنیۆم و زۆر كانزای تر هەن، كە ئەوانیش گرنگی و تایبەتی خۆیان هەیە، بەتایبەت ئەگەر سەیری ئاستی پێنجوێن بكەین زۆرەو بە قەبارەیەكی زۆرو چەندین كۆمپانیای گەورە، گەورە هاتوون، بۆ ئەوەی لەگەڵ حكومەتدا رێك بكەون و ئیستیفادە لەو ئاسنە بكەن، بۆیە من پێشنیار دەكەم لەناو ئەركەكانی وەزارەت گرنگیەكی زیاتریش بە كانزاكان بدرێت و سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئەو پێشنیارە لە راپۆرتی لیژنەی یاسایی هاتووە، كاك دكتۆر ئاشتی فەرموو.

بەڕێز د.ئاشتی هەورامی/وەزیری سامانە سروشتیەكان:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

لە ماددەی چوارەم فەقەرەی چوارەم باسی مەعادن دەكات، لە فەقەرەی پێنجیشدا باسمان كردووە، لە یەكەمیش ئیشارەتمان بە مەعادن داوە، ناتوانین لەوە زیاتر بچینە ناو تەفاسیلەوە، ماددەی چوارەم مەسحی جیۆلۆژی ئەوانە هەمووی مەعادنە.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

راست دەكەیت، كاك سەردار فەرموو.

بەڕێز سەردار صباح بوزو هەركی:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

لە دوو بڕگەدا باسی ئەوە هاتووە (بما ينسجم مع دستور العراق الاتحادي وقانون النفط لاقليم كوردستان)، لە بڕگە دوو و بڕگەی پێنج، یەعنی هەمان تێبینی لەسەر (وكلاء)، لێرە هێشتا قانونی نەوت دەرنەچووە، دەبێت قانونەكە یەنسەجم لەگەڵ ئەو یاسایە، لێرەدا پێم وایە ئەگەر بگوترێت (والقوانين النافذة في الاقليم)، ئەو وەختە ئەو قانونە ئەگەر دەرچوو موعالەجەی دەكات، ئەوە یەك.

دووەم/ لە بڕگە دوودا دەڵێت (ادارة واعداد خطط)، لە بڕگەی یەك ئیدارە هاتووە ئەو كەلیمە زیادە، دوو/ ئەگەر بەس ئەوی تر وەربگرین (اعداد خطط لقطاع النفط)، یەعنی ئەو خوتەیە بۆ چییە؟ یەعنی بگوترێت (اعداد الخطط لتنظيم وتطوير القطاع)، (تنظيم وتطوير)ی بۆ ئیزافە بكەین.

پێشنیار دەکەم بڕگەیەکی تر ئیزافە بکرێت، لە ماددەی (112)ی دەستووری هەمیشەیی عێراق باسی حقولی حالیەو حقولی موستەقبەلییە دەکات، لە قانونی نەوتیش لە چەند بڕگەیەکدا باسی حقولی مونتەجەو لە 2005/8/15، پێم وایە ئێمە سەلاحیاتێکی تر بدەینە ئەو وەزارەتەی (تنسيق وتعاون مع الحكومة الاتحادية لادارة الحقول المنتجة قبل 2005/8/15)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

تەوزیحات هەیە، یان من بیدەم، من هەرئەوەندە تەوزیحە دەدەم، بەنیسبەت قانونی نەوت لە هەرێمی کوردستان وابزانم تەحصیل حاصلە خوێندنەوەی یەکەممان بۆ کردووە، باشترە تێدا بێتن، مادام دەڵێن ئینسیجامی هەبێتن لەگەڵ دەستووری عێراقی فیدراڵی، ئەوە لەو لایە ئیلتیزامت بەو لایە کردووە، لە لای خۆشمانەوە یان دەبێت دەستووری هەرێمی کوردستان، کە هێشتا پەسند نەکراوە، یان ئەو قانونەی کە خوێندنەوەی یەکەمی بۆ کراوە، پێم وایە لێرە باش هاتووە، کاک دکتۆر ناصح نوقتەی نیزامی هەیە فەرموو.

بەڕێز د.ناصح غفور رمضان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەم ماددەیە لیژنەی یاسایی داڕشتنەوەیەکی نوێی بۆ کردووە، مەفروزە ئێمە موناقەشەی ئەو داڕشتنەی لیژنەی یاسایی بکەین، چونکە ئەم لیژنەیە داڕشتنەوەی بۆ کردووە، برادەرانی تر بەتایبەتی کاک ئارێز و کاک سەردار موناقەشەی ماددەکە دەکەن کە لە ئەسڵی یاسایەکەدا هاتووە، لەگەڵ رێز و سوپاسمدا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

لیژنەی یاسایش تەنیا دوو تێبینی هەیە لەسەر هینەکە، بۆیە ئیعتیادییە، خاتوو پەخشان فەرموو.

بەڕێز پەخشان عبدالله زەنگەنە:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من دوو تێبینیم هەبوو کران و وەڵامیش درانەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، کاک جەعفەر فەرموو.

بەڕێز جعفر مصطفى معروف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی چوارەم لە بڕگەی سێیەم، بە رەئی من زیاد بکرێت دەڵێت (کارکردن لە پرۆسەکانی دۆزینەوەو هەڵکەندن و دەرهێنانی نەوت و گاز)، من ئەوەم زیاد کرد (بەپێی پێویستی کوردستان بێت)، نەك مەفتوح بێت، ئەو کاتە لەوە دەچێت لە چەند ساڵێکی داهاتوودا زۆربەی زۆری سەرچاوە نەوتیەکان زەرەر بێنێت، سەرچاوە سروشتیەکان، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

فەرمووو كاك شێروان.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

من پێم وایە لە مەسڵەحەتی ئێمەیە مەفتوح بێت، موقەید نەبێت بەڕاستی ئەو مەسەلانە، ئەوە لە مەسڵەحەتی كوردستانە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

دكتۆرە هالە فەرموو.

بەڕێز د.هالە سهیل وادی:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

پێشنیار دەكەم بڕگەیەك زیاد بكرێت، ئەویش تەنسیق لەگەڵ وەزارەتی بالآ، لەبەر ئەوەی تاكو ئێستا یەك هەندەسەی نەوت هەیە لە هەرێمی كوردستان، بۆ ئەوەی ستاف ئامادە بكرێت و خەریجی مەعهەدمان نییە لە بواری نەوت، پێویستە لە ئێستاوە حیسابی موستەقبەلمان بكەین، بۆ ئەوەی پێویستمان بە ستافی دەرەوە نەبێت، تەنسیق لەگەڵ وەزارەتی بالآ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

مولاحەزەكەت بە جێیە، بەلآم لەناو قانونەكە پێویستی بە نووسین نییە، بەرنامەی كاری وەزارەتە، دەتوانێت ئەو شتانە بكات، پێویستە، بەلآم لە قانون پێویست ناكات بنووسرێتن، دكتۆرە شوكریە فەرموو.

بەڕێز د.شوكریە رسول ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

هەندێك لەو خالآنەی كاك ئارێز باسی كرد من لەگەڵێدام، بەنیسبەت خاڵی دووەمەوە كە بەڕاستی زۆر رەكیكە، هەروەها خاڵی پێنجەمیش پێویستە ئیعادە بكرێتەوە، بەشی سێیەم مولاحەزەیەكم هەیە لە رووی تەكنیكیەوە، یەكسەر نووسراوە تایبەتمەندیەكانی بەشەكانی سەنتەری وەزارەت، من پێم باش بوو ئەگەر بگوترێت ماددەی چوارەم، ئینجا بگوترێت تایبەتمەندیەكانی بەشەكانی سەنتەری وەزارەت، ئەمە خاڵێك.

خاڵێكی تر، بەنیسبەت خاڵی چوارەمەوە كە دەڵێت (وەرگرتنی نموونەكانی جیۆلۆژی و ئەنجامدانی پشكنینەكانی)، كە ئەمە زۆر رەكیكە، جارێ وشەی جیۆلۆژی، یەعنی زانستی زەوی ناسی، ئێمە مثیولۆژیامان هەیە، یەعنی زانستی ئەفسانەناسی، میسیۆجۆلۆجیا، ئەو زانستەیە كە لە دەربارەی ئەو ئەفسانەو حیكایەتانەی ژێر زەوییە، كە دەربارەی نەوتە، ئاوە، ئەو كەرەستانەیە، ئینجا من پێم باش بوو ئەگەر بگوترێت بەشەكانی جیۆلۆجی، جیۆلۆجی خۆی لێرەدا زانستە، یەعنی زەوی ناسی، بەلآم ئەگەر بگوترێت بەشەكانی جیۆلۆجی لەناو جیۆلۆجیا باشتر دێت و رێكتریش دەبێت، ئەمە خاڵێك.

له خاڵی پێنجەمیشدا من تێ نەگەیشتم کۆمپانیاو بەرمانگەکان، بەرمانگ یەعنی چی لێرەدا هاتووە، سەیری کوردیەکەی بکەن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

جەنابی وەزیر هیچ مولاحەزەت هەیە لەسەر ئەم قسانە.

بەڕێز د.ئاشتی هەورامی/وەزیری سامانە سروشتیەکان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

جیۆلۆجی خۆی موتلەقە لە ناحیەی فەنیەوە پێویست ناکات بە درێژی باسی بکەین، چونکە ناتوانین بچینە تەفاسیلەوە خۆی موتلەقە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سۆزان خان فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

دیارە ئەم وەزارەتە زۆریان حەز لە سەنتەرو ئەوانە هەیە، چونکە سەنتەری ئێمە لە هەموو شوێنەکان باسی ئەوەیان کردووە سەنتەری وەزارەت، وشەکە زۆر زۆر دووبارە بۆتەوە، یەعنی تێ ناگەم بۆ ئەوەندە سەنتەری وەزارەت دووبارە بۆتەوە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

لەبەر ئەوەی ئەو ماددەیە موناقەشەی دەکەین، کوا لە کوێ نووسراوە.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەستراوەتەوە جارێکی تر بە سەنتەری وەزارەت و مەرجیشیان داناوە، کۆمپانیاو ئەم وشە تازەیە دیارە فەرمانگەکان بەستراوە بە وەزارەتەوە ئەوانە جێ بەجێ بکەن و بە سەرپەرشتی وەزارەت و یاسای نەوتی هەرێم، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، بەڕێز وەیزی نەوت، من لێرە حەز دەکەم یەك شت روون بێت لە لام و لای هەمووان، چونکە من زۆر سەرم هێناو برد دیارە تێگەیشتنی من ئەوەندەیە بۆ ئەم یاسایە، یان زۆر لە فەهمی من گەورەترە، لە لایەکەوە باس لە کەرتی تایبەت دەکات، کە دەبێت کەرتی تایبەت نەوت دەربهێنێت، لە لایەکی ترەوە باس دەکات هەمووی بە وەزارەتەوە بەستراوەتەوە، لە لایەکی ترەوە باس لەوە دەکاتەوە هەرچی کارکردن لە پرۆسەکانی دۆزینەوەو هەڵکەندن و دەرهێنانی نەوت و گاز و پرۆسەکانی هەمووی سەر بە وەزارەتە، یەعنی هیچ روون نییە، من خۆم لێی تێ ناگەم، بۆچی وایە، ئەگەر روون بێت بۆ هەمووان باشتر نییە، ئایا ئەمە کەرتی تایبەت بە رێی دەکات و دەیکات و وەزارەت سەرپەرشتی دەکات بە مەشتەرەکییە، چونکە باس لە گرێبەست کراوە بەڕاستی، یەعنی من دەمەوێت بزانم گرێبەست عیلاقەی

هەیە بەسەر دەرهێنانی نەوتەوە، کێ دەیکات، ئەم حەقە کێ دایتی بە وەزارەت، یەعنی ئەرکەکانی هیچ دیار نییە و هەمووشی خستۆتە سەرشانی خۆی وەزارەت، ئەگەر روونی بکەنەوە بۆمان ئێمە زۆر مەمنونتان دەبین.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

یەك لە قسەکانت کە گرنگە، شەریکات ئەگەر لابدرێتن بەشێك لە قسەکانت ئەوەی تێگەیشتم دەپێکێت، مەرکەزی وەزارەتیش رەنگە لەبەر ئەوەی هاتبێتن، ناتوانم هینی بکەین، بۆ ئەوەی لەگەڵ بەغدا تێکەڵ نەبێتن، ئەگەر ئەویش دابنرێتن بە هەرحاڵ بزانین تەفسیلەکەی چۆنە، شەریکاتەکە لاببەین، فەرموو جەنابی وەزیر.

بەڕێز د.ئاشتی هەورامی/وەزیری سامانە سروشتیەکان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

دووبارە ناتوانین تەفاسیل دانێین، بەڵام ئیشی حکومەت ئەوەیە ئیشراف و تەنزیمە لەگەڵ موتابەعەی عقود کە دەیکەین، هەمووی تیایە کە دەڵێت ئیشراف و تەنزیم و موتابەعەو ئەوانەی هەمووی تیایە لە نێوان فەقەرەکان لێرە، ئێمە خۆمان بڕیارمان نەداوە کە بچین حەفر بکەین، تەنزیمی شەریکات دەکەین و موتابەعەیان دەکەین و ئیشراف لەسەر عەمەلیات دەکەین، دوایێ ئەوە ماوە لە فەقەرەکە دانەنراوە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك شێروان ئێوە رەئیتان چیە لەسەر ئەو پێشنیارە.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە ئیرتیباتی شەریکاتمان چەسپاند، وەکو ئەوەی ئیرتیباتەکانمان راگرت لەگەڵ وەزارەت، لێرە رەنگە تا رادەیەك سۆزان خان لەسەر حەق بێت، کە دەڵێت (تقوم الشرکات)، لێرە بە قەناعەتی من ئەگەر شەریکاتەکە لابرێت، ئەگەر جەنابی وەزیر مانیعەتی نەبێتن، وەزارەت ئیشراف بکاتن لەگەڵ بە نەزەر وەرگرتنی قانونی نەوت لە هەرێمی کوردستان بە نەزەری ئیعتیبار وەربگرین.

بەڕێز د.ئاشتی هەورامی/وەزیری سامانە سروشتیەکان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

جیاوازی هەیە، ئەگەر شەریکاتی خۆمان بێت کە مەسحی جیۆلۆجی و ئەوانە، ئەوە جیایە لەگەڵ شەریکاتی تەشغیلی، ئەگەر دەتەوێت نەختێك جیای بکەیتەوە شەریکاتی تەشغیلییە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو سۆزان خان.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وەڵامی پرسیارەکەی منی نەداوە، ئەو لێرە لە خاڵی سێیەمدا دەڵێت (کار کردن لە پرۆسەکانی دۆزینەوەو هەڵکەندن و دەرهێنانی نەوت و گاز پرۆسەکانی پاڵاوتن و دروستکردنی گاز سەرباری گواستنەوەو هەناردنی نەوتی خاو و بەرهەمەکانی و بنیاتنانی پرۆژەکانی نەوت)، ئەمە یەعنی چی، یەعنی خۆی وەزارەت دەیکات، لە لایەکی تریشەوە باس لە شەریکات دەکات، من گوتم ئەوەیە تێ نەگەیشتنی من.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

لە قانونی نەوت تەفسیلەکە هاتووە، یەکەم/ من عەرەبیەکەم لە پێشە سێیەم دەڵێت (ممارسة عمليات استكشاف)، فەرقی هەیە لەگەڵ پێنجەم کە دەڵێت (مهمة اعداد وتنسيق)، ئەوە لێرە ئیعداد و تەنسیقە و تەوحیدی خوتەیە، لەوێ کار کردنە، عەمەل نییە، حەفری ئابارە ئەو شتانە، لێرەدا تەنسیقی هەموو موئەسەسەیەکە، پێم وایە دوو شتی جیاوازن، کاك سەردار فەرموو.

بەڕێز سەردار صباح بوزو هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پشتگیری لە قسەکانی سۆزان خان دەکەم، لێرە (ممارسة عمليات استكشاف) ئەوەی جەنابت باسی دەکەیت دەڵێت (على ان تقوم الشركات والدوائر المرتبطة بالوزارة)، یەعنی هەموو شەریکات ئەوانەی مورتەبیتە بە وەزارەت، لە فەقەرەی سێ هیچی نەهێشتووە بۆ کەرتی تایبەت، من لێرە پێشنیارێکم هەیە لە جیاتی (ممارسة) (الاشراف على عمليات استكشاف....)، لێرەدا وەزارەت دائیمەن بۆی هەیە شەریکات تەئسیس بکات، یەعنی هەتا لە ئیقتیصادی بازاڕی ئازادی حکومەت، وەزارەت هەموو دەم بۆی هەیە ببێتە تەرفێك شەریکەیەك تەئسیس بکات، ئەگەر لێرە بڵێین ئیشراف هەم مافی ئەوەی هەیە شەریکات دروست بکات، هەم مەجالی قەتاعی خاصیس دەدات زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

جەنابی وەزیر فەرموو وەڵام بدەوە، نووسراوە (باشراف الوزارة)، کەواتە ئەو مولاحەزەیەی سۆزان خان کە کاك سەرداریش پشتگیری لێ کرد سێیەم لە جیاتی مومارەسە دەبێتە (الاشراف على عمليات استكشاف وحفر واستخراج النفط والغاز.........) کە جەنابی وەزیریش موافیق بوو لەسەر ئەو گۆڕانکارییە، پێنجەمیش شەریکاتەکە موافیقی شەتب بکرێتن، جەنابی وەزیر موافیقە شەریکاتەکەش لابرێت ببێتە (الشركات التشغيلية) لە جیاتی شەریکات (الشركات التشغيلية)، ئەو شەریکاتانەی کە ئیش دەکەن، مەرکەزی وەزارەتەکە چ گۆڕانکاری ناکاتن، بگۆڕی، یان نەیگۆڕی هەر دەبێت مەرکەزی وەزارەت بێتن، بۆ ئەوەی کەسێك لە پشتەوە بیر نەکاتەوە ئەو عقودەی بکاتن و بێت فەرزی بکاتن لەسەر وەزارەت، لێرەدا

مەقسەدیان ئەوە بووە، ئەو گۆڕانکاریەی کە هاتۆتە پێش، یەکەم پێشنیارەکەی لیژنەی یاسایی، کاك شێروان بیخوێنەوە.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پێشنیاری لیژنەی یاسایی بەنیسبەت فەقەرەی یەکەم و پێنجەمە، فەقەرەی یەکەم بەم شێوەیە (إدارة جميع القطاعات الخاصة بالثروات الطبيعية في الأقليم وتشمل النفط والغاز والمعادن)، فەقەرەی پێنجەم بەم شێوەیە (وقانون الأستثمار المعدني النافذ) دەگۆڕدرێت بە (والقوانين النافذة)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سێیەمیش مومارەسەکە دەبێتە سەرپەرشتی کردن (الاشراف على)، کەواتە شەریکاتیش دەبێتە (الشركات التشغيلية)، مولاحەزاتان هەیە، فەرموو کاك بازران.

بەڕێز بارزان عبدالله نصرالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

یاسای ئیستسمار نەوت و گاز و مەعادنی سەقیلە ناگرێتەوە، ئەوەی لێرە هاتووە لە یاسایەکەدا بەناوی ئیستسمارەوە بە ڕێگەیەوە ئەو کۆمپانیایانە دەبێت سەر بە وەزارەت بن، کە لە قانونی نەوتدا ئیشارەی پێدراوە، لێرە کە باس لە کەرتەکانی تایبەت بە نەوت دەکات بە مەفهومە ئیقتیصادیەکە ناکات، یەعنی دەڵێت کەرتەکانی تایبەت بە نەوت، باشە ئەگەر بواری ئیستیسمارِ نەوت و گاز نەگرێتەوە، ئەی لە ڕێگای چیەوە دەبێت، یەعنی لە ڕێگای ئەو شەریکاتانە دەبێت سەر بە وەزارەتن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

پێشنیاری لیژنەی یاسایی وازیحە، ئەوەی لابردووە نووسیویەتی (والقوانين النافذة)، دوایێ ئێمە قانونی ئیستسماری نەوتیشمان هەیەو خوێندنەوەی یەکەممان بۆ کردووە، موعالەجەی کردووە، کاك محەمەد فەرەج فەرموو.

بەڕێز محمد فرج احمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لە هەموو یاسایەکانی نەوتدا، یەعنی نەوت حکومەت مالیکیەتی، کە نوێنەری خەڵکە، یەعنی (الحكومة تملك النفط ومنشأته)، دەبێت لەم یاسایە دیار بێت، کە لەم یاسایە حکومەت مالیکە لێرە، لەم خالآنە کە ئێستا پێشنیار دەکات سەرپەرشتی دەکات، ئەو مالیکیەتە دیار نییە، یەعنی دەبێت ئێمە دیاری بکەین، لە ڕێگەی کوێوە وەکو کاك بارزان دەڵێت، دوایی لە قانونی نەوتدا لە ڕێگەی شەریکاتەکانەوە دەیکات، دەبێت لێرە مالیکیەتێك دیار بێت، ئەگینا تۆ سەرپەرشتی دەکەیت چی دەکەیت دواتر.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەوە هەم لە دەستووری عێراق روون کراوەتەوە، هەم لە پرۆژەی دەستووری کوردستانیشدا روون کراوەتەوە، لێرەش دوو، سێ جار ئاماژەی کردووە، کە دەڵێت پابەندین بە دەستووری عێراقەوە، کە نەوت مولکیەتی چیە، پێویست ناکات لێرە بێتن، ئێستا ماددەی چوار کە بۆتە ماددەی دوو بەو پێشنیارانەی لیژنەی یاسایی کە قەبول کرا، لەگەڵ ئەو گۆڕانکاریانەی کە پێشنیاری سۆزان خان و کاك سەردار بوو خوێندرایەوە دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵ ئەو ماددەیە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەکۆی دەنگ ئەو ماددەی وەرگیرا، فەرموون بۆ ماددەی تر.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەشی چوارەم ـ تایبەتمەندیەکانی رێکخستنی وەزارەت

ماددەی پێنجەم: وەزیر

یەکەم: وەزیر: سەرۆکی باڵای وەزارەتەو بەرپرسە لە کارو چالاکیەکانی و بەرپرسیارە لەبەردەم ئەنجومەنی وەزیراندا، لەبەر ئەوەی ئەندامێکی هاوکارە تێیدا، ئەوانە دەگرێتە ئەستۆ:

أ- بەرپرسیاریەتی لە کارو چالاکیەکانی وەزارەت و ئاراستە کردنی سیاسەتەکەی سەرپەرشتی کردن و چاودێری کردنی و هەموو بڕیارو فەرمان و رێنماییەکان لێیەوە دەردەچێ و بە سەرپەرشتی ئەوەوە هەموو شتێك کە پەیوەستە بە ئەرکەکانی وەزارەت و دامەزراوەکانیەوە جێبەجێ دەکرێ.

ب- رێکخستن، یان دووبارە رێکخستنەوەی هەیکەلی فەرمانگەکانی سەر بە وەزارەت و دەستەکان، یان کۆمپانیاکانی دیکە، کە بەپێی یاسای نەوتی هەرێمی کوردستان دادەمەزرێن.

ت- دامەزراندنی کارمەندان لەوانەش بەڕێوەبەرەکان و فەرمانبەران و لە کاتی پێویستیدا گرێبەستان لەگەڵ بیانیەکان لە فەرمانبەرێتیە شاغیرەکان، بەپێی پێوانەی نوێ و هەیکەلەکانی کارگێڕی.

ث- بەشێوەیەکی چڕنەکراوە سەرپەرشتی کردن و چاودێری کردنی سیاسەتەکانی وەزارەت سەرباری پلاندانان و پشکنین و وردبینی کردن.

ج - سەر لە نوێ دامەزراندن، یان هەڵوەشاندنەوەو لەیەك دابڕین، یان لە یەکگرێدانی هەریەك لە بەشەکانی، فەرمانبەرێك بە پلەی بەڕێوەبەر بۆ خوارەوە سەرۆکایەتی دەکات، دابەش کردنی کارمەندانی زیادە بەسەر کۆمپانیاو فەرمانگەکانی سەر بە وەزارەت، بەپێی پێداویستیەکانی کارکردن.

د- دەسەڵاتی گواستنەوەی کارمەندان لە ناو وەزارەتدا بەهەمان پلەی فەرمانبەرێتی، لەبەر پێداویستەکانی رەوتی کارکردندا.

دووەم: وەزیر بۆی هەیە هەندێ لە دەسەڵاتەکانی بەبریکاری وەزارەت، یان بەڕێوەبەرە گشتیەکان، یان ئەوەی بە گونجاوی بزانێ لەوەزارەتدا، بسپێرێ.

سێیەم: هەموو پۆستەکانی وەزارەت لەسەر بنەمای شارەزایی و پسپۆڕی بە توانایی باش دەسپێردرێ.

بەڕێز عبدالكريم ابوبكر مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة الخامسة: الوزير

اولاً: الوزير هو الرئيس الاعلى للوزارة والمسؤول عن اعمالها ونشاطاتها ويكون مسؤولاً امام مجلس الوزراء باعتباره عضواً متضامناً فيه، ويتولى:

أ- مسؤولية اعمال ونشاطات الوزارة وبتوجيه سياستها والاشراف والرقابة عليها وتصدر عنه جميع القرارات والاوامر والتعليمات وتنفذ باشرافه في كل ما له علاقة بمهام الوزارة وتشكيلاتها.

ب- تنظيم او اعادة تنظيم هيكلة الدوائر التابعة للوزارة والهيئات او الشركات الاخرى التي تتشكل حسب قانون النفط لاقليم كوردستان.

ت- تعيين العاملين من ضمنهم المدراء والموظفين وعند الضرورة يتعاقد مع الاجانب في الوظائف الشاغرة وفق المعايير الحديثة والهياكل الادارية.

ث- وبصورة غير حصرية اشراف ومراقبة سياسات الوزارة بالاضافة الى التخطيط والتفتيش والتدقيق.

ج- استحداث او الغاء او فك ارتباط او دمج اي من التقسيمات التي يرأسها موظف بدرجة مدير فما دون وتوزيع العاملين الفائضين على الشركات او الدوائر التابعة للوزارة وحسب متطلبات العمل.

د- صلاحية نقل المدراء العامين ضمن الوزارة بنفس درجاتهم الوظيفية ولمتطلبات سير العمل.

ثانياً: للوزير منح بعض من صلاحياته الى وكيل الوزارة او المدراء العامين او من يراه مناسباً في الوزارة.

ثالثاً: كافة المناصب في الوزارة ستشغل على اساس الخبرة والاختصاص والكفاءة الجيدة.

بەڕێز شێروان ناصح حيدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە لە ماددەی پێنج داوامان کردووە ماددەی شەش و هەشت و نۆ و دە و یازدەو دوازدە هەمووی دەمج بکرێت، چونکە هەر هەمووی عیلاقەی بە تەشکیلاتی وەزارەتەوە هەیە، جا ئەگەر ڕێگام پێ دەدەن ماددەی پێشنیار کراو لە لایەن لیژنەی یاساییەوەو جەنابی وەزیریش موافیقە لەسەری دوا ڕەئیش ڕەئی ئێوەو ئەندامانی پەرلەمانە.

الفصل الرابع

تشكيلات الوزارة

المادة الخامسة: تتكون الوزارة من التشكيلات التالية:

اولاً- الوزير: هو الرئيس الاعلى للوزارة والمسؤول عن اعمالها وتوجيه سياستها وممارسة الاشراف والرقابة عليها وتصدر عنه وتنفذ بأشرافه جميع القرارات والاوامر والتعليمات في كل ما له علاقة بمهام الوزارة وتشكيلاتها وصلاحياتها وسائر شؤونها الفنية والمالية والادارية والتنظيمية وفق احكام القانون ويكون مسؤولاً امام مجلس الوزراء بأعتباره عضوا متضامنا فيه، و له أن يخول بعض من صلاحياته الى وكيلي الوزارة و المدراء العامين أو الى من يراه مناسباً في الوزارة.

له پێشنیارەکەمان هاتبوو دوو وەکیل وەزیر هەبێت، دەبێتە یەک وەکیل وەزارەت.

ثانياً- وكيل الوزارة للشؤون الفنية:

يعاون الوزير في توجيه الوزارة والاشراف على شؤونها الفنية ضمن الصلاحيات التي تعهد اليه من قبل الوزير على أن يكون من ذوي الخبرة والإختصاص.

ثالثاً- مكتب الوزير:

يديره موظف بدرجة مدير على ان يكون حائزاً على شهادة جامعية اولية على الأقل ومن ذوي الخبرة والاختصاص ويعاونه عدد من الموظفين.

رابعاً- مكتب وكيل الوزارة: يديره موظف بدرجة مدير على ان يكون حائزاً على شهادة جامعية اولية على الأقل ومن ذوي الخبرة والاختصاص ويعاونه عدد من الموظفين.

خامساً- المستشارون: لايزيد عددهم عن اربعة على ان يكونوا حائزين على شهادة جامعية اولية على الاقل ومن ذوي الخبرة والاختصاص.

سادساً- المديرية العامة للتفتيش والرقابة الداخلية: يرأسها مدير عام حاصل على شهادة جامعية اولية على الاقل ومن ذوي الخبرة والاختصاص في مجال القانون أو الإدارة أو المالية.

سابعاً- المديرية العامة للشؤون الادارية والمالية: يرأسها مدير عام حاصل على شهادة جامعية اولية على الاقل ومن ذوي الخبرة والاختصاص في مجال القانون أو الإدارة.

ثامناً- المديرية العامة للشؤون الفنية: يرأسها مدير عام حاصل على شهادة جامعية أولية على الأقل ومن ذوى الخبرة والأختصاص في مجال الصناعة النفطية.

تاسعاً- المديرية العامة للشؤون الأقتصادية والعقود : يرأسها مدير عام حاصل على شهادة جامعية أولية على الأقل ومن ذوى الخبرة والأختصاص في مجال الصناعة النفطية.

عاشراً- المديرية العامة للأستثمار المعدني: يرأسها مدير عام حاصل على شهادة جامعية أولية على الأقل ومن ذوى الخبرة والأختصاص في الجيولوجيا.

ئەو دەمجەی کە کرا بە حەقیقەت فەرقێکی پەیدا کرد لەنێوان رەئی لیژنەی قانونی و ئەسڵی مەشروع، ئەو فەرقانەی کە هەیە لە ماددەی یەکیش هەروەکو ئیشارەتمان پێدا وەکیل وەزیرەکان بۆتە یەك وەکیل وەزیر.

دووەمیش/ رەئیسی موستەشارین دانرا بوو، ئێمە وەکو وەزارەتەکان پێمان باش بوو، هەموو هەر عینوانی موستەشاری هەبێت، دواتر وەزیر خۆی دەتوانێت کامیان بکاتە رەئیس، بە خۆیان دەتوانن تەنزیماتی هەیکەلی وەزارەتەکە بکەن.

خاڵی سێەم/ بەنیسبەت ئیختیصاصاتی دەوائیرەکان بەڕاستی، ئەو ئیختیصاصاتانە پێمان باش بوو ئیحالەی نیزام بکرێت، بە هەمان شێوە ئێمە لە وەزارەتەکانی دیکە صیغەی مودیر عاممان بەکار هێناوە تەعامولی لەگەڵ نەکراوە لەگەڵ هەرێمی کوردستان، بۆیە دەوائیرەکانمان کردووە بە مودیریاتی عام، جگە لەوەش دەسەلاًتێك هەبوو وەزیر خۆی دابوویە نەقل کردنی مودیری عام لە زیمنی وەزارەتەکەوە، خۆی ئێمە پێمان باش بوو ئەو وەزارەتەش وەکو وەزارەتەکانی دیکە نەقلی مودیری عام لە لایەنی ئەنجومەنی وەزیرانەوە بێت، ئەمە بە حەقیقەت کورتەی ئەو پێشنیارانەی ئێمە بوو، کە گۆڕانکاری بەسەر ئەو ماددانە هێناوەو لەگەڵ رێزماندا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، کارێکی باشتان کردووە، ئەو چەند ماددەیە تەوحیدتان کردووە، وەکو وەزارەتەکانی دیکە، تەبیعی ئێمە بۆ مەسائیلێکی عام وەزارەتەکان زۆر لە مەسەلە تایبەتمەندیەکانیان وەکو یەکە، بەلاًم هەندێك جار هەندێ وەزارەت تایبەتمەندی خۆی هەیە، بۆی دادەنێین، ئەگەر تایبەتمەندیەکە خاص نەبێتن، پێویست نەبێتن، چەندی پێمان بکرێت قانونی وەزارەتەکان وەکو یەك بێتن، پێم وایە ئەو پێشنیارەی لیژنەی قانونی و وەزیریش موافەقەتی لەسەر کردووە، کارێکی باشە ئەگەر کەسێك مولاحەزەی هەبێتن ناوی دەنووسم قسەی لەسەر بکات، ئەگەرنا دەیخەمە دەنگدانەوە، کاك دکتۆر دلێر فەرموو.

بەڕێز د.دلێر اسماعیل حقی شاوەیس:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

سەبارەت بە راپۆرتەکەی لیژنەی یاسایی لە خاڵی یازدەمدا بەڕێوەبەرایەتی گشتی بۆ کاروباری ئابووری و گرێبەستەکان، دەڵێت بەڕێوبەرێکی گشتی سەرۆکایەتی دەکات، کە دەبێت بەلای کەمی بڕوانامەی زانکۆی هەبێتن و خاوەنی شارەزایی و پسپۆر بێتن لە بواری پیشەسازی نەوت، تێبینیەکەی من تەنیا لە پسپۆرەکەیە، ئەم بەڕێوەبەرە گشتییە زیاتر پێویستە شارەزا بێت لە بواری کارگێری و ئابووری و یاسایی،

چونكه كاری ئابووری و گرێبەستەكان دەكات، پـێم وابێـت مـەرج نییـە لـە بـواری پیشەسازی نەوتـدا بێـت، چاكتر وایە بگوترێت كارگێڕی و ئابووری و یاسایی، یاخود خاوەن پسپۆڕ و شارەزا بێت، بەبێ ئـەوەی ئـەوە دەست نیشان بكرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

مولاحەزەیەكی بەجێیە، ئەگەر جەنابی وەزیـرو لیژنـەی یاسایی، هـەر (ذوي الخبرة والاختصـاص في مجـال صـناعة الـنفط) لاببـەن، لەبـەر ئـەوەی ئیشی عقـود و شـوئونی مـالی و هینـە، ئەگـەر مـەجالی صـناعیەكە لاببـەن كـاك دكتـۆر ئاشـتی، باشـە جـەنابی وەزیـرش موافیقـە، لیژنـەی یاساییش موافیقـە، ئـەو (في مجـال الصـناعة النفطیـة) لا دەچـێت، دەمێنێـت (ومـن ذوي الخـبرة والاختصـاص)، ئـەوە تەقـدیر دەكـرێتن، ئـەو كەسەی كە تەرشیح دەكرێتن بۆ ئەو مەنصەبە بەو جوملەیە وەزارەت خۆی تەقدیر دەكاتن، كـاك عومـەر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

من پێم وایە لە ماددەی پێنج فەقەرە یەك رەبتێك هەیە بە ئەو ماددەی ئیزافەی كە لیژنەی یاسـایی تیـان دروست كردووە، ماددەی حەوت كە سێ سەلاحیەتی وەزیر هەیە، بە رەئی من وا باشـتر بـوو فەقـەرە دوو و سێ و چواری ئەو ماددەی حەوتە بخرایەتە سـەر فەقـەرە یـەك بـە یـەك و دوو و سـێ هاتبوایـە لـەم مـاددە پێنجەدا، ئەوەش هەر لە زیمنی سەلاحیەتەكان جەنابی وەزیرە، بۆچی ماددەیەكی ئیـزافی بـۆ دابنـرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

مـاددەی حـەوت عیلاقــەی بـە تەشـكیلاتی وەزارەت هەیـە، راسـتە، بـەلام ماددەیـەكی تایبەتییـە ئێمـە دەستكاریمان نەكردووەو بە ماددەیەكی موستەقیل دێتە خوارێ، لە هەموو وەزارەتەكان وامان كردووە.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

سوپاس، كاك رەشاد فەرموو.

بەڕێز رشاد احمد ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

مـن پێشـنیار دەكـەم جـەنابی وەزیـر بتوانێـت سـەلاحیەتی خـۆی بـەكار بێنێـت لـەناو وەزارەت، ئەگـەر فەرمانبـەرێكی خـۆی بگوازێتـەوە لـە جێگایـەك بـۆ جێگایـەكی تـر بـۆ موافەقـەی ئەنجومـەنی وەزیـران وەربگرێت، ئەوە دەبێتە كۆسپێك لـە پـێش وەزارەت بەڕاسـتی، یـەعنی مـودیر عـام كـە نـەقل دەكرێـت لـە داخیلی وەزارەت بۆ جێگایـەكی تـر زۆر ئیعتیادیـە مومكینـە لـە سـەلاحیەتی جـەنابی وەزیـر بێـت، نـەوەك ئەنجومەنی وەزیران، مادام لە جێی خۆیەتی و كەم ناكرێتەوە لە مەوقیعی، بۆ ئەوەی ئاسانكاری بێت.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

لە کام بڕگە، باسی کام خاڵ دەکەیت.

بەڕێز رشاد احمد ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پێنجەم ئەوەلەن جەنابی وەزیر بۆی هەیە هەر فەرمانبەرێك بە دەرەجەی بەڕێوەبەری گشتی بێت بیگوازێتەوە لە وەزارەت بۆ جێگایەکی دیکە بە پلەی خۆی، لە راپۆرتی لیژنەی یاسایی هاتووە، ئەوەیان قەبول نەکردووە، من پێشنیار دەکەم جەنابی وەزیر ئەو دەسەلاتەی هەبێت بۆ ئاسانکاری ئیشی خۆی و نەك هەموو شتێك بە موافەقەتی ئەنجومەنی وەزیران بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو کاك شێروان.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

مودیریاتە عامەکان هەر یەکە ئیختیصاصێکی هەیە، ئەگەر ئەو دەسەلاتە بدرێتە وەزیر، یەعنی ئەو ئیختیصاصە نەقلی ئەولای بکرێت، ئیختیصاصەکە دەگۆڕێتن، بەلام ئەو مودیر عامەی بەدڵ نییە، ئیمکان هەیە پێشنیار بەرز بکاتەوە بۆ ئەنجومەنی وەزیران ئیختیصاصێکی تر لە جیاتی ئەو بگۆڕێت، بۆیە لێرە فەرق هەیە لەنێوان ئیختیصاصەکان، مودیر عامەکان ئیختیصاصاتی خۆیان هەیە، بۆیە ئێمە ئەوەمان پێشنیار کردووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

جەنابی وەزیر تۆ خۆت رەئیت چیە.

بەڕێز د.ئاشتی هەورامی/وەزیری سامانە سروشتیەکان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەم وەزارەتە، وەزارەتێکی تازەیە، حەساسە، گەورەیە، بەرزە بۆ کوردستان، لەبەر شەفافیەت من حەز دەکەم لەوێ نەمێنێت، باشترە بڕیاری مەجلیسی وەزیران بێت، بۆ موستەقبەل، بۆ ولاتەکە ئاشکرایەو ئاسانترە کە بڕیاری لەسەر بدەیت.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك ئارێز فەرموو.

بەڕێز ئارێز عبدالله احمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لێرە لە حەوتەم لە راوێژکارەکان جوانترە بنووسرێت راوێژکاران، دەڵێت ژمارەیان لە چوار کەس زیاتر نابێت، دەبێت بەلای کەمی بڕوانامەی بەرایی زانکۆی هەبێت و خاوەن شارەزایی و پسپۆر بێت، من بەوەی

شارەزایی بێت هەندێك شت دابنێین، پێم باشە پازدە ساڵ شارەزاییان هەبێت لە کارکردندا، واتا لە پازدە ساڵ کەمتر نەبێت، یەعنی ساڵ دیاری بکرێت، ئەوە یەك.

خاڵی دووەمیشم ئەوەیە پشتیوانی لە هەموو بۆچوونەکانی لیژنەی یاسایی دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

دەزانی چۆنە ئەوەلەن ئەم وەزارەتە تازەیە، کەسیشمان نییە خیبرەی پازدە ساڵی هەبێت، ئەگەر ئەوەی دابنێین دەبێتە قەیدێك، مومکینە نەیبینێتەوە، ئەوە تەقدیریکە، کاك دکتۆر ناصح فەرموو.

بەڕێز د.ناصح غفور رمضان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەپێی پێشنیاری لیژنەی یاسایی بەشی دووەم نەما، کە بەشی دووەم نەما ماددەکانیشی نەما، کەواتە جێگۆڕکێ دەکرێت، یەعنی ژمارەی بەشەکان و ماددەکان دەگۆڕێت، ئەم بەشە دەبێتە بەشی دووەم، لە لایەکی ترەوە، دەبێت خاوەنی شارەزایی و پسپۆڕ بێت، من پێم وایە راسترە بە کوردی بڵێین شارەزاو پسپۆڕ بێت، چونکە خاوەنی شارەزایی شتی وا نییە لە زمانی کوردیدا، کە گوتت شارەزا یەعنی شارەزایی هەیە، لەبەر ئەوەی جوانترە بڵێین بە کوردی خاوەن پسپۆڕ و شارەزایی بێت، یان شارەزایی و پسپۆڕی هەبێت، ئەو پێشنیارەی دکتۆر دلێر کردی، منیش هەمان تێبینیم هەیە، لەگەڵ رێز و سوپاسمدا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك حاتەم فەرموو.

بەڕێز جعفر مصطفى معروف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من لەسەر ئەسڵی پرۆژەکە ئیشم کرد بوو، بەس ئێستا رەئیەکەم لێرە چاك دەکەم، لە ماددەی پێنج یەکەم وەزیر، ئەگەر کاك شێروان موعالەجەی نەکات، دەڵێت سەرۆکی باڵای وەزارەتەو بەرپرسە لە بەڕێوەبردنی کارەکان و ئاراستە کردنی سیاسەتەکەی و سەرپەرشتی و چاودێری کردنی، رەئی من بە ئاگاداری سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران بێت، چونکە ئەم وەزارەتە جیاوازە، ئەو ئاراستە کردنەو ئەو سیاسەتەو ئەو چاودێری کردنە عیلاقەی بە سەرچاوە نەوتیەکانەوە هەیە، ئەگەر بە ئاگاداری سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران نەبێت، لەوانەیە گرفتێك دروست بکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

باشە ئەی وەزیر ئەندام نییە لە ئەنجومەنی وەزیران، لەوێ رووبەڕووی هەموو سیاسەت و بۆچوونەکان دەبێت بە تەئکید، رەزامەندی وەردەگیرێت و تەقیمی وەزارەت دەکرێت، ئەگەر مولاحەزەیەکی هەبێت رەئیس وزەرا، سەرۆکایەتی هەرێم بە وەزیر دەڵێت تایبەتمەندی هەموو شتێك هین بکەن وەزیر،

بەپێچەوانەوە داوا بکەین دەسەلأت زیاتر بدرێتە وەزیرەکان، بۆ ئەوەی بتوانن زیاتر بە ئیشو کارەکانیان هەڵبستن.

بەڕێز جعفر مصطفى معروف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەم وەزارەتە جیاوازە بەڕاستی، چونکە ئەو ئاراستە کردنەو ئەو چاودێرییە عیلاقەی بە نەوتەوە هەیە زیاتر، عیلاقەی بە سەرچاوە سروشتیەکانەوە هەیە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو کاك شێروان.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە لێرە شتێکی ئیستیسنائیمان نەکردووە، ئەوەی لە وەزارەتەکانی ترمان کردووە، لێرەش کردوومانە، تەعریفی وەزیر و ئیش و کارەکانی وەزیرمان لە یەك فەقەرە کۆ کردۆتەوە، جەنابی وەزیریش لە پرۆژەکەیدا هاتووە، بەلأم بەشێوەیەکی پەرتوبلأو هاتووە، ئێمە تەوحیدمان کردووە، بەو فەقەرەیە هاتینە خوارێ وەکو وەزارەتەکانی دیکە، ئەوە یەك، وەزیرەکانیش هەموو ئەندامن لە وەزارەت، بەنیسبەت کاك دکتۆر ناصح ئێمە لە فەقەرەی یەکەم داوای تەخویلمان کردووە، یەکەم فەقەرە دەڵێت دەسەلأتمان بدەنێ بۆ ئیعادەی صیاغەی هەندێ لە فەقەرەکان و مەسەلەی تەبویب و جێ گۆڕکێ ماددەکان کە گۆڕانکاری بەسەردا دێت لە ئەنجامی ئەو موناقەشەیە، بۆیە موسبەقەن ئێمە ئەوەل فەقەرەمان ئەوەیە و داواشمان کردووە ئەوە بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

یەك شت دەمێنێتن، ئێمە ئەوەمان شەتب کرد (في مجال الصناعة النفطية)، بەلأم لەوانی تر هەمووی نووسراوە (في مجال القانون والادارة) لە هینیش نووسراوە (في مجال الصناعة النفطية)، پێم وایە ئەوانە هەمووی شەتب بکرێت باشترە، ئەو مەجالاتانە بۆ ئەوەی قانونەکە هین بێت، ئەو پێشنیارەی کاك دکتۆر دلێر با هەموو بڕگەکان بگرێتەوە، دەسەلأت فراوانتر دەبێتن و خۆی دەتوانێتن تەقدیر بکاتن، مادام لەوێ مەنتیقی ئەوە هەبوو بگۆڕێتن و موافەقەتیشتان لەسەر ئەوە کردووە، هەم جەنابی وەزیر، هەم لیژنەی قانونی بۆ دەیەم و نۆیەم و هەشتەم و لەوانەش (في مجال)ەکان شەتب بکرێتن جەنابی وەزیر موافیق بێتن، بۆ خۆی باشە.

بەڕێز د.ئاشتی هەورامی/وەزیر سامانە سروشتیەکان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەشێکیان پێویستە، دەبێت ئیختیصاصیان هەبێت، ئەگەرنا ناتوانێت ئیش بکات، یەعنی پێویست ناکات لێرە بێت، بەلأم لە ناحیەی عەمەلیەوە وا دەبێت.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

خۆی كە ئێمە دەڵێین نەبێت، دیارە سیقەمان هەیە كە وەزیر و ئەنجومەنی وەزیران و ئەوانە لەسەر ئەساسی پێویستیان ئەوانە دادەنێین، نەك لەسەر ئەساسی خزمایەتی و ڕەچاو كردنی تایبەتمەندی و ئەوانە، چونكە وەزارەتێكی تازەیە، وەزارەتێكی فەنییە مەجبورن، كاك شێروان ئێوە چی دەڵێن.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئێمە كە دەڵێین ئیختیصاص، بە تەئكید ئیختیصاص تەقدیرەكە بۆ جەنابی وەزیر دەمێنێتەوە، بەڕاستی ئەو دەسەڵاتە دراوەتە وەزیر لە مەسائیلی نەوتی، ئیختیصاصی لە نەوت دەبێت، مەسائیلی عقود لە ئیختیصاصی عقود و مەسائیلی تر ئیختیصاصەكەی دەبێتن، كە دەڵێین ئیختیصاصەكە زیكر بكرێتن ئیختیصاصەكە دەگەڕێتەوە بۆ جەنابی وەزیر خۆی تەقدیری ئەو مەسەلەیە دەكاتن، بەڕاستی كێ تەرشیح دەكاتن، كێ تەرشیح ناكاتن بۆ ئەو جێگایە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك دكتۆر كەمال قسەی هەیە فەرموو.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

من بە گرنگی دەزانم پسپۆڕەكە دیاری بكرێت و تەشخیص بكرێت، چونكە ڕاستە ئێستا ئێمە سیقەمان پێ هەیە، بەڵام لەوانەیە بەیانی یەكێكی تر بێت و یەكێكی خۆی دابنێت لەو بوارەوە ئیختیصاصی نەبێتن، ئیشەكەی لێ تێك دەچێت، ناتوانی موحاسەبەشی بكەیت، لەبەر ئەوە من بە گرنگی دەزانم ئەوە هەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئێستا جەنابی وەزیر خۆت قەرار بدە، ڕەئیت چیە؟

بەڕێز د.ئاشتی هەورامی/وەزیری سامانە سروشتیەكان:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئەگەر بمێنێت باشترە، چونكە ئەگەر نەمێنێت موناقەشەی زۆری لەسەر دەبێت.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

باشە، كەواتە بەس تەنیا یازدەم (المدیریات العامة للشؤون الاقتصادیة والعقود) لەوێ زیاد هاتووەو لابدرێتن، ئەوانی تر بمێنێتن باشترە، كەواتە پێشنیاری لیژنەی یاسایی كە داوای كردووە، ئەو هەموو ماددانە بكرێنە یەك ماددە، كە بریتییە لە تەشكیلاتی وەزارەت، دوو وەكیل وەزیرەكەش بووە یەك وەكیل وەزیر، بەوەی كە لە یازدەمە مودیر عامی ئیقتیصاد و عقود لەسەر مولاحەزەی كاك دكتۆر دلێر، (في مجال الصناعة

النفطية) لابرێت، جەنابی وەزیر و لیژنەی یاسایی موافەقەتیان لەسەر کرد، ئەو ماددەیە دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵ دەمج و پێشنیاری لیژنەی یاساییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بە کۆی دەنگ وەرگیرا، فەرموون بۆ ماددەکەی تر تکایە.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی حەوتەم: ئەنجومەنی وەزارەت:

یەکەم: ئەنجومەنی وەزارەت بەم شێوەیەی خوارەوە دادەمەزرێ:

أ- وەزیر: سەرۆك.

ب- بریکارانی وەزارەت: ئەندامن، لەکاتی نادیاری وەزیر بریکاری ڕێپێدراو لەلایەن وەزیرەوە سەرۆکایەتی ئەنجومەن دەکات.

ت- ژمارەیەك لە راوێژکاران و بەڕێوەبەرە گشتیەکان و شارەزایان و پسپۆڕان لەناوەوەی وەزارەت لەکاتی پێویستیدا لە دەرەوەی وەزارەت بۆیان زیاد دەکرێ و بە بڕیارێکی وەزیر دەست نیشان دەکرێن.

ج - بەڕێوەبەری گشتی فەرمانگەی هونەری دەبێتە بڕیاردەر.

دووەم: ئەنجومەن بە بڕیاری وەزیر کۆدەبنەوەو سروشتی کارەکەی راوێژکاریە بۆ مەبەستی پلاندانان و بەدواداچوون و سەرپەرشتی کردن لەسەر چالاکیەکانی وەزارەتدا.

سێیەم: ئەنجومەن، راوێژکاری و راسپاردەکانی پێویست و تایبەت بە سیاسەتی گشتی کەرتەکە پێشکەش دەکات، لە پێناو هێنانەدی ئامانجە چاوەڕوان کراوەکان لە جموجۆڵ و چالاکیەکانی وەزارەتدا.

بەڕێز عبدالکریم ابوبکر مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة السابعة: المجلس الوزاري

اولاً: يتشكل المجلس الوزاري على الوجه التالي:

أ- الوزير/رئيساً.

ب- وكلاء الوزارة/ اعضاءاً ويترأس المجلس عند غياب الوزير الوكيل المخول من قبل الوزير.

ت- عدد من المستشارين و المدراء العامين والخبراء والاختصاصيين من داخل الوزارة وعند الحاجة يضاف اليهم من خارج الوزارة ويتم تحديدهم بقرار من الوزير.

ج- يكون مدير عام الدائرة الفنية مقرراً.

ثانياً: يجتمع المجلس بقرار من الوزير وتكون طبيعة عمله استشارية لاغراض التخطيط والمتابعة والاشراف على نشاطات الوزارة.

ثالثاً: يتولى المجلس تقديم الاستشارات والتوصيات اللازمة بخصوص السياسات العامة للقطاع بغية تحقيق الاهداف المرجوة لنشاطات وفعاليات الوزارة.

بەڕێز شێروان ناصح حيدرى:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە لەگەڵ دامەزراندنی ئەو ئەنجومەنەین، بەڵام هەندێك مولاحەزەمان هەیە:

بەنیسبەت وەکیل وەزیرەکان سێ بوو، دوایێ بووە یەك، تەبعەن دەبێت وەکیل وەزارەت سەرپەرشتی کۆبوونەوەکانی ئەنجومەن بکات لە کاتی ئامادە نەبوونی سەرۆك.

دووەمین/ بەنیسبەت موستەشارین، ئێمە وامان پێ باشە (المستشارين والمدراء العامين في الوزارة).

بەنیسبەت (خبراء) بەم شێوەیە بێت (اي خبير او اختصاصي داخل الوزارة او خارجها يحددها الوزير عند الحاجة عضواً).

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

(يحددها الوزير) هەر شەتب بکرێت، چونکە لەنگ هاتووە (اي خبير او إختصاصي داخل الوزارة او خارجها عند الحاجة عضواً)، لەسەر پێشنیاری لیژنەی یاسایی کەس قسەی هەیە، فەرموو کاك سەعدەدین.

بەڕێز ملا سعدالدين عبدالله مولود:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لە فەقەرەی (ج) دەڵێت (يكون مدير عام الدائرة الفنية) دائیرەی فەنی نابێت، لە پێشەوە باسی ئەوە دەکات دەڵێت (المديرية العامة للشؤون الفنية)، دائیرەی فەنی نابێت.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

لیژنەی یاسایی موعالەجەی ئەوەی کردووە، کاك شێروان چۆنتان باس کردووە.

بەڕێز شێروان ناصح حيدرى:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

فەقەرەی (ج)مان هەر نەهێشتووە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك ڕەشاد فەرموو.

بەڕێز رشاد احمد ابراهيم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

تێبینیەکەم لەسەر ڕاپۆرتی لیژنەی یاسایی هاتووە، (تشكل في الوزاره مجلس الوزارى)، ئەوەی کە مەجلیسی ئیستیشاری هاتووە لە وەزارەتەکانی دیکە، خۆی مەجلیسەکە ئیستیشارییە، مەجلیسی وزارییەکە وابزانم شتێکی گونجاو نییە لێرە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەو مولاحەزەیە بەجێیە کاک شێروان لە وەزارەتەکانی تر نووسراوە مەجلیسی ئیستیشاری، لێرە نووسراوە مەجلیسی وزاری، وابزانم فەرقێکی ئەوتۆی نییە.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەنیسبەت (ثانیا، ثالثا) راستە ئێمە لەغومان کردووە، بەڵام ئیحالەی نیزامی دەکەین، ئەو مەجلیسەی کە هەیە تەقدیمی ئیستیشارات دەکات، نەك وەکو بڵێی قەرارات دەربکاتن، بەڵکو خۆی مەجلیسێکی ئیستیشارییە، جا تەسمیەکەش بۆ جەنابی وەزیر دەمێنێتەوە، بەو شکلە دەمێنێتەوە، یان بیکاتە (المجلس الاستشاري للوزارة).

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

با مەجلیسی وزاری بێتن، چونکە دەسەڵاتەکان تەحدید دەکاتن، ئەگەر دەسەڵاتت داوەتێ مەهامەکەی چیە؟ ئەو دەنووسێتن، هەندێ وەزارەت هەیە نووسراوە مەجلیسی وزاری ئیستیشاری، گرنگ ئەوەیە چ مەهامێکی هەیە، چ دەسەڵاتێکی هەیە؟ ئەوە موهیمە، کاك رەشاد موفقتەنیعی.

بەڕێز رشاد احمد ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

نەخێر، ناگونجێت یەعنی پێکهاتەکەی مەجلیسەکە ئیستیشارییە، وشەی وزاری ناگونجێت لەگەڵی، مەجلیسی وزەرایە، لە وەزارەتەکە مەجالیسی ئیستیشارییە، بە بیریشم نایەت ئێمە لە هیچ وەزارەتێك مەجلیسی وزاریمان نووسی بێت، هەتا ئێستا زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

لە وەزارەتەکانی تر چۆنن.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

هەردووکی هاتووە، مەجلیسی وزاریش هاتووە (المجلس الاستشاري للوزارة)ش هاتووە، بەڵام هەموو وەزارەتەکان سیفەتی ئیستیشاریان هەیە، نەك سیفەتی قەراراتی هەبێت.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك کەرخی فەرموو.

بەڕێز کرخی نجم الدین نورالدین:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من پێم وایە مەجلیسی وزاری نابێت، چونکە ئەگەر ببێتە مەجلیسی وزاری دەبێت ئەندامەکانی وەزیر بن وەکو مەجلیسی نواب، بۆیە (المجلس الاستشاري للوزارة)، پێمان وابێت باشترە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

با تۆزێك بە سەراحەت قسەی بکەین، یەعنی ئەو مەجلیسە سەد لە سەد ئیستیشاری نییە، بۆ ئەوەی تۆزێك هین بێت فەنییە، وەزیرە، وەکیل وەزیرە، خەبیری موختەسین دەهێنێتن لە دەرەوەش، لەبەر ئەوەی قەرارەتەکانیان تۆزێك صیغەیەکی تریشی هەیە، لەبەر ئەوە با رەبتی بکەین بە دەسەڵاتەکەی، رەبتی نەکەین و خۆمان تەسك نەکەینەوە بە ئیستیشارییەکەی، دوایی بڵێین قانونەن حەقی غەیری ئیستیشاریتان نییە، لە هەندێ مەسائیل قەراراتی فەنی دەدرێتن، ئەو مەجلیسە دەتوانێت قەراری لێ بداتن، بۆیە من لە بیدایەتەکەی ویستم بە سەراحەت بڵێم ئەو مەجلیسە تۆزێك لە ئیستیشاریەکە زیاترە، کاك رەشاد فەرموو.

بەڕێز رشاد احمد ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

هەر قەرارێك لە لیژنەی ئیستیشاری دەربچێت، ئەگەر جەنابی وەزیر موصادەقەی لەسەر نەکات ناڕوات، قەرارەکە ئەوەل و ئاخیر هەر بۆ جەنابی وەزیر دەبێتن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

هەر هەمان شت دەکاتن، فەرموو سۆزان خان.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لە یەکێك لە بڕگەکان هاتووە دەڵێت سروشتی کارەکەی راوێژکارییە، لێرە وا دەڵێت.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

هەر هەمان شت دەکاتن، گرنگ ئەوەیە دەسەڵاتەکانی بەپێی هینەوە تەحدید کراوە.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە (ثانیا وثالثا)نمان لا بردووە، لە کۆتایی ماددەکەش دەڵێین (یحدد بنظام مهام وتشکیلات الوزارة)، مەجلیسی وزاریش بەشێکە لە تەشکیلات لەوێ دەبینین چۆن وەزارەت تەقیمی ئەو وەزعەی مەجلیس دەکاتن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئەو پێشنیارەی لیژنەی یاسایی دەخەمە دەنگدانەوە، كێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، بە زۆرینەی دەنگ وەرگیرا، بڕۆ بۆ ماددەكەی تر تكایە.

بەڕێز كریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ماددەی سێزدەم:

یەكەم: ئەنجومەنی كارگێڕی كۆمپانیاكان، كە بەپێی یاسای نەوتی هەرێمی كوردستان دادەمەزرێ، نەخشەو دانانی سیاسەت و پلانە كارگێڕی ودارایی و رێكخستن و هونەری پێویست دەگرێتە ئەستۆ، بۆ بەڕێوەچوونی چالاكیەكانی كۆمپانیاكە و سەرپەرشتی كردن و بەدواداچوونی جێبەجێ كردنیان لە پێناوی هێنانەدی ئامانجەكانی و هەموو ماف و دەسەڵاتەكانی پەیوەست پێیەوە، بۆی هەیە رێ بە بەڕێوەبەری گشتی كۆمپانیا بدات لەوانەی پێی گونجاو بێت لە دەسەڵاتەكان.

دووەم: بڕیارەكانی ئەنجومەن بنەبڕە: ئەگەر وەزیر لە ماوەی (25) بیست وپێنج رۆژدا لە رۆژی تۆماركردنی لە نووسینگەكەی نارەزایی دەرنەبڕێت، خۆ ئەگەر وەزیر نارەزایی لێی دەربڕێت، جارێكی دیكە دەخرێتەوە بەردەمی ئەنجومەن لە یەكەم كۆبوونەوەی گرێدەدات، خۆ ئەگەر لەسەر رایەكەی خۆی سوور بوو، دانیشتنێك بە سەرۆكایەتی وەزیر گرێدەدرێ بۆ سەیر كردنی، ئەو بڕیارەی بە زۆرینەی ژمارەی ئەندامەكانی دەردەكرێ بنەبڕە.

سێیەم: بەڕێوەبەری گشتی كۆمپانیا، یان دەستەكە نوێنەرایەتی سەرۆكی ئەنجومەنی كارگێڕی دەكات، بەدەر لە كۆمپانیای كوردستان بۆ هەناردنی نەوت، وەزیر سەرۆكایەتی دەگرێتە ئەستۆ، سەرۆكی ئەنجومەن، كۆمپانیاكە بەڕێوە دەبات و كارو چالاكیەكانی بەپێی دەسەڵاتەكانی لە لایەن وەزیر و ئەنجومەنی كارگێڕی پێی دراوە، ئەنجام دەدات.

چوارەم: هەر كۆمپانیایەك، یان دەستەیەكی گشتی بە رەزامەندی زۆرینەی ئەندامەكان و بە بڕیاری ئەنجومەنی وەزیران لەگەڵ هی دیكە ئاوێتە دەبن، یان دوو كۆمپانیای گشتی، یان زیاتر بۆ دامەزراندنی كۆمپانیایەكی نوێ ئاوێتەی یەكتری دەبن، بەمەرجێك دەبێ لە جموجۆڵدا هاوشیوە بن، یان یەكتری تەواوبكەن.

بەڕێز عبدالكريم ابوبكر مصطفى:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

المادة الثالثة عشرة:

اولاً: يتولى مجلس ادارة الشركات التي تتشكل بموجب قانون نفط اقليم كوردستان رسم و وضع السياسات والخطط الادارية والمالية والتنظيمية والفنية اللازمة لسير نشاطات الشركة والاشراف عليها ومتابعة تنفيذها بغية تحقيق اهدافها، ويمارس جميع الحقوق والصلاحيات المتعلقة بذلك وله ان يخول مدير عام الشركة ما يراه مناسباً من الصلاحيات.

ثانياً: تعتبر قرارات المجلس قطعياً اذا لم يعترض الوزير عليها خلال مدة (25) خمسة وعشرين يوماً من تاريخ تسجيلها في مكتبه، فاذا اعترض الوزير عليها يعاد عرضها على المجلس في اول اجتماع يعقده، فاذا اصر على رايه تعقد جلسة برئاسة الوزير للنظر فيها ويكون القرار الصادر باغلبية عدد الاعضاء قطعياً.

ثالثاً: مدير عام الشركة او الهيئة يمثل رئيس مجلس الادارة ماعدا شركة كوردستان لتسويق النفط فيتولى الوزير الرئاسة فيها ويقوم رئيس المجلس بادارة الشركة وتسيير اعمالها ونشاطاتها وفق الصلاحيات الممنوحة من قبل الوزير ومجلس الادارة.

رابعاً: لكل شركة او هيئة عامة ان يدمج مع اخرى بموافقة اغلبية الاعضاء وبقرار من مجلس الوزراء او يدمج شركتين عامتين او اكثر لتشكيل شركة جديدة بشرط ان تكون ذات نشاط متماثل او متكامل.

بەڕێز شێروان ناصح حيدری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئێمە ماددەی سێ لە ئەسڵی قانونەكەمان لەغو كرد، لەبەر ئەوەی عیلاقەی بە مەوزوعی شەریكاتەوە هەبوو، لێرەش بە هەمان شێوە دەبێت ئەو ماددەیە لەغو بكرێت، بۆیە پێشنیار دەكەین ئەو ماددەیە لەغو بكرێت، چونكە پەیوەندی هەیە بە مەسائیلی مەجلیسی ئیدارەی شەریكات و قەرارات و چۆنیەتی بەڕێوەبردنی ئیش و كارەكانیان، جەنابی وەزیریش موافیق بوو لەسەر ئەو مەسەلەیە، بۆیە ئێمە پێشنیار دەكەین ئەو ماددەیە لەغو بكرێت، دوا ڕەئیش، ڕەئی ئێوەو ئەندامانی پەرلەمانە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

پێشنیاری لیژنەی قانونی دەگونجێت لەگەڵ ئەوەی پێشتر ئیقرارمان كرد بوو، لە ماددەی سێشدا لامان برد، ئەوە بە نیزامێك دەكرێت موعالەجە بكرێت تەئسیسی شەریكات و ئەوانە، كەسێك ئەگەر قسەی هەیە لەسەر پێشنیاری لیژنەی قانونی، تەنیا سۆزان خان قسەی هەیە، فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لێرەدا دەڵێت ئەنجومەنی کارگێڕی کۆمپانیاکان، من بۆ ئێوە دەڵێم، چونکە لێرە لیژنـەی یاسایی دەڵێـت بـا ئیلغا بکرێتەوەو بە نیزام چارەسـەر بکرێـت، بـەڵام کـە کاتێـك ئەمانـە دەخوێنیتـەوە دەبـینی لـە لایەکـەوە دەڵێت دەبێت کۆمەڵێك کۆمپانیا دروست ببێت و ئەنجومـەنێکی بـۆ دروسـت ببێـت و بـۆ ئـەوەی کارەکـانی بەڕێوە بەرێت لەناو وەزارەتدا، سیاسەت دابڕێژێت و پلان و کارگێڕی بکات، لە لایەکی تریشەوە جۆرێك لـە ئیحتیکاری تیا دەرکەوتووە، کە دەڵێت ئەمانە هـەمووی بـەدەر لـە کۆمپانیـای کوردسـتان بـۆ نـاردنی نـەوت وەزیـر سەرۆکایەتی دەکات، کەواتە ئەوە جۆرێك لە ئیحتیکار دروست دەکات، یان ئەوەتە تۆ ڕێگا نادەیت بە هیچ کۆمپانیایەکی تر ئەمە بکات، یان ئەوەتە هەر خۆت دەیکەیت و تەواو.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

پێشنیارەکە ئەوەیە هەر ماددەکە هەمووی لابچێت، ماددەکە هەمووی داخیـل نـەبێت، دوایـێ کـە نیزامەکـە داینا، ئەو وەختی ئەو موناقەشەیە دەکەوێتە مەجلیسی وزەراو خۆیان دەسەڵاتی وەزیـر و مـەجلیسی وزەرا خۆیان تێ گەیشتن، حەتمەن ئەو مولاحەزەیە هاتۆتە پـێش، بـۆ ئـەوەی ئێمـە نەکەوینـە ئـەو موناقەشـەیە لێرە، ئەو دەسەڵاتە ئیحتیکاری هەیە، یـان ئیحتیکـاری نییـە، ئـەوە لێـرە لابـدرێت و بـە نیـزام دەربچێت و دەسەڵاتی مەجلیسی وزەرا بەپێی قەوانین و تێگەیشتنیان لە دەستوور، فەرموو سۆزان خان.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

کێ زەمانی ئەوە دەکات، کە لەناو مەجلیسی وزەرا ئەو جۆرە ئیحتیکارە دروست نابێت.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کێ زەمانی ئەوە دەکات ئێمە غەڵەت نەکەین قانونێك دەربکەین ئیحتیکار بـەقوەت نەکـەین، زەمـان چـیە؟ مەنیتقە زەمـان، پابەنـد بوونـە بـە قـانون، هـەر کـێ بێـت، ئەنـدام پەرلـەمان بێـت، وەزیـر بێـت، مـەفروزە پابەندە بە دەستوور، لەسـەر ئەساسـی حوسـنی نیـەت ئـیش دەکـەین، ئێمـە کـە وەزیرێـك دادەنـێین دەبێـت زەمانی خۆمان بەدەینە خۆی، کە حوسنی نیەتی بدەینێ و سیقەمان پێیـەتی، متمانـەمان داوەتـێ، پابەنـد دەبێت بە قەوانین و دیموکراتیـەت و دژایـەتی و ئیحتیکـاریش، پێشـنیاری لیژنـەی یاسایی کـە دەڵێـت ئـەو ماددەیە ئیلغا بکەین دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەسـتی بـەرز بکاتـەوە؟ زۆر سـوپاس، کـێ لەگەڵـدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بە زۆرینەی دەنگ وەرگیرا، فەرموو بۆ ماددەی دواتر.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی چواردەم: فەرمانگەو کۆمپانیاو دەستەکان ئەم شتانەی خوارەوەیان بۆ دەکرێ:

یەکەم: لێ خوشبوونی هەموو مامەڵەکانیان لە ڕەسمی پول.

دووەم: لێ خوشبوونیان لەهەر رەسمێك لەسەر هەناردنەكانی نەوتی خاوو گازو بەرهەمەكانیان.

سێیەم: لێخوشبوون لە رەسمەكانی گومرگ لەسەر هەموو شتە هاوردەكان و تەرخان كراوەو پێویستە بۆ چالاكیەكانی لەوانەش كەرەستە و ئامێر و مەكینە و ئامراز و پاشكۆكانی و كەرەستەكانی یەدەگی و تاقیگەیی و بیناو كەرەستەی خاو و هۆبەكانی گواستنەوە بە هەموو جۆرەكانیەوە.

بەڕێز عبدالكریم ابوبكر مصطفى:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

المادة الرابعة عشرة: تتمتع الدوئر والشركات او الهيئات بما يلي:

اولاً/ اعفاء جميع معاملاتها من رسم الطابع.

ثانياً/ اعفاؤها من اي رسوم على صادرات النفط الخام والغاز ومنتوجاتها.

ثالثاً/ الاعفاء من الرسوم الكمركية على جميع المواد المستوردة والمتخصصة واللازمة لنشاطاتها بما في ذلك العدد والالات والمعدات والمكائن والاجهزة وملحقاتها والمواد الاحتياطية والمختبرية والانشائية والمواد الاولية ووسائط النقل بمختلف انواعها.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئێمە لەگەڵ ئیلغا كردنی ئەو ماددەیەین، لەبەر ئەوەی دیسان پەیوەندی بە شەریكاتەوە هەیە، مەسەلەی ئیعفا لە زەرائیب و گومرگ و ئەو شتانە جێگای قانونی هەیكەلی تەنزیمی ئیدارە نییە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئیعفایەكە وابزانم دەبێت لە پرۆژەی نەوتدا هاتبێت، بە هەمان شێوە پێشنیاری لیژنەی یاسایی، ئەگەر كەس مولاحەزەی لەسەر نەبێت دەیخەمە دەنگدانەوە، كێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، پێشنیارەكەی لیژنەی یاسایی بە تێكڕای دەنگ وەرگیرا، فەرموون بۆ ماددەی دواتر تكایە.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

پێش ئەوەی بچینە سەر ئەو ماددەیە، ماددەیەكی ئیزافیمان هەیە ئەگەر پێتان باش بێت، ئەوەش نەتیجەی دەمج كردنی ماددەكانی تر دەبێت، هەندێك فەقەرات هەبوو لە ماددەكانی تر دەمج كران لە زیمنی تەشكیلاتی وەزارەت نەبوو، دەبێت ماددەیەكی ئیزافی بۆ دابنرێت، بۆیە ئێمە ئەو ماددەیەمان پێشنیار كردووە، پێش ئەوەی بچینە ماددەی پازدە لە ئەسڵی مەشروعەكە، ماددەكەش بەم شێوەیە ئەوە

دەبێتە ماددەی حەوتەم لەو گۆڕانکاریەی کە بەسەری داهاتووە لە ئەسڵی مەشروعەکە (اولاً/ تحدد بنظام مهام واختصاصات وتشكيلات الوزارة.

ثانياً/للوزير استحداث او الغاء او فك ارتباط او دمج اي مديرية او قسم او شعب عند الاقتضاء.

ثالثاً/للوزير التعاقد مع الاشخاص الطبيعية والمعنوية من ذوي الخبرة والاختصاص داخل الاقليم اوخارجه للقيام بالمهام التي توكل اليهم وللمدة التي يراه مناسباً بعد استحصال موافقة رئاسة مجلس الوزراء.

رابعاً/للوزير اصدار التعليمات اللازمة لتسهيل تنفيذ احكام هذا القانون.

لێرە ماددە پێنجەکە هاتووە، بەڵام ئەم ماددەیە جێگای ئەو دەگرێتەوە، چونکە لێرە لە ماددە پازدە لە ئەسڵی مەشروع (صلاحية اصدار التعليمات لتسهيل تنفيذ احكام هذا القانون)، واتا ئەوەش لێرە جێگای کراوەتەوە، واتا ماددەی حەوتی ئێستا جێگای ماددەی پازدە دەگرێتەوە بە گۆڕانکارییەکانیەوە زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەوە وەکو وەزارەتەکانی تر فیعلەن، ئەوە پێشنیارێکی چاکە، کەسێك ئەگەر قسەی لەسەر ئەو پێشنیارە تازەی لیژنەی یاسایی نەبێت، کە ئەو ماددەیە ئیزافە بکرێتن، کە ماددەی پازدەش دەگرێتەوە لە یەك لە بڕگەکانی، کەس ئەگەر قسەی لەسەر نەبێتن دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵ پێشنیاری لیژنەی یاساییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بە کۆی دەنگ وەرگیرا، ماددەکەی تر تکایە.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی شازدەم:

یەکەم: دەستەی گشتی نەوت و گاز و بتروکیمیاویات لە هەرێمدا هەڵدەوەشێتەوەو هەموو دامەزراو و بەڕێوەبەرایەتیەکانی سەر بەون، بەوەزارەتەوە دەبەسترێتەوە، لەگەڵ گواستنەوەی هەموو میلاك و موڵك و ماف و پابەندیەکانی بۆی.

دووەم: دەزگای گشتی بەڕێوەبەردنی پرۆژەکانی تایبەتی لە هەرێمدا هەڵدەوەشێتەوە، هەموو دامەزراو و بەڕێوەبەرایەتیەکانی سەربەون، بەوەزارەت دەبەسترێتەوە، لەگەڵ گواستنەوەی هەموو میلاك و موڵك و مافەکان و پابەندیەکانی بۆی.

سێیەم: بەڕێوەبەرایەتیەگشتیەکانی بۆ نموونەی جیۆلۆژی و دامەزراوەکانی لە وەزارەتی پیشەسازی لە هەرێمدا، دادەبڕێن،و بە وەزارەت دەبەسترێتەوە، لەگەڵ گواستنەوەی هەموو میلاك و موڵك و ماف و پابەندیەکانیان بۆی.

چوارەم: پێویستە ئەنجومەنی وەزیران ولایەنەکانی پەیوەندیدار حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن.

پێنجەم: کار بەهیچ دەقێك ناکرێت پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە بێت.

شەشەم: ئەم یاسایە لە ڕۆژی بڵاوبوونەوەی لە وەقائعی کوردستان جێبەجێ دەکرێ.

بەڕێز عبدالكريم ابوبكر مصطفى:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

المادة السادسة عشرة:

اولاً/ تنحل الهيئة العامة للنفط والغاز والبتروكيمياويات في الاقليم وترتبط كافة التشكيلات والمديريات التابعة لها بالوزارة مع انتقال جميع ملاكاتها وممتكاتها وحقوقها والتزاماتها اليها.

ثانياً/ تنحل المؤسسة العامة لادارة المشاريع الخاصة في الاقليم وترتبط كافة التشكيلات والمديريات التابعة لها بالوزارة مع انتقال جميع ملاكاتها وممتلكاتها وحقوقها والتزاماتها اليها.

ثالثاً/ تنفك المديرية العامة للمسح الجيولوجي وتشكيلاتها من وزارة الصناعة في الاقليم وترتبط بالوزارة مع انتقال جميع ملاكاتها وممتلكاتها وحقوقها والتزاماتها اليها.

رابعاً/ على مجلس الوزراء والجهات ذات العلاقة تنفيذ احكام هذا القانون.

خامساً/ لايعمل باي نص يتعارض واحكام هذا القانون.

سادساً/ ينفذ هذا القانون اعتباراً من تاريخ نشره في جريدة وقائع كوردستان.

بەڕێز شێروان ناصح حيدری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئێمە بەنیسبەت ئەو ماددەیە دوو مولاحەزەمان هەیە، مولاحەزەی یەکەممان ئەوەیە ئیعادەی صیاغەی فەقەرەی یەك و دوو و سێ بەم شێوەیەی کە ئێستا دەیخوێنمەوە، بەنیسبەت فەقەرەکانی تر چوار و پێنج و شەش پێمان باشە بە ماددەی ئیزافی تایبەتی بێنە خوارێ، کە دوایێ ئێستا ئیشارەتی پێ دەدەین.

بەنیسبەت فەقەرەی (اولا وثانياً وثالثاً) بەم شێوەیە دەبێت (اولاً/تحلل الهيئة العامة للنفط والغاز والبتروكيمياويات في الاقليم المؤسسة بقانون رقم 38 لسنة 2004 وترتبط كافة التشكيلات والمديريات التابعة لها بالوزارة مع ايلولة جميع ميلاكاتها وممتلكاتها وحقوقها والتزاماتها اليها.

ثانياً/تحل المؤسسة العامة لادارة المشاريع الخاصة في الاقليم المؤسسة بموجب كتاب رئاسة مجلس الوزراء ادارة السليمانية المرقم 1803 والمؤرخ في 2001/8/7 وترتبط كافة التشكيلات والمديريات التابعة لها بالوزارة مع ايلولة جميع ميلاكاتها وممتلكاتها وحقوقها والتزاماتها اليها.

ثالثاً/يفك ارتباط المديرية العامة للمسح الجيولوجي وتشكيلاتها من وزارة الصناعة في الاقليم وترتبط بالوزارة مع ايلولة جميع ميلاكاتها وممتلكاتها وحقوقها والتزاماتها اليها.

ئەوە بەنیسبەت ئیعادەی صیاغە کردنی یەکەم و دووەم و سێیەم، بەنیسبەت ئەوانی تر ئێمە پێمان باشە لە ماددەی تایبەت بێتن وەکو (لايعمل باي نص يتعارض مع احكام هذا القانون) (على مجلس الوزراء) و

(ينفذ هذا القانون) ئەوانە بە ماددەی تایبەت دوایێ یەکە یەکە وەکو ماددەیەکی ئیزافی ئاراستەی بەڕێزتان دەکەین، دوا رەئیش رەئی ئێوەو ئەندامانی پەرلەمانە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

تەنیا مولاحەزەی ئەیلولەت جوانترە ئەگەر بنووسرێت (وتۆول) لەجیاتی ئەیلولەت لە هەرسێکیان، ئەو مولاحەزەی لیژنەی یاسایی دیقەترەو تەفسیلی تێدایەو ئاماژەی بە قانونی پێشوو کردووە، کە دەبێت ئەو قانونە حەل بکرێتن، چ لەوەی کە لە ئیدارەی هەولێر دەرچووە، چ لەوەی کە لە ئیدارەی سلێمانی دەرچووە، هەردووکی ئیلغا دەکرێتن هەموو مومتەلەکاتی ئەو هەیئەت و موئەسەساتە دەگەڕێتەوە بۆ وەزارەت، هەروەها لە سێیەمدا مودیریەی عامی مەسحی جیۆلۆجیش رەبت دەبێتەوە بە وەزارەت و تەشکیلاتی وەزارەت ومومتەلەکاتی دەگەڕێتەوە، بەنیسبەت ئەوانی تر دەبێت ماددە بە ماددە وەکو قانونی وەزارەتەکانی تر، دەبێت هەریەکە ماددەی تایبەتی خۆی هەبێتن، هیچ کار ناکرێت بە هیچ یاسایەك تەعاروزی یاسای هەبێتن، ئەوە رۆتیینە، کەسێك ئەگەر لەسەر پێشنیاری لیژنەی یاسایی قسەی نەبێتن دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵ پێشنیاری لیژنەی یاساییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بە تێکڕای دەنگ وەرگیرا، فەرموو بۆ ماددەی پێشنیار کراو.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی پێشنیار کراو بەم شێوەیە (لا يعمل باي نص قانوني او قرار يتعارض مع احكام هذا القانون).

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی دەیەم:

کار بە هیچ دەقێکی یاسایی یان بڕیارێك ناکرێت پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە بێت.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەو ماددەیەش دەخەمە دەنگدانەوە، چونکە لە هەموو پرۆژەکاندا هاتووە، کێ لەگەڵ ئەو ماددەیە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بە کۆی دەنگ وەرگیرا، فەرموون.